

Frjálsi
lífeyrissjóðurinn

Ársreikningur 2018

Efnisyfirlit

Skýrsla stjórnar.....	3
Áritun óháðra endurskoðenda.....	9
Yfirlit um breytingu á hreinni eign til greiðslu lífeyris.....	11
Efnahagsreikningur.....	12
Yfirlit um sjóðstreymi.....	13
Yfirlit um tryggingafræðilega stöðu.....	14
Skýringar.....	15
Deildaskipt yfirlit.....	39
Kennitölur.....	42
Sundurliðanir á verðbréfum.....	48
Ófjárhagslegar upplýsingar.....	53
Fjárfestingarstefna Frjálsa lífeyrissjóðsins 2019 (útdráttur).....	55
Stjórnarháttayfirlýsing.....	57

Skýrsla stjórnar

Frjálsi lífeyrissjóðurinn var stofnaður árið 1978 og starfar samkvæmt leyfi frá Fjármálaráðuneytinu samkvæmt 52. gr. laga nr. 129/1997 um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða. Sjóðurinn starfaði eingöngu sem séreignarsjóður til 1. júlí 1999 þegar sjóðurinn stofnaði tryggingadeild. Sjóðurinn hentar þeim sem geta valið um í hvaða lífeyrissjóð þeir greiða skylduiðgjöld sín og öllum þeim sem vilja greiða viðbótariðgjöld í sjóðinn. Sjóðfélögum hefur frá ársbyrjun 2008 boðist að velja á milli fjögurra fjárfestingarleiða séreignardeildar sem eru með mismunandi fjárfestingarstefnu sem geta falið í sér mismunandi áhættu og ávöxtun.

Sjóðfélagar, ávöxtun og eignir

Í lok árs 2018 voru sjóðfélagar 58.629 og fjölgaði þeim um 2.039 á árinu en heildarfjöldi sjóðfélaga sem greiddi iðgjöld í sjóðinn á árinu var 22.730 og fjölgaði þeim um 300 frá fyrra ári. Hrein eign sjóðsins nam 237 milljörðum kr. og stækkaði sjóðurinn um 26,5 milljarða kr. eða 12,6%. Hrein eign fjárfestingarleiða í séreignadeild var 163,6 milljarðar kr. og hrein eign tryggingadeildar var 73,4 milljarðar kr. Iðgjöld sjóðfélaga og launagreiðenda námu 19,5 milljörðum kr. og jukust um 18,1% á milli ára og heildarlífeyrisgreiðslur námu tæpum 4 milljörðum kr. og hækkuðu um 5,4% á milli ára. Yfirlit um helstu þætti einstakra leiða er sem hér segir:

	Frjálsi 1	Frjálsi 2	Frjálsi 3	Frjálsi Áhætta	Trygginga- deild Bókfært virði	Trygginga- deild Markaðsvirði
Nafnávöxtun	4,4%	6,4%	7,1%	4,3%	5,1%	5,6%
Meðaltal nafnávöxtunar sl. 5 ára	5,9%	6,1%	5,3%	6,3%	5,7%	6,3%
Meðaltal nafnávöxtunar sl. 10 ára.....	8,4%	7,6%	7,0%	9,3%	7,4%	8,5%
Raunávöxtun	1,1%	3,1%	3,7%	1,0%	1,8%	2,3%
Meðaltal raunávöxtunar sl. 5 ára.....	3,8%	4,0%	3,2%	4,2%	3,6%	4,2%
Meðaltal raunávöxtunar sl. 10 ára.....	4,7%	4,0%	3,4%	5,6%	3,8%	4,9%
Hrein eign í milljónum króna	117.428	15.080	30.561	491	73.441	
Fjöldi sjóðfélaga/rétthafa	47.370	5.490	8.912	227	46.033	
Fjöldi sem greiddi í sjóðinn á árinu	16.253	2.494	4.174	186	18.743	
Meðalfj. sem greiddi í sjóðinn á árinu	13.159	2.087	3.652	150	15.432	
Fjöldi lífeyrisþega	1.103	226	777	7	1.720	

Markhópur	Frjálsi 1	Frjálsi 2	Frjálsi 3	Frjálsi Áhætta	Trygginga- deild
	Yngri en 55 ára	Eldri en 55 ára	Lífeyris- þegar	Áhættu- sæknir	Allir
Fjárfestingarstefna 2018:					
Innlend skuldabréf	50%	75%	99%	40%	65%
Erlend skuldabréf	5%	5%	1%	5%	5%
Innlend hlutabréf	20%	12%	0%	25%	19%
Erlend hlutabréf	25%	8%	0%	30%	11%
	100%	100%	100%	100%	100%

Frjálsi lífeyrissjóðurinn vann IPE verðlaun í tólfth sinn

Á árinu 2018 var Frjálsi lífeyrissjóðurinn valinn í fimmta sinn besti lífeyrissjóður Evrópu á meðal Evrópuþjóða með færri en milljón íbúa af fagtímaritinu Investment Pension Europe (IPE). Frá árinu 2005 hefur Frjálsi lífeyrissjóðurinn fengið tólf verðlaun frá IPE sem er mesti fjöldi verðlauna sem íslenskum lífeyrissjóði hefur hlotnast.

Skýrsla stjórnar

Breyting á fyrirkomulagi framkvæmdastjórnar og innri endurskoðunar

Stjórn sjóðsins hefur ákveðið í samráði við rekstraraðila sjóðsins, Arion banka, að breyta fyrirkomulagi framkvæmdastjórnar sjóðsins frá og með 1. apríl 2019. Í stað þess að rekstraraðili tilnefni starfsmann sinn sem framkvæmdastjóra eins og verið hefur frá stofnun sjóðsins þá mun framkvæmdastjóri vera starfsmaður sjóðsins og ráðinn af stjórn hans. Ástæða þessara breytinga er m.a. að skerpa á sjálfstæði sjóðsins og framkvæmdastjóra gagnvart rekstraraðila og minnka orðsporsáhættu sem rekstrarfyrirkomulagið getur haft í för með sér. Samið hefur verið við Arnald Loftsson um að hann verði áfram framkvæmdastjóri sjóðsins.

Innri endurskoðun sjóðsins hefur verið í höndum innri endurskoðunar rekstraraðilans. Samhliða breytingum á fyrirkomulagi framkvæmdastjórnar hefur stjórn sjóðsins ákveðið að fela innri endurskoðun sjóðsins endurskoðunarfélagi. Vinnur stjórn sjóðsins að því í samráði við endurskoðunarnefnd að semja við endurskoðunarfélag um að sjá um innri endurskoðun sjóðsins.

Breytingar á stjórnskipan sjóðsins

Á ársfundi sjóðsins árið 2018 voru samþykktar breytingar á samþykktum um stjórnskipan sjóðsins. Þær fela í sér að í stað þess að fjórir af sjö stjórnarmönnum séu kosnir á ársfundum en þrír skipaðir af rekstraraðila sjóðsins verða allir stjórnarmenn kosnir af sjóðfélögum. Á ársfundi sjóðsins 2019 verður kosið um fimm stjórnarsæti, þrjú sæti þeirra sem skipaðir eru af rekstraraðila og tvö sæti þeirra sem voru kosin í stjórn sjóðsins til tveggja ára árið 2017. Frá og með ársfundi 2020 verður kosið um tvo stjórnarmenn til tveggja ára með þeirri undantekningu að þriðja hvert ár verður kosið um þrjú stjórnarmenn til tveggja ára. Markmiðið með breytingunum er að auka sjóðfélagalyðræði og minnka þá orðsporsáhættu sem skipun rekstraraðila í stjórn sjóðsins getur falið í sér.

Ný facebook síða og endurbætt vefsíða á 40 ára afmælisári sjóðsins

Á liðnu ári fagnaði sjóðurinn 40 ára afmæli sínu og voru þá gerðar endurbætur á markaðsefni og vefsvæði sjóðsins. Ný og endurbætt vefsíða leit dagsins ljós og Frjálsi fékk sína eigin Facebook síðu en hvort tveggja gerir sjóðinn betur í stakk búinn til að kynna fyrir almenningi það sem sjóðurinn hefur upp á að bjóða.

Við hönnun nýs vefs Frjálsa var leitast við að koma til móts við þarfir notenda með einfaldari framsetningu og bættu aðgengi að efni og notendavænna viðmóti. Jafnframt var lagt upp með að gera vef sem væri nútímalegur, fræðandi og söluvænlegur. Breytingarnar voru unnar út frá ítarlegri þarfagreiningu á vefsvæði sjóðsins, t.d. með viðtölum við sjóðfélaga, launagreiðendur og stjórnarmenn.

Nýr vefur Frjálsa er frábrugðinn öllum öðrum vefsvæðum íslenskra lífeyrissjóða. Með nýjum vef og nýju útliti hefur sjóðurinn skerpt á sjálfstæði sínu og byggt upp nútímalegri ímynd. Samhliða þessu var stofnuð Facebook síða fyrir Frjálsa sem veitir sjóðnum aukna möguleika á að eiga samskipti við sjóðfélaga og senda sérsníðnar auglýsingar á fyrirfram skilgreindan markhóp eftir hentugleika. Samkvæmt skoðanakönnun Gallup eru rétt tæplega 9 af hverjum 10 Íslendingum (eða 89%) 18 ára og eldri á Facebook. Markmið Frjálsa á Facebook er að geta komið hnitmiðuðum og áhugaverðum skilaboðum til sjóðfélaga og þeirra sem láta sig lífeyrismál varða. Það er gaman að segja frá því að Frjálsi lífeyrissjóðurinn er í öðru sæti lífeyrissjóða með mesta fjölda fylgjenda, þrátt fyrir skamman tíma á þessum samfélagsmiðli og eru forsvarsmenn sjóðsins spenntir fyrir komandi framtíð á þessum nýja vettvangi.

Frjálsi býður einnig sjóðfélögum upp á Míнар síður og launagreiðendum upp á Launagreiðendavef sem eru rafræn svæði þar sem hægt er að framkvæma allar helstu aðgerðir með rafrænum hætti ásamt því að fylgjast með stöðu eftir hentugleika. Notkun á rafrænum þjónustuleiðum sjóðsins hefur aukist töluvert undanfarið ár sem styður við áframhaldandi þróun og betrubótum þar á.

Ávöxtun árið 2018

Að baki er viðburðarríkt ár á fjármálamörkuðum og er óhætt að segja að ávöxtun ársins 2018 hafi einkenst af töluverðum sveiflum. Sá eignaflokkur sem hækkaði mest á árinu voru löng verðtryggð skuldabréf, en það er annað árið í röð sem verðtryggð skuldabréf gefa betur en óverðtryggð. Samhliða því lækkuðu raunvextir á markaði og kaflaskil urðu í verðbólguþróuninni í desember þegar tólf mánaða verðbólga mældist 3,7%.

Á innlendum hlutabréfamarkaði var frekar dimmt yfir þriðja árið í röð. Á fyrri hluta ársins var ágætis gangur en það tók að breytast með haustinu þegar fréttáflutningur einkenndist af áhyggjum af ferðaþjónustu, væntanlegum kjarasamningum og erfiðleikum íslensku flugfélaganna. Þar má helst nefna fjárhagsvandræði Wow Air, gjaldþrot Primera Air og tvær neikvæðar afkomuviðvaranir Icelandair. Úrvalsvísitala hlutabréfa lækkaði um 1,3% en vísitalan er samsett af þeim átta félögum sem hafa mestan seljanleika í viðskiptum í Kauphöll.

Skýrsla stjórnar

Ávöxtun árið 2018, frh.

Síðustu ár hafa verið gæfurík á alþjóðamörkuðum og voru flestir hlutabréfamarkaðir ágætir framan af ári með bandaríska markaðinn í fararbroddi sem í lok september hafði hækkað um 9%. En þegar líða tók á árið tóku markaðir skarpa dýfu og enduðu árið lægri en þeir hófu það í fyrsta sinn í áratug. Allar hlutabréfavisítölur voru með neikvæða ávöxtun fyrir árið í heild, heimsvísitala hlutabréfa lækkaði um 10,2% mælt í bandaríkjadóllar, en hækkaði um 0,5% mælt í íslenskum krónum, sem má rekja til gengisveikingar íslensku krónunnar sem mældist 7,3% á árinu.

Nafnávöxtun fjárfestingaleiða Frjálsa var á bilinu 4,3% til 7,1%. Við samanburð á ávöxtun ber að hafa í huga að ólíkar fjárfestingastefnur gilda fyrir einstakar fjárfestingaleiðir.

Frjálsi áhætta, sem er áhættumesta fjárfestingarleið sjóðsins skilaði 4,3% nafnávöxtun á árinu en fimm ára ávöxtun leiðarinnar er 6,3% á ársgrundvelli.

Frjálsi 1, sem er stærsta, elsta og fjölmennasta leið sjóðsins skilaði 4,4% nafnávöxtun en fimm ára ávöxtun leiðarinnar er 5,9% á ársgrundvelli.

Frjálsi 2, skilaði 6,4% nafnávöxtun en fimm ára ávöxtun leiðarinnar er 6,1% á ársgrundvelli.

Frjálsi 3, skilaði 7,1% nafnávöxtun en fimm ára ávöxtun leiðarinnar er 5,3% á ársgrundvelli. Fjárfestingaleiðin samanstendur af skuldabréfum og innlánum. Ávöxtunina má rekja til hækkunar á innlendum skuldabréfum, þá einkum verðtrygðum skuldabréfum, en vægi þeirra í lok árs nam 94%.

Tryggingadeild sjóðsins skilaði 5,1% nafnávöxtun skv. uppgjörsaðferð ársreiknings en 5,6% m.v. að skuldabréf sjóðsins séu gerð upp á markaðsvirði. Fimm ára ávöxtunartölur eru 5,7% og 6,3% á markaðsvirði. Fjárfestingarstefna deildarinnar er frekar varfærin en skv. henni er markmið um eignasamsetningu í skuldabréfum 70% og hlutabréfum 30%.

Tryggingafræðileg staða batnar

Tryggingafræðileg staða tryggingadeildar er traust en hún hækkaði úr 1,9% í 2,1% á milli ára. Tryggingadeildin náði ekki 3,5% raunávöxtun sem er viðmið tryggingafræðilegra athugana en örorkuskuldbindingin lækkaði á móti og hafði í för með sér að tryggingafræðilega staðan batnaði.

Félag íslenskra tryggingastærðfræðinga lauk á árinu 2018 við gerð nýs reiknigrundvallar fyrir mat lífeyrisskuldbindinga. Athugun á reynslu sjóðanna var unnin í samvinnu við Landssamtök lífeyrissjóða og léðu allir íslenskir lífeyrissjóðir gögn til athugunarinnar. Fyrri reiknigrundvöllur sem var frá árinu 2002 byggði aðeins á gögnum frá hluta sjóðanna. Lífslíkur eru nú í fyrsta sinn metnar eftir reynslu þeirra sem réttindi eiga í lífeyrissjóðum en fram til þessa hefur verið miðað við lífslíkur allra Íslendinga, óháð því hvort þeir eigi réttindi í lífeyrissjóðum. Annað nýmæli er að tekið er mið af því að lífslíkur öryrkja og annarra sjóðfélaga eru mismunandi og þá eru áhrif endurhæfingar sýnd í líkaninu með beinum hætti. Hið nýja líkan metur því skuldbindingar af meiri nákvæmni en eldri nálgun.

Reiknilíkanið er aðlagð að sjóðfélagahópi hvers lífeyrissjóðs um sig með því að aðlaga nýgengi örorku að reynslu sjóðsins. Með því að taka tillit til mismunandi örorkutíðni í hverjum sjóði má skýra stærstan hluta breytileika í lífslíkum sem greina má milli lífeyrissjóða.

Fyrir Frjálsa lífeyrissjóðinn leiddi nýtt mat í ljós lægri örorkutíðni en notuð hafði verið sem lækkaði mat á örorkuskuldbindingum. Þar sem örorkutíðni sjóðfélaga Frjálsa lífeyrissjóðsins er lægri en meðaltal reiknast lífslíkur sjóðfélaga Frjálsa lífeyrissjóðsins yfir meðaltali. Af því leiðir að mat á örorkuskuldbindingum sjóðsins lækkar en mat á eftirlaunaskuldbindingum hækkar. Þar sem réttindakerfi Frjálsa lífeyrissjóðsins veitir stóran hluta eftirlaunaréttinda í bundinni séreign er hluti örorkuskuldbindinga stærrí en almennt gerist, og heildaráhrif breytinga á forsendum leiða til lítilsháttar lækkunar á mati skuldbindinga sjóðsins.

Skýrsla stjórnar

Skýrsla Analytica um samanburð á ávöxtun samtryggingarsjóða

Frjálsi lífeyrissjóðurinn óskaði eftir því á árinu 2018 að ráðgjafarfyrtækið Analytica gerði skýrslu um ávöxtun og kostnað sjóðsins í samanburði við nokkra aðra lífeyrissjóði. Tilfnið er samanburður Stefáns Sveinbjörnssonar, sjóðfélaga og framkvæmdastjóra Verslunarmannafélags Reykjavíkur og nefndarmanns í endurskoðunarnefnd annars lífeyrissjóðs, sem hann rakti í erindi sínu á ársfundi Frjálsa lífeyrissjóðsins árið 2018. Þennan samanburð höfðu forsvarsmenn Frjálsa lífeyrissjóðsins ekki séð fyrir fundinn.

Helstu niðurstöður Analytica eru þær að samanburður Stefáns gefi beinlínis ranga og misvísandi mynd af ávöxtun samtryggingardeilda sjóðanna þar sem ekki er tekið tillit til mismunandi uppgjörsaðferða sjóðanna. Þannig er ekki tekið tillit til þess að flestir lífeyrissjóðir gera hluta skuldabréfaeignar sinnar upp á kaupkröfu á meðan aðrir meta skuldabréfasafnið á markaðsvirði. Eftir að leiðrétt hefur verið fyrir markaðsávöxtun skuldabréfa sem gerð eru upp á kaupkröfu innan samtryggingardeilda er 3ja ára meðalávöxtun samtryggingardeilda Frjálsa eftir allan kostnað best á meðal samanburðarsjóðanna, andstætt því sem kom fram í kynningu Stefáns. Á sama tímabili er rekstrar- og fjárfestingarkostnaður Frjálsa hæstur. Stefna Frjálsa er að fjárfesta í sjóðum í virkri stýringu sem oft eru kostnaðarsamari og auka óbeinan fjárfestingarkostnað sjóðsins en hafa aftur á móti heilt yfir skilað sjóðnum góðri ávöxtun. Skoðun Analytica leiddi einnig í ljós að langtímaávöxtun tryggingadeilda Frjálsa og sjóðsins í heild er jafnframt best á meðal sjóða þar sem upplýsingar liggja fyrir um markaðsvirði skuldabréfa þeirra. Skýrsla Analytica er aðgengileg á vef sjóðsins.

Fjárfestingarstefna 2019

Stjórn Frjálsa lífeyrissjóðsins lagði í ítarlega vinnu við mótun á fjárfestingarstefnu sjóðsins fyrir árið 2019. Niðurstöður þeirrar vinnu fólu í sér að markmið um hlutfall erlendra fjárfestinga var aukið og stefnt á að auka fjölbreytni erlendra eigna. Dregið var úr vægi innlendra hlutabréfa og óskráðra innlendra fjárfestinga. Líkt og síðustu ár fer markmið um hlutfall ríkisskuldabréfa og innlána heldur lækkanði en á móti er lögð meiri áhersla á sértrygð skuldabréf, skuldabréf traustra fyrirtækja og veðskuldabréf. Hlutfall sjóðfélagálána af heildareignum hefur hækkað undanfarin ár en hefur nú náð ákveðnu jafnvægi.

Niðurstaða athugunar FME á fjárfestingarferli United Silicon

Fjármálaeftirlitið (FME) gerði athugun á fjárfestingarferli Frjálsa lífeyrissjóðsins í United Silicon til að varpa ljósi á þær ákvarðanir sem sjóðurinn tók í tengslum við fjárfestingu í félaginu og lá niðurstaða stofnunarinnar fyrir í mars 2018. Með hliðsjón af rekstrarfyrirkomulagi lífeyrissjóðsins og hagsmunatengslum rekstraraðila lífeyrissjóðsins við umrædda fjárfestingu var niðurstaða stofnunarinnar sú að lífeyrissjóðurinn hefði ekki horft nægilega gagnrýnum augum á þau hagsmunatengsl sem voru til staðar við fjárfestinguna og af þeim sökum ekki tekið fullnægjandi tillit til þeirrar orðsporsáhættu sem lífeyrissjóðurinn stóð frammi fyrir vegna þessa. Þá taldi stofnunin að skjalfesting á forsendum og umræðum í tengslum við ákvörðun stjórnar hefði verið ófullnægjandi í ljósi þess að lífeyrissjóðurinn og rekstraraðili hans voru báðir hagsmunaaðilar að verkefninu.

Stjórn Frjálsa lífeyrissjóðsins brást við niðurstöðum FME og gerði viðeigandi úrbætur. Fjárfestingarferli sjóðsins var lagað enn frekar að kröfum um gagnsæi og ásýnd vegna orðsporsáhættu, sér í lagi þegar rekstraraðili sjóðsins eða aðilar honum tengdir eru einnig haghafar að fjárfestingarverkefnum. Í því felst meðal annars að í ákveðnum tilvikum verði óskað eftir utanaðkomandi greiningu á fýsileika og áhættu fjárfestinga. Markmið breytinganna er að lágmarka orðsporsáhættu vegna útvistunar á rekstri sjóðsins. Slíkt rekstrarfyrirkomulag er við lýði hjá fimm öðrum lífeyrissjóðum og hefur að mati stjórnar Frjálsa lífeyrissjóðsins átt drjúgan þátt í velgengni sjóðsins þá fjóra áratugi sem hann hefur starfað.

Stjórnin hefur einnig breytt starfsreglum sínum þannig að fundargerðir stjórnarfunda veiti gleggri heildarsýn yfir umræður á stjórnarfundum. Ástæða þykir til að leiða skýrt í ljós við ritun fundargerða að sjónarmið og hagsmunir lífeyrissjóðsins séu jafnan í fyrirrúmi við ákvarðanatöku.

Skýrsla stjórnar

Mat LBM Mandat á fjárfestingarferli í United Silicon

Þegar United Silicon hf. var tekið til gjaldþrotaskipta í lok janúar 2018 fólu fimm lífeyrissjóðir, sem fjárfestu í uppbyggingu kísilverksmiðjunnar í Helguvík, lögmannsstofunni LMB Mandat að fara yfir fjárfestingarferlið. Stefán Árni Auðólfsson lögmaður skilaði samantekt um vinnu sína í byrjun árs 2019 til sjóðanna. Þar er farið er yfir helstu upplýsingar sem fjárfestum voru veittar og umgjörð fjárfestingarinnar.

Á grundvelli niðurstöðu LMB Mandat, sem lá fyrir á vormánuðum 2018, tóku stjórnir sjóðanna ákvörðun um að kæra Magnús Ólaf Garðarsson, fyrrverandi framkvæmdastjóra United Silicon ehf., enda voru þau brot sem hann er grunaður um talin alvarleg og snúa með öðrum hætti gagnvart sjóðunum heldur en til dæmis félaginu sjálfu. Ábyrgð annarra forsvarsmanna USi mun væntanlega skýrast betur í rannsókn lögreglu í tengslum við kæru á hendur fyrrum framkvæmdastjóra og í slitameðferð félagsins. Stefán Árni leggur til að stjórnir lífeyrissjóðanna taki til skoðunar að krefja Magnús og aðra forsvarsmenn USi um greiðslu skaðabóta. Sjóðirnir hafa lýst kröfum í þrotabú United Silicon ehf. og verður þeim kröfum fylgt eftir.

Í skýrslu Stefáns Árna, sem er aðgengileg á vef sjóðsins, er sérstaklega fjallað um hlut sérfræðinga og ráðgjafa í fjárfestingarferlinu. Þar segir meðal annars; „Ýmislegt hefði mátt vinnast betur hjá sérfræðingum, sem komu að málinu, að því er virðist, og lagt er til að frekari skoðun fari fram á þeim þætti til mats á mögulegri bótaábyrgð“. Þessu hefur lögmaðurinn fylgt eftir með útsendingu afstöðubræfa til viðkomandi aðila og frekari skoðun á fyrirliggjandi gögnum. Hér er fyrst og fremst horft til verkfræðistofa sem fengnar voru til að leggja mat á áætlanir félagsins svo og endurskoðenda þess, en vinna og gögn þessara aðila „mynduðu hluta þess grunnar sem fjárfestingarákvarðanir voru byggðar á“.

Ennfremur er það ein af niðurstöðum skýrslunnar, að mat á umhverfisáhrifum, útgáfa starfsleyfa og gerð fjárfestingarsamnings um ríkisaðstoð og ívilnanir vegna kísilverksmiðjunnar í Helguvík, hafi verið meðal lykilforsendna þess að fjárfestar voru tilbúnir að leggja fé til verkefnisins, „enda hefðu þeir þá mátt telja víst að skilyrði þar að lútandi myndu verða uppfyllt.“ Í ljósi þess hve mikilvægir þessir þættir reyndust er eðlilegt að lífeyrissjóðirnir „kanni rétt sinn gagnvart hinum opinberu aðilum, enda mikilvægt fyrir alla aðila að nokkur lærdómur verði dreginn af þessu“, segir lögmaðurinn. Hér er meðal annars átt við Skipulagsstofnun, Atvinnuvega- og nýsköpunarráðuneytið, Umhverfisstofnun og Vinnueftirlit ríkisins.

Rekstrarsamningur við Arion banka birtur á vef sjóðsins

Stjórn sjóðsins ákvað á árinu að birta samning sjóðsins við Arion banka um rekstur og eignastýringu á vef sjóðsins. Bæstist þetta við aðra upplýsingagjöf vegna rekstrarfyrirkomulagsins en í ársreikningi sjóðsins eru ítarlegar upplýsingar um rekstrarkostnað, þ.m.t. þau ákvæði rekstrarsamningsins sem lúta að umsýsluþóknun sjóðsins til Arion banka.

Er þetta hluti af þeirri vegferð sjóðsins að auka enn frekar gagnsæi gagnvart sjóðfélögum. Frjálsi lífeyrissjóðurinn var t.d. fyrsti lífeyrissjóðurinn sem birti sundurliðun á öllum eignum sjóðsins árið 2009 og eru þær upplýsingar uppfærðar ársfjórðungslega á vefsíðu sjóðsins.

Stjórnarhættir

Frjálsi lífeyrissjóðurinn leggur áherslu á góða stjórnarhætti og hefur til hliðsjónar Leiðbeiningar um góða stjórnarhætti sem eru gefnar út af Viðskiptaráði Íslands, Nasdaq Iceland og Samtökum atvinnulífsins. Stjórn hefur útbúið stjórnarháttaryfirlýsingu fyrir árið 2018 sem er birt í heild sinni í viðauka við ársreikning sjóðsins en henni er ætlað að styðja við góða stjórnarhætti hjá sjóðnum, upplýsa haghafa um stjórnarhætti sjóðsins og uppfylla kröfur í reglum FME um ársreikninga lífeyrissjóða nr. 335/2015.

Stjórnarlaun, umsýsluþóknun og aðrar þóknanir

Heildarstjórnarlaun á árinu 2018 námu 16,5 milljónum kr. Umsýsluþóknun til rekstraraðila fyrir rekstur og eignastýringu sjóðsins nam 642 milljónum kr. eða 0,26% af meðalstöðu hreinnar eignar sjóðsins. Auk þess greiddi sjóðurinn vörsluþóknun til rekstraraðila og nam hún 61 milljón kr. Þóknun endurskoðunarnefndar nam 2,7 milljónum kr. og þóknun til ytri endurskoðanda 7,9 milljónum kr.

Skýrsla stjórnar

Ófjárhagslegar upplýsingar

Frjálsi lífeyrissjóðurinn telst til eininga tengdum almannahagsmunum skv. lögum um ársreikninga nr. 3/2006 með síðari breytingum. Í lögnum kemur fram að í yfirliti með skýrslu stjórnar skuli fylgja upplýsingar sem nauðsynlegar séu til að leggja mat á þróun, umfang, stöðu og áhrif félagsins í tengslum við umhverfis-, félags- og starfsmannamál. Jafnframt skal gerð grein fyrir stefnu félagsins í mannréttindamálum og hvernig félagið spornar við spillingar- og mútumálum. Yfirlitið með ófjárhagslegum upplýsingum er að finna í viðauka í ársreikningnum.

Stjórn og framkvæmdastjóri Frjálsa lífeyrissjóðsins staðfesta hér með ársreikning sjóðsins fyrir árið 2018 með undirritun sinni.

Reykjavík, 27. mars 2019

Í stjórn

Ásdís Eva Hannesdóttir
stjórnarformaður

Anna Sigríður Halldórsdóttir

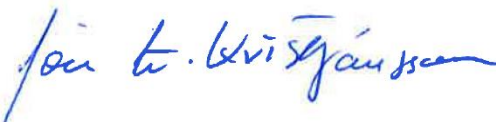
Elías Jónatansson

Elín Þórðardóttir

Halldór Friðrik Þorsteinsson

Jón Guðni Kristjánsson

Magnús Pálmi Skúlason

Framkvæmdastjóri

Arnaldur Loftsson

Áritun óháðra endurskoðenda

Til stjórnar og sjóðfélaga Frjálsa lífeyrissjóðsins

Álit

Við höfum endurskoðað meðfylgjandi ársreikning Frjálsa lífeyrissjóðsins fyrir árið 2018. Ársreikningurinn hefur að geyma yfirlit um breytingu á hreinni eign til greiðslu lífeyris, efnahagsreikning, sjóðstreymi, yfirlit um tryggingafræðilega stöðu og skýringar.

Það er álit okkar að ársreikningurinn gefi glögga mynd af breytingu á hreinni eign lífeyrissjóðsins á árinu 2018, efnahag hans 31. desember 2018 og breytingu á handbæru fé á árinu 2018 í samræmi við lög um ársreikninga og reglur um ársreikninga lífeyrissjóða.

Grundvöllur fyrir álit

Endurskoðað var í samræmi við alþjóðlega endurskoðunarstaðla. Ábyrgð okkar samkvæmt þeim stöðlum er nánar lýst í kaflanum um ábyrgð endurskoðanda hér að neðan. Við erum óháð Frjálsa lífeyrissjóðnum í samræmi við settar siðareglur fyrir endurskoðendur á Íslandi og höfum við uppfyllt ákvæði þeirra. Við teljum að við endurskoðunina höfum við aflað nægilegra og viðeigandi gagna til að byggja álit okkar á.

Aðrar upplýsingar

Stjórn og framkvæmdastjóri bera ábyrgð á öðrum upplýsingum. Aðrar upplýsingar innfela skýrslu stjórnar, ófjárhagslegar upplýsingar, fjárfestingarstefnu og stjórnarháttaryfirlýsingu.

Álit okkar á ársreikningnum nær ekki yfir aðrar upplýsingar og við ályktum hvorki um, né veitum staðfestingu á efni þeirra ef frá er talin sú staðfesting varðandi skýrslu stjórnar sem fram kemur hér að neðan.

Í tengslum við endurskoðun okkar berum við ábyrgð á að lesa framangreindar aðrar upplýsingar og skoða hvort þær séu í verulegu ósamræmi við ársreikninginn eða þekkingu okkar sem við höfum aflað við endurskoðunina eða virðast að öðru leyti innifela verulegar skekkjur. Ef við komumst að þeirri niðurstöðu, byggt á þeirri vinnu sem við höfum framkvæmt, að það séu verulegar skekkjur í öðrum upplýsingum ber okkur að skýra frá því. Það er ekkert sem við þurfum að skýra frá hvað þetta varðar.

Í samræmi við ákvæði 2. mgr. 104 gr. laga nr. 3/2006 um ársreikninga staðfestum við samkvæmt okkar bestu vitund að í skýrslu stjórnar sem fylgir ársreikningi þessum eru veittar þær upplýsingar sem þar ber að veita í samræmi við lög um ársreikninga og koma ekki fram í skýringum.

Ábyrgð stjórnar og framkvæmdastjóra á ársreikningnum

Stjórn og framkvæmdastjóri eru ábyrgir fyrir gerð og framsetningu ársreikningsins í samræmi við lög um ársreikninga og reglur um ársreikninga lífeyrissjóða. Stjórn og framkvæmdastjóri eru einnig ábyrgir fyrir því innra eftirliti sem nauðsynlegt er varðandi gerð og framsetningu ársreiknings, þannig að hann sé án verulegra annmarka, hvort sem er vegna sviksemi eða mistaka.

Við gerð ársreikningsins eru stjórn og framkvæmdastjóri ábyrgir fyrir því að meta rekstrarhæfi Frjálsa lífeyrissjóðsins. Ef við á, skulu stjórn og framkvæmdastjóri setja fram viðeigandi skýringar um rekstrarhæfi og hvers vegna þau ákváðu að beita forsendunni um rekstrarhæfi við gerð og framsetningu ársreikningsins.

Ábyrgð endurskoðenda á endurskoðun ársreikningsins

Markmið okkar er að afla nægjanlegrar vissu um að ársreikningurinn sé án verulegra annmarka, hvort sem er af völdum sviksemi eða mistaka og að gefa út áritun sem felur í sér álit okkar.

Nægjanleg vissa er þó ekki trygging þess að endurskoðun framkvæmd í samræmi við alþjóðlega endurskoðunarstaðla muni uppgötva allar verulegar skekkjur séu þær til staðar. Skekkjur geta orðið vegna mistaka eða sviksemi og eru álitnar verulegar ef þær gætu haft áhrif á fjárhagslega ákvarðanatöku notenda ársreikningsins, einar og sér eða samanlagðar.

Áritun óháðra endurskoðenda

Endurskoðun okkar í samræmi við alþjóðlega endurskoðunarstaðla byggir á faglegri dómgreind og beitung við gagnrýnni hugsun við endurskoðunina. Við framkvæmum einnig eftirfarandi:

- Greinum og metum hættuna á verulegri skekkju í ársreikningnum, hvort sem er vegna mistaka eða sviksemi, hönnum og framkvæmum endurskoðunaraðgerðir til að bregðast við þeim hættum og öflum endurskoðunargagna sem eru nægjanleg og viðeigandi til að byggja álit okkar á. Hættan á að uppgötva ekki verulega skekkju vegna sviksemi er meiri en að uppgötva ekki skekkju vegna mistaka, þar sem sviksemi getur falið í sér samsæri, skjalafals, misvísandi framsetningu ársreiknings, að einhverju sé viljandi sleppt eða að farið sé framhá innri eftirlitsaðgerðum.
- Öflum skilnings á innra eftirliti, sem snertir endurskoðunina, í þeim tilgangi að hanna viðeigandi endurskoðunaraðgerðir, en ekki í þeim tilgangi að veita álit á virkni innra eftirlits félagsins.
- Metum hvort reikningsskilaaðferðir sem notaðar eru, og tengdar skýringar, séu viðeigandi og hvort reikningshaldslegt mat stjórnenda sé raunhæft.
- Ályktum um notkun stjórnenda á forsendunni um rekstrarhæfi og metum á grundvelli endurskoðunarinnar hvort verulegur vafi leiki á rekstrarhæfi eða hvort aðstæður séu til staðar sem gætu valdið verulegum efasemdum um rekstrarhæfi. Ef við teljum að verulegur vafi leiki á rekstrarhæfi ber okkur að vekja sérstaka athygli á viðeigandi skýringum ársreikningsins í áritun okkar. Ef slíkar skýringar eru ófullnægjandi þurfum við að víkja frá fyrirvaralausri áritun. Niðurstaða okkar byggir á endurskoðunargögnum sem aflað er fram að dagsetningu áritunar okkar. Engu að síður geta atburðir eða aðstæður í framtíðinni valdið óvissu um rekstrarhæfi félagsins.
- Metum í heild sinni hvort ársreikningurinn gefi glögga mynd af undirliggjandi viðskiptum og atburðum, metum framsetningu, uppbyggingu, innihald og þar með talið skýringar við ársreikninginn með tilliti til glöggrar myndar.

Okkur ber skylda til að upplýsa stjórn og endurskoðunarnefnd meðal annars um áætlað umfang og tímasetningu endurskoðunarinnar og veruleg atriði sem komu upp í endurskoðun okkar, þar á meðal verulega annmarka á innra eftirliti sem komu fram í endurskoðuninni, ef við á.

Við höfum einnig lýst því yfir við stjórn og endurskoðunarnefnd að við höfum uppfyllt skyldur siðareglna um óhæði og höfum miðlað til þeirra upplýsingum um tengsl eða önnur atriði sem gætu mögulega haft áhrif á óhæði okkar og þar sem viðeigandi er, hvaða varnir við höfum sett til að tryggja óhæði okkar.

Kópavogi, 27. mars 2019

Deloitte ehf.

Jóhann Óskar Haraldsson
endurskoðandi

Sigurður Páll Hauksson
endurskoðandi

Yfirlit um breytingu á hreinni eign til greiðslu lífeyris árið 2018

	Skýr.	2018	2017
Iðgjöld	2.4;3		
Iðgjöld sjóðfélaga		6.226.728	5.613.237
Iðgjöld launagreiðenda		13.276.518	10.894.929
Réttindaflutningur og endurgreiðslur		(93.417)	(35.551)
		<u>19.409.829</u>	<u>16.472.615</u>
Sérstök aukaframlög		198.676	159.693
		<u>19.608.505</u>	<u>16.632.308</u>
Lífeyrir	2.5;4		
Heildarfjárhæð lífeyris	4.1	(3.084.684)	(2.933.251)
Framlag til starfsendurhæfingarsjóðs	4.2	(114.019)	(105.554)
Beinn kostnaður vegna örorkulífeyris	4.3	(10.435)	(6.080)
Viðbótariðgjöldum ráðstafað inn á höfuðstól lána eða til öflunar íbúðarhúsnæðis	4.4	(772.487)	(732.093)
		<u>(3.981.625)</u>	<u>(3.776.978)</u>
Hreinar fjárfestingartekjur	2.6;5		
Hreinar tekjur (gjöld) af eignarhlutum í félögum og sjóðum	5.1-2	459.465	4.469.411
Hreinar tekjur af skuldabréfum	5.3-4	10.363.033	8.054.273
Vaxtatekjur af bundnum bankainnstæðum		50.465	41.163
Aðrar fjárfestingartekjur:			
Vaxtatekjur af handbæru fé		718.730	148.955
Vaxtatekjur af iðgjöldum og öðrum kröfum		26.271	27.985
Ýmsar fjárfestingartekjur		8.367	9.151
Fjárfestingargjöld	5.5-6	(312.686)	(277.960)
		<u>11.313.645</u>	<u>12.472.978</u>
Rekstrarkostnaður	2.7;6		
Skrifstofu- og stjórnunarkostnaður		(432.677)	(380.709)
Hækkun á hreinni eign á árinu		26.507.848	24.947.599
Hrein eign frá fyrra ári		210.492.988	185.545.388
Hrein eign til greiðslu lífeyris		<u>237.000.836</u>	<u>210.492.987</u>

Efnahagsreikningur 31. desember 2018

	Skýr.	31.12.2018	31.12.2017
Eignir			
Fjárfestingar	2.8;7		
Eignarhlutar í félögum og sjóðum	7.1	79.791.434	77.653.033
Skuldabréf	7.2-3	145.841.320	124.546.161
Bundnar bankainnstæður	2.8 e)	1.017.023	1.011.873
		<u>226.649.777</u>	<u>203.211.067</u>
Kröfur	2.9;8		
Kröfur á launagreiðendur		1.192.624	1.099.026
Fyrirframgreiddur kostnaður og áunnar tekjur		52.808	47.422
Aðrar kröfur		38.408	33.327
	8.1	<u>1.283.840</u>	<u>1.179.775</u>
Handbært fé			
Handbært fé	2.10	<u>9.799.689</u>	<u>6.964.006</u>
Eignir samtals		<u>237.733.306</u>	<u>211.354.848</u>
Skuldir			
Viðskiptaskuldir	2.11;9		
Áfallinn kostnaður og fyrirframinnheimtar tekjur		(724.669)	(847.548)
Aðrar skuldir		(7.801)	(14.313)
	9.1	<u>(732.470)</u>	<u>(861.861)</u>
Skuldir samtals		<u>(732.470)</u>	<u>(861.861)</u>
Hrein eign til greiðslu lífeyris		<u>237.000.836</u>	<u>210.492.987</u>
Skuldbindingar utan efnahags	10.1		

Yfirlit um sjóðstreymi árið 2018

	Skýr.	2018	2017
Inngreiðslur			
Iðgjöld	3	19.372.692	16.542.112
Innborgaðar vaxtatekjur af handbæru fé og kröfum		110.997	146.204
Aðrar inngreiðslur		96.704	91.665
		<u>19.580.393</u>	<u>16.779.981</u>
Útgreiðslur			
Lífeyrir	4	3.971.614	3.822.369
Rekstrarkostnaður	6	419.853	362.955
Aðrar útgreiðslur		470.905	405.305
		<u>4.862.372</u>	<u>4.590.629</u>
Nýtt ráðstöfunarfé til fjárfestinga		<u>14.718.021</u>	<u>12.189.352</u>
Fjárfestingarhreyfingar			
Innborgaðar tekjur af eignarhlutum í félögum og sjóðum		697.627	547.189
Keyptir eignarhlutir í félögum og sjóðum		(22.368.074)	(37.212.107)
Seldir eignarhlutir í félögum og sjóðum		19.983.955	37.925.438
Afborganir höfuðstóls og vaxta skuldabréfa		14.153.460	10.948.659
Keypt skuldabréf		(40.282.099)	(37.321.075)
Seld skuldabréf		15.330.176	15.798.708
Ný bundin innlán		(5.150)	329.923
		<u>(12.490.105)</u>	<u>(8.983.265)</u>
Hækkun á handbæru fé		2.227.916	3.206.087
Gengismunur af handbæru fé		607.767	2.797
Handbært fé í ársbyrjun		6.964.006	3.755.122
Handbært fé í lok árs		<u>9.799.689</u>	<u>6.964.006</u>

Yfirlit um tryggingafræðilega stöðu tryggingadeildar árið 2018

Tryggingafræðileg staða

Skýr

31.12.2018

Eignir

	Áfallin skuldbinding	Framtíðar-skuldbinding	Heildar-skuldbinding
Hrein eign til greiðslu lífeyris	73.440.504	0	73.440.504
Mismunur á bókfærðu verði og núvirði skuldabréfa	(1.128.878)	0	(1.128.878)
Mismunur á bókfærðu verði og matsvirði skráðra hlutabréfa	(154.317)	0	(154.317)
Núvirði framtíðarrekstrarkostnaðar	(762.205)	(2.278.553)	(3.040.758)
Núvirði framtíðariðgjalda	0	102.139.267	102.139.267
Eignir samtals	71.395.104	99.860.714	171.255.818

Skuldbindingar

Ellilífeyrir	52.160.532	75.163.291	127.323.823
Örorkulífeyrir	11.966.724	19.112.275	31.078.999
Makalífeyrir	3.439.328	4.902.132	8.341.460
Barnalífeyrir	91.305	941.063	1.032.368
Skuldbindingar samtals	67.657.889	100.118.761	167.776.650

Eignir umfram skuldbindingar 3.737.215 (258.047) 3.479.168

Í hlutfalli af skuldbindingum í árslok 5,5% (0,3%) 2,1%

Í hlutfalli af skuldbindingum í ársbyrjun 5,1% (0,3%) 1,9%

31.12.2017

Eignir

	Áfallin skuldbinding	Framtíðar-skuldbinding	Heildar-skuldbinding
Hrein eign til greiðslu lífeyris	63.862.731	0	63.862.731
Mismunur á bókfærðu verði og núvirði skuldabréfa	(337.980)	0	(337.980)
Mismunur á bókfærðu verði og matsvirði skráðra hlutabréfa	(191.680)	0	(191.680)
Núvirði framtíðarfjárfestingarkostnaðar	(489.742)	0	(489.742)
Núvirði framtíðarrekstrarkostnaðar	(611.960)	(1.886.669)	(2.498.629)
Núvirði framtíðariðgjalda	0	92.070.952	92.070.952
Eignir samtals	62.231.369	90.184.283	152.415.652

Skuldbindingar

Ellilífeyrir	44.784.509	65.824.555	110.609.064
Örorkulífeyrir	10.860.467	18.677.864	29.538.331
Makalífeyrir	3.462.454	4.880.065	8.342.519
Barnalífeyrir	90.458	1.053.307	1.143.765
Skuldbindingar samtals	59.197.888	90.435.791	149.633.679

Eignir umfram skuldbindingar 3.033.481 (251.508) 2.781.973

Í hlutfalli af skuldbindingum í árslok 5,1% (0,3%) 1,9%

Í hlutfalli af skuldbindingum í ársbyrjun 4,9% (0,1%) 1,9%

Skýringar

1. Almennar upplýsingar um sjóðinn

Frjálsi lífeyrissjóðurinn skiptist í fjórar séreignardeildir, eina tryggingadeild og eina sameiginlega deild sem tekur við iðgjöldum frá launagreiðendum. Sameiginlega deildin ráðstafar iðgjöldum á deildir sjóðsins í samræmi við samninga sjóðfélaga. Hlutverk sjóðsins er að tryggja sjóðfélögum, eftirlifandi mökum þeirra og börnum lífeyri í samræmi við samþykktir sjóðsins og með hliðsjón af lögum um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða. Frjálsi lífeyrissjóðurinn starfar á grundvelli laga nr. 129/1997 um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða.

2. Reikningsskilaaðferðir

2.1 Grundvöllur reikningsskilanna

Ársreikningurinn er gerður í samræmi við lög nr. 3/2006 um ársreikninga og Reglur Fjármálaeftirlitsins nr. 335/2015 um ársreikninga lífeyrissjóða. Í undantekningartilfellum er vikið frá framsetningarformi samkvæmt viðauka 1 í reglunum, þegar upphæðir undirliða teljast óverulegar og eru þær þá felldar inn í aðra undirliði. Hér fyrir neðan er gerð grein fyrir helstu reikningsskilaaðferðum.

2.2 Starfrækslu- og framsetningargjaldmiðill

Ársreikningurinn er settur fram í þúsundum íslenskra króna, sem er bæði starfrækslugjaldmiðill og framsetningargjaldmiðill lífeyrissjóðsins.

2.3 Mat og ákvarðanir

Við gerð reikningsskila þurfa stjórnendur, í samræmi við lög um ársreikninga, að taka ákvarðanir, meta og draga ályktanir sem hafa áhrif á eignir og skuldir á reikningsskiladegi, upplýsingar í skýringum og tekjur og gjöld. Við mat og ályktanir er byggt á reynslu og ýmsum öðrum þáttum sem taldir eru viðeigandi og mynda grundvöll þeirra ákvarðana sem teknar eru um bókfært verð eigna og skulda sem ekki liggur fyrir með öðrum hætti. Breytingar á reikningshaldslegu mati eru færðar á því ári sem þær eiga sér stað.

2.4 Iðgjöld

Iðgjöld sjóðfélaga og launagreiðenda eru bókfærð þegar þau skapa kröfu á sjóðinn. Ógreidd iðgjöld í lok ársins eru færð til eignar sem krafa á launagreiðendur.

2.5 Lífeyrir

Undir lífeyri falla greiðslur séreignadeilda og tryggingadeilda til sjóðfélaga og skiptast þær í ellilífeyri, makalífeyri, örorkulífeyri, barnalífeyri og annan lífeyri. Jafnframt viðbótariðgjöld sem ráðstafað er inn á lán eða til öflunar íbúðarhúsnæðis. Auk þess beinn kostnaður sem fellur til vegna örorkulífeyrisúrskurða og gjalds til starfsendurhæfingarsjóðs.

2.6 Hreinar fjárfestingartekjur

Undir þennan lið eru færðar allar fjárfestingartekjur sjóðsins að frádregnum öllum fjárfestingargjöldum.

Viðskipti í öðrum myntum en íslenskum krónum eru umreiknuð yfir í íslenskar krónur á gengi viðskiptadags. Gengismunur sem myndast við greiðslu og innheimtu krafna er færður á Yfirlit um breytingu á hreinni eign til greiðslu lífeyris sem og áfallinn gengismunur á eignir í lok árs.

a) Hreinar tekjur af eignarhlutum í félögum og sjóðum

Undir hreinar tekjur af eignarhlutum í félögum og sjóðum fellur arður af hlutabréfum, söluhagnaður og sölutap svo og óinnlestur gengismunur af hlutabréfum og sjóðum, bæði vegna breytinga á gangvirði bréfanna og gengi gjaldmiðla.

b) Hreinar tekjur af skuldabréfum

Þessi liður samanstendur af tekjum af fjárfestingum sjóðsins í skuldabréfum, að frádregnum gjöldum vegna slíkra fjárfestinga, annarra en gjalda sem skýrt er frá í skýringu nr. 5.5 um fjárfestingargjöld.

Hér eru færðar vaxtatekjur, verðbætur og lántökupóknarir af skuldabréfum, hagnaður og tap af sölu skuldabréfa, breytingar á gangvirði til hækkunar og lækkunar og hliðstæðar tekjur og gjöld.

Hér undir er einnig færð varúðarniðurfærsla skuldabréfa vegna tapshættu sem er fyrir hendi á reikningsskiladegi.

Skýringar

2.6 Hreinar fjárfestingartekjur, frh.

c) Fjárfestingargjöld

Undir þennan lið eru færðar þóknanir til rekstraraðila fyrir umsjón og starfrækslu sjóðsins í samræmi við rekstrarsamning þar um. Laun starfsmanna rekstraraðila sem bera ábyrgð á daglegum rekstri og eignastýringu sjóðsins og þóknun vegna innri endurskoðunar eru innifalin í umsýsluþóknun sem er greidd til rekstraraðila samkvæmt samningi.

2.7 Rekstrarkostnaður

Undir þennan lið fellur allur kostnaður vegna reksturs sjóðsins, annar en þóknanir til rekstraraðila fyrir umsjón og starfrækslu sjóðsins sem færður er meðal fjárfestingargjalda. Kostnaðurinn er færður til gjalda þegar hann fellur til.

2.8 Fjárfestingar

Fjárfestingar eru fjármálagerningar í skilningi laga. Fjárfestingar sjóðsins samanstanda af eignarhlutum í félögum og sjóðum, skuldabréfum og bundnum bankainnstæðum.

Stjórnendur ákvarða flokkun fjárfestinga þegar þær eru færðar í upphafi og yfirfara þessa flokkun á hverjum reikningsskiladegi.

a) Matsaðferðir fjárfestinga

Fjármálagerningar, aðrir en útlán til sjóðfélaga og skuldabréf sem haldið er til gjalddaga, eru metnir á gangvirði í samræmi við settar reikningsskilareglur. Útlán til sjóðfélaga og skuldabréf sem sjóðurinn tilgreinir að verði haldið til gjalddaga eru færð á afskrifuðu kostnaðarverði miðað við upphaflega ávöxtunarkröfu.

Gangvirði fjármálagerninga sem skráðir eru á skipulegum verðbréfamarkaði er markaðsverð í lok tímabils, en gangvirði annarra fjárfestinga í þessum flokki byggist á verðmatsaðferðum sem lýst er í skýringu nr. 7.4 í þeirri skýringu eru jafnframt upplýsingar um stigskiptingu gangvirðis samkvæmt verðmatsaðferðum.

b) Eignarhlutir í félögum og sjóðum

Eignarhlutir í félögum og sjóðum eru hlutabréf og hlutdeildarskírteini verðbréfasjóða. Þessi flokkur fjárfestinga er færður á gangvirði.

c) Skuldabréf

Undir skuldabréf eru færð öll skuldabréf, bæði verðbréf sem eru á afskrifuðu kostnaðarverði og gangvirði. Undir þennan flokk falla jafnframt útlán. Skuldabréf og útlán á afskrifuðu kostnaðarverði eru færð með áföllum vöxtum, verðbótum og gengismun á reikningsskiladegi. Verðbætur miðast við viðeigandi vísitölu næsta mánaðar eftir lok uppgjörsárs. Í skýringu nr. 7.2 er gerð nánari grein fyrir skiptingu skuldabréfa eftir reikningshaldslegri meðhöndlun.

d) Niðurfærsla skuldabréfa og útlána

Við mat á útlánnum og skuldabréfum sem færð eru á afskrifuðu kostnaðarverði er tekið tillit til þeirrar tapsáhættu sem kann að vera fyrir hendi á reikningsskiladegi í samræmi við settar reikningsskilareglur. Varúðarframlög vegna tapsáhættunnar eru færð á niðurfærslureikning sem dreginn er frá stöðu skuldabréfa og útlána til sjóðfélaga á reikningsskiladegi.

e) Bundnar bankainnstæður

Undir bundnar bankainnstæður er færður sá hluti innlána í bönkum og sparisjóðum sem bundin eru til lengri tíma en þriggja mánaða.

2.9 Kröfur

Kröfur eru færðar á gangvirði við upphaflega skráningu í bókhald. Á hverjum reikningsskiladegi eru kröfur metnar með hliðsjón af tapsáhættu og færðar í afskriftarreikning samkvæmt niðurstöðu slíks mats. Varúðarniðurfærslan er færð til lækkunar á viðkomandi lið í efnahagsreikningi og gjaldfærð undir önnur gjöld í yfirliti um breytingu á hreinni eign til greiðslu lífeyris.

2.10 Handbært fé

Handbært fé er fært í efnahagsreikningi á gangvirði. Handbært fé samkvæmt sjóðstreymi samanstendur af óbundnum bankainnstæðum í íslenskum krónum og erlendum gjaldmiðlum.

Skýringar

2.11 Skuldbindingar

Skuldbindingar eru færðar upp í efnahagsreikningi ef líklegt þykir að sjóðurinn verði fyrir fjárhagslegum útgjöldum í framtíðinni vegna liðins atburðar eða viðskipta og hægt er að meta fjárhæð þeirra með áreiðanlegum hætti.

2.12 Erlendir gjaldmiðlar

Viðskipti í erlendum gjaldmiðlum eru færð á gildandi gengi þess dags sem viðskiptin fara fram. Peningalegar eignir og skuldir í erlendum gjaldmiðlum eru færðar miðað við gengi á reikningsskiladegi. Gengismunur sem myndast er færður meðal fjárfestingartekna. Meðalkaupgengi Seðlabanka Íslands og gengi í lok tímabilsins var eftirfarandi:

	Mynt	Meðalgengi		Lokagengi	
		2018	2017	31.12.2018	31.12.2017
Evra.....	EUR	127,37	120,20	132,86	124,70
Bandaríkjadollar.....	USD	108,12	106,53	116,05	104,17
Japanskt jen.....	JPY	0,98	0,95	1,05	0,93
Dönsk króna.....	DKK	17,09	16,16	17,79	16,75

2.13 Áhættustjórnun

Frjálsi lífeyrissjóðurinn hefur sett sér áhættustefnu, þar sem áhætta er skilgreind og helstu áhættuþáttum í starfsemi sjóðsins er lýst og hvernig stýringu á þeim er háttað. Engir framvirkir gjaldeyrisskiptasamningar, valréttir eða afleiðusamningar eru í gildi hjá sjóðnum.

Nánar er fjallað um áhættuþætti í starfsemi sjóðsins og áhættustýringu í skýringu 11.

Skýringar

3. Iðgjöld

3.1 Iðgjöld

Í ársreikningi sjóðsins eru iðgjöld færð til tekna í yfirliti um breytingu á hreinni eign til greiðslu lífeyris þegar bæði greiðslur og skilagreinar hafa borist sjóðnum en þá hafa réttindi eða séreign áunnist fyrir sjóðfélaga.

Iðgjöld sjóðfélaga eru greidd inn á sameiginlegan iðgjaldareikning Frjálsa lífeyrissjóðsins óháð því í hvaða deild sjóðfélagar eru. Daglegt uppgjör fer fram á milli iðgjaldareikningsins og deilda sjóðsins sem felur í sér að greiðslur eru millifærðar af iðgjaldareikningi yfir á bankareikninga viðkomandi deilda í samræmi við samninga sjóðfélaga.

Þann 31. desember 2018 var staðan á sameiginlegum iðgjaldareikningi sjóðsins 487,2 milljónir kr.

Í tryggingadeild sjóðsins hafa iðgjöld vegna ársins 2018 eða eldri tímabila, sem voru greidd og/eða skráð eftir að uppgjörssárinu lauk, verið bókfærð að fjárhæð 477,7 milljónir kr.

Einnig eru iðgjöld trygginga- og endurgreiðslur áætluð vegna skilagreina sem hafa borist en hafa ekki verið greiddar þegar uppgjörssárinu lauk. Í lok ársins eru áætluð iðgjöld trygginga- og endurgreiðslur vegna ógreiddra skilagreina 714,9 milljónir kr.

Ógreiddar skilagreinar séreignardeilda í lok ársins nema 336,5 milljónum kr. en ekki er áætlað fyrir þeim í iðgjöldum því þær mynda ekki séreign fyrir sjóðfélaga fyrr en þær greiðast eftir uppgjörssárið.

3.2 Iðgjöld greinast þannig:

	2018	2017
Lágmarksíðgjöld	16.200.882	13.568.731
Viðbótariðgjöld	3.302.364	2.939.435
Réttindaflutningur og endurgreiðslur	(93.417)	(35.551)
Sérstök aukaframlög	198.676	159.693
	<u>19.608.505</u>	<u>16.632.308</u>

	Frjálsi 1	Frjálsi 2	Frjálsi 3	Frjálsi Áhætta	Trygginga- deild	Samtals 2018
Lágmarksíðgjöld	6.511.645	922.252	1.915.086	95.019	6.756.880	16.200.882
Viðbótariðgjöld	2.244.758	456.949	557.612	43.045	0	3.302.364
Réttindaflutn. og endurgreiðslur	(1.748.130)	443.508	1.229.234	(20.957)	2.928	(93.417)
Sérstök aukaframlög	0	0	0	0	198.676	198.676
	<u>7.008.273</u>	<u>1.822.709</u>	<u>3.701.932</u>	<u>117.107</u>	<u>6.958.484</u>	<u>19.608.505</u>

4. Lífeyrir

4.1 Lífeyrir greinist þannig:

	2018	2017
Ellilífeyrir	2.423.784	2.159.853
Barnalífeyrir	21.212	22.265
Makalífeyrir	56.683	43.615
Örorkulífeyrir	350.881	332.605
Annar lífeyrir	232.124	374.913
	<u>3.084.684</u>	<u>2.933.251</u>

	Frjálsi 1	Frjálsi 2	Frjálsi 3	Frjálsi Áhætta	Trygginga- deild	Samtals 2018
Ellilífeyrir	1.070.578	208.305	880.708	0	264.193	2.423.784
Barnalífeyrir	0	0	0	0	21.212	21.212
Makalífeyrir	0	0	0	0	56.683	56.683
Örorkulífeyrir	3.168	79	18.250	0	329.384	350.881
Annar lífeyrir	168.900	28.797	34.427	0	0	232.124
	<u>1.242.646</u>	<u>237.181</u>	<u>933.385</u>	<u>0</u>	<u>671.472</u>	<u>3.084.684</u>

Skýringar

4.2 VIRK - Starfsendurhæfingarsjóður

	2018	2017
Framlag til starfsendurhæfingarsjóðs	114.019	105.554

Samkvæmt lögum nr. 60/2012 um atvinnutengda starfsendurhæfingu og starfsemi starfsendurhæfingarsjóða skulu lífeyrissjóðir inná af hendi sérstakt gjald til starfsendurhæfingarsjóðs vegna sjóðfélaga sem nemur sömu fjárhæð og greidd hefur verið til þess sama starfsendurhæfingarsjóðs af atvinnurekendum sem greiða til sjóðsins. Atvinnurekendur greiða til starfsendurhæfingarsjóðs 0,10% af iðgjaldsstofni á hverjum tíma.

4.3 Beinn kostnaður vegna örorkulífeyris

	2018	2017
Aðkeypt þjónusta vegna örorkumats	10.435	6.080

4.4 Viðbótariðgjöldum ráðstafað inn á höfuðstól lána

Útgreiðsla séreignarsparnaðar á grundvelli bráðabirgðaákvæðis laga nr. 129/1997 um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða og sem ráðstafa á inn á lán nemur 772,5 milljónum kr. fyrir árið 2018. Þar af eru 30,2 milljónir kr. ógreiddar í lok ársins og er fjárhæðin skuldfærð í efnahagsreikningi. Samkvæmt bráðabirgðaákvæðinu er réttthafa séreignarsparnaðar heimilt að nýta viðbótariðgjald, vegna launagreiðslna á tímabilinu 1. júlí 2014 til 30. júní 2019, til greiðslu inn á höfuðstól lána sem tekin eru vegna öflunar íbúðarhúsnæðis til eigin nota. Samsvarandi fjárhæð vegna ársins 2017 nemur 732,1 milljón kr.. Þar af voru 30,1 milljón kr. ógreiddar í lok ársins.

Auk þessa hafa lög nr. 111/2016 um stuðning til kaupa á fyrstu íbúð tekið gildi frá og með 1. júlí 2017. Lögin heimila réttthafa séreignarsparnaðar að nýta viðbótariðgjald, sem greitt er á samfelldu tíu ára tímabili, eftir gildistöku laganna, að tilteknu hámarki á ári, með því að;

- verja uppsöfnuðu iðgjaldi til kaupa á fyrstu íbúð og/eða
- ráðstafa iðgjaldi inn á höfuðstól lána sem tryggt er með veði í fyrstu íbúð

Þá er réttthafa heimilt að nýta iðgjald sem afborgun inn á óverðtryggt lán, sem tryggt er með veði í fyrstu íbúð, og sem greiðslu inn á höfuðstól þess eftir því sem nánar er kveðið á um í lögum.

Heimild einstaklings takmarkast við allt að 4% framlag réttthafa og allt að 2% framlag launagreiðanda að hámarki samanlagt 500 þús. kr. á almanaksári skv. báðum úrræðum. Hjá hjónum og einstaklingum, sem uppfylla skilyrði til samsköttunar skv. 3. mgr. 62. gr. laga nr. 90/2003, takmarkast heimildin við sömu forsendur en að hámarki samanlagt 750 þús. kr. á almanaksári skv. lögum um úrræði vegna öflunar íbúðarhúsnæðis til eigin nota. Hins vegar samkvæmt lögum um stuðning til kaupa á fyrstu íbúð þá eiga fjárhæðatakmarkanir, hjá hjónum eða einstaklingum sem uppfylla skilyrði til samsköttunar, ekki við. Greiðsla inn á lán getur þó aldrei numið hærri fjárhæð en sem nemur inneign réttthafa vegna greiddra iðgjalda á hverjum tíma. Jafnframt má framlag réttthafa ekki vera lægra en framlag launagreiðanda.

Skýringar

5. Hreinar fjárfestingatekjur

5.1 Hreinar tekjur af eignarhlutum í félögum og sjóðum greinast þannig:

	2018	2017
Gangvirðismunur af eignarhlutum í félögum og sjóðum	(3.995.570)	4.532.922
Gengismunur vegna erlendra gjaldmiðla	3.757.408	(610.698)
Arður af hlutabréfum	657.662	503.608
Endurgreidd umsýsluþóknun sjóða	39.965	43.580
	<u>459.465</u>	<u>4.469.412</u>

	Frjálsi 1	Frjálsi 2	Frjálsi 3	Frjálsi Áhætta	Trygginga- deild	Samtals 2018
Gangvirðismunur af eignarhlutum í félögum og sjóðum	(2.998.996)	(92.574)	60.601	(14.104)	(950.497)	(3.995.570)
Gengismunur v. erlendra gjaldmiðla	2.914.018	104.522	288	11.374	727.206	3.757.408
Arður af hlutabréfum	420.251	28.388	2.720	1.945	204.358	657.662
Endurgreidd umsýsluþóknun sjóða	27.128	1.523	923	64	10.327	39.965
	<u>362.401</u>	<u>41.859</u>	<u>64.532</u>	<u>(721)</u>	<u>(8.606)</u>	<u>459.465</u>

5.2 Hreinar tekjur af eignarhlutum í félögum og sjóðum, sundurliðaðar niður á 20 stærstu fjárfestingar, greinast þannig:

Gangvirðismuni af eignarhlutum í félögum og sjóðum skipt niður á 20 stærstu fjárfestingar í stærðarröð. Miðað er við meðalstöðu eigna í upphafi og lok ársins 2018.

	Frjálsi 1	Frjálsi 2	Frjálsi 3	Frjálsi Áhætta	Trygginga- deild	Samtals 2018
Hagar hf.....	255.598	18.386	0	1.352	151.945	427.281
Icelandair Group hf	(529.610)	(39.163)	0	(3.125)	(289.203)	(861.101)
Jarðvarmi slhf.	162.179	6.483	0	67	66.404	235.133
Marel hf.....	302.335	22.354	0	3.502	183.137	511.328
Reitir fasteignafélag hf.....	(192.482)	(16.183)	0	(1.134)	(120.331)	(330.130)
Sjóvá-Almennar tryggingar hf.....	(227.143)	(16.078)	0	(1.335)	(103.996)	(348.552)
Stefnir:						
- ÍS 5	(88.881)	(5.229)	0	(609)	(90.846)	(185.565)
- ÍS 15.....	(11.040)	1.860	0	135	9.784	739
- Lausafjár sjóður.....	35.340	3.308	11.559	154	17.479	67.840
- Ríkisverðbréfasjóður millilangur	125.839	11.284	28.247	0	0	165.370
- Ríkisverðbréfasjóður langur.....	102.165	19.331	0	0	2.312	123.808
Capital Group New						
Perspective Fund - LUX (USD).....	(180.862)	(8.636)	0	(971)	(63.745)	(254.214)
JPMorgan Liquidity Fuinds.....	21.860	4.881	50	298	23.318	50.407
Katla Fund Global Value.....	(517.115)	(15.189)	0	(2.037)	(126.089)	(660.430)
Montanaro European Smaller Companies Fund.....	(100.207)	(1.878)	0	(298)	(16.473)	(118.856)
SSgA North America						
Enhanced Equity Fund.....	(432.969)	0	0	0	0	(432.969)
SSgA World IDX EQ-I -EUR.....	(199.149)	(23.693)	0	(2.590)	(157.245)	(382.677)
SSgA World IDX EQ-I -USD.....	(231.598)	(18.134)	0	(2.847)	(121.109)	(373.688)
Stryx World Growth USD I.....	7.857	(597)	0	(98)	(1.946)	5.216
Wellington Global Equity						
Research A.....	(396.308)	(12.350)	0	(1.661)	(79.280)	(489.599)
Önnur félög og sjóðir.....	(904.805)	(23.331)	20.745	(2.907)	(234.613)	(1.144.911)
	<u>(2.998.996)</u>	<u>(92.574)</u>	<u>60.601</u>	<u>(14.104)</u>	<u>(950.497)</u>	<u>(3.995.570)</u>

Skýringar

5.2 Hreinar tekjur af eignarhlutum í félögum og sjóðum, sundurliðað niður á 20 stærstu fjárfestingar, greinast þannig, frh.:

Gangvirðismuni af eignarhlutum í félögum og sjóðum skipt niður á 20 stærstu fjárfestingar í stærðarröð. Miðað er við meðalstöðu eigna í upphafi og lok samanburðarársins 2017.

	Frjálsi 1	Frjálsi 2	Frjálsi 3	Frjálsi Áhætta	Trygginga-deild	Samtals 2017
Icelandair Group hf.....	(236.805)	(16.120)	0	(2.987)	(176.358)	(432.270)
Jarðvarmi slhf.	0	0	0	0	0	0
Marel hf.	114.418	10.259	0	3.756	81.840	210.273
Reitir fasteignafélag hf	(100.642)	(8.328)	0	(599)	(56.863)	(166.432)
Sjóvá-Almennar tryggingar hf	104.584	2.551	0	(651)	14.131	120.615
Vátryggingafélag Íslands.....	180.482	12.281	0	1.023	105.531	299.317
Stefnir:						
- ÍS 5	23.724	1.911	0	234	(8.787)	17.082
- ÍS 15.....	(165.690)	(10.709)	1	(183)	(107.099)	(283.680)
- Lausafjár sjóður	73.882	8.632	17.697	339	32.210	132.760
- Ríkisverðbréfasjóður millilangur.....	163.894	18.058	53.127	0	3.015	238.094
- Ríkisverðbréfasjóður langur.....	204.219	31.327	0	0	50.094	285.640
JPMorgan Liquidity Fuinds.....	15.800	1.497	30	35	8.758	26.120
Katla Fund Global Value.....	389.390	9.861	0	214	83.684	483.149
Montanaro European Smaller Companies Fund.....	167.581	360	0	14	3.030	170.985
SSgA North America Enhanced Equity Fund.....	1.336.065	0	0	0	0	1.336.065
SSgA Pacific Enhanced Equity Fund.....	254.985	0	0	0	0	254.985
SSgA World IDX EQ-I -EUR.....	203.435	8.886	0	271	80.894	293.486
SSgA World IDX EQ-I -USD	270.985	29.520	0	851	227.215	528.571
Stryx World Growth USD I	289.692	6.531	0	163	51.703	348.089
Wellington Global Equity Research A ..	664.211	14.463	0	400	111.686	790.760
Önnur félög og sjóðir.....	122.337	(24.384)	2.916	(1.463)	(220.093)	(120.687)
	4.076.547	96.596	73.771	1.417	284.591	4.532.922

5.3 Hreinar tekjur af skuldabréfum greinast þannig:

	2018	2017
Gangvirðismunur af skuldabréfum	9.943.321	8.378.296
Gengismunur vegna erlendra gjaldmiðla	419.712	(316.333)
Niðurfærsla skuldabréfa	0	(7.690)
	10.363.033	8.054.273

	Frjálsi 1	Frjálsi 2	Frjálsi 3	Frjálsi Áhætta	Trygginga-deild	Samtals 2018
Gangvirðismunur af skuldabréfum	4.041.197	779.685	1.884.984	13.681	3.223.774	9.943.321
Gengismunur vegna erlendra mynta	266.835	20.386	12.682	(164)	119.973	419.712
	4.308.032	800.071	1.897.666	13.517	3.343.747	10.363.033

Skýringar

5.4 Hreinar tekjur af skuldabréfum flokkaðar eftir matsaðferðum greinast þannig:

	Frjálsi 1	Frjálsi 2	Frjálsi 3	Frjálsi Áhætta	Trygginga- deild	Samtals 2018
Skuldabréf með ríkisábyrgð	1.783.494	374.638	877.370	11.867	1.633.112	4.680.481
Skuldabréf sveitarfélaga	37.719	9.352	42.684	210	29.145	119.110
Skuldabréf og víxlar lánastofnana	822.764	239.624	648.801	129	610.448	2.321.766
Fasteignaveðtryggð skuldabréf	832.325	68.499	105.939	0	517.115	1.523.878
Önnur verðbréf	831.730	107.958	222.872	1.311	553.927	1.717.798
	4.308.032	800.071	1.897.666	13.517	3.343.747	10.363.033

	Gangvirði	Kostnaðar- virði	Samtals 2018	Gangvirði	Kostnaðar- virði	Samtals 2017
Skuldabréf með ríkisábyrgð	3.627.450	1.053.031	4.680.481	4.357.006	623.407	4.980.413
Skuldabréf sveitarfélaga	119.110	0	119.110	64.844	0	64.844
Skuldabréf og víxlar lánastofnana	2.321.766	0	2.321.766	1.560.648	0	1.560.648
Fasteignaveðtryggð skuldabréf	0	1.523.878	1.523.878	0	1.006.025	1.006.025
Önnur verðbréf	1.717.798	0	1.717.798	442.343	0	442.343
	7.786.124	2.576.909	10.363.033	6.424.841	1.629.432	8.054.273

Öll skuldabréf sjóðsins eru metin á markaðsvirði að undanskyldum íbúðarbréfum Tryggingadeildar sjóðsins sem eru metin að stórum hluta á kostnaðarverði. Fasteignaveðtryggð skuldabréf eru metin með áföllnum vöxtum og verðbótum hjá öllum deildum sjóðsins.

Breyting á niðurfærslu skuldabréfa greinist þannig:

	2018	2017
Niðurfærsla í upphafi árs	144.255	536.827
Endanlega afskrifað á tímabilinu	0	(391.056)
Áður afskrifað - endurinnheimt	0	(1.516)
Niðurfærsla í lok árs	144.255	144.255

	Frjálsi 1	Frjálsi 2	Frjálsi 3	Frjálsi Áhætta	Trygginga- deild	Samtals 2018
Niðurfærsla í upphafi árs	73.752	613	3.489	0	66.401	144.255
Afskrifað á árinu	0	0	0	0	0	0
Niðurfærsla í lok árs	73.752	613	3.489	0	66.401	144.255

Skýringar

5.5 Fjárfestingargjöld greinast þannig:

	Bein fjárf.gjöld	Áætluð og reiknuð fjárf.gjöld	Fjárf.gjöld Samtals	Meðalstaða eigna í sjóðum	Hlutfall fjárf.gjalda af meðaleign
Fjárfestingargjöld 2018:					
Innlendir verðbréfasjóðir	0	46.193	46.193	5.466.581	0,8%
Innlendir fjárfestingarsjóðir	0	65.529	65.529	6.052.281	1,1%
Innlendir fagfjárfestingsjóðir	0	188.584	188.584	8.008.888	2,4%
Erlendir verðbréfasjóðir	0	249.620	249.620	37.228.568	0,7%
Aðrir erlendir sjóðir um sameiginlega fjárfestingu	0	1.849	1.849	113.582	1,6%
Kaup- og sölubóknarir vegna verðbréfaviðskipta	19.287	0	19.287		
Vörslubóknun	61.100	0	61.100		
Umsýslubóknun (40%)	232.299	0	232.299		
	312.686	551.775	864.461	56.869.900	

	Bein fjárf.gjöld	Áætluð og reiknuð fjárf.gjöld	Fjárf.gjöld Samtals	Meðalstaða eigna í sjóðum	Hlutfall fjárf.gjalda af meðaleign
Fjárfestingargjöld 2017:					
Innlendir verðbréfasjóðir	0	62.039	62.039	7.303.889	0,8%
Innlendir fjárfestingarsjóðir	0	131.920	131.920	11.197.488	1,2%
Innlendir fagfjárfestingsjóðir	0	202.239	202.239	7.903.077	2,6%
Erlendir verðbréfasjóðir	0	217.255	217.255	31.873.962	0,7%
Aðrir erlendir sjóðir um sameiginlega fjárfestingu	0	5.077	5.077	573.702	0,9%
Kaup- og sölubóknarir vegna verðbréfaviðskipta	15.224	0	15.224		
Vörslubóknun	53.700	0	53.700		
Umsýslubóknun (40%)	211.433	0	211.433		
Önnur fjárfestingargjöld	(2.396)	0	(2.396)		
	277.961	618.530	896.491	58.852.118	

	Frjálsi 1	Frjálsi 2	Frjálsi 3	Frjálsi Áhætta	Trygginga- deild	Samtals 2018
Bein fjárfestingargjöld:						
Kaup- og sölubóknarir vegna verðbréfaviðskipta	8.310	1.670	2.631	194	6.482	19.287
Vörslubóknun	28.330	3.870	8.403	132	20.365	61.100
Umsýslubóknun (40%)	117.089	14.357	29.079	462	71.312	232.299
Önnur fjárfestingargjöld	0	0	0	0	0	0
	153.729	19.897	40.113	788	98.159	312.686
Áætluð og reiknuð fjárfestingargjöld:						
Innlendir verðbréfasjóðir	36.906	4.964	1.307	3	3.013	46.193
Innlendir fjárfestingarsjóðir	42.072	1.346	875	61	21.175	65.529
Innlendir fagfjárfestingsjóðir	114.119	9.098	3.032	291	62.044	188.584
Erlendir verðbréfasjóðir	205.884	4.980	4	487	38.265	249.620
Aðrir erlendir sjóðir um sameiginlega fjárfestingu	1.532	53	0	0	264	1.849
	400.513	20.441	5.218	842	124.761	551.775
Fjárfestingargjöld samtals	554.242	40.338	45.331	1.630	222.920	864.461

5.5 Fjárfestingargjöld greinast þannig, frh.:

	Frjálsi 1	Frjálsi 2	Frjálsi 3	Frjálsi Áhætta	Trygginga-deild	Samtals 2018
Meðalstaða eigna í sjóðum:						
Innlendir verðbréfasjóðir	4.276.572	578.794	151.130	514	459.571	5.466.581
Innlendir fjárfestingarsjóðir	3.702.906	181.626	285.533	11.047	1.871.169	6.052.281
innlendir fagfjárfestasjóðir	4.742.450	364.039	269.218	12.619	2.620.562	8.008.888
Erlendir verðbréfasjóðir	28.592.707	1.048.602	2.545	97.567	7.487.147	37.228.568
Aðrir erlendir sjóðir um sameiginlega fjárfestingu	94.111	3.245	0	0	16.226	113.582
Meðalstaða eigna í sjóðnum:	41.408.746	2.176.306	708.426	121.747	12.454.675	56.869.900

Hlutfall áætlaðra fjárfestingargjalda af meðalstöðu eigna í sjóðum

Innlendir verðbréfasjóðir	0,9%	0,9%	0,9%	0,6%	0,7%	0,8%
Innlendir fjárfestingarsjóðir	1,1%	0,7%	0,3%	0,6%	1,1%	1,1%
innlendir fagfjárfestasjóðir	2,4%	2,5%	1,1%	2,3%	2,4%	2,4%
Erlendir verðbréfasjóðir	0,7%	0,5%	0,2%	0,5%	0,5%	0,7%
Aðrir erlendir sjóðir um sameiginlega fjárfestingu	1,6%	1,6%	0,0%	0,0%	1,6%	1,6%
	1,0%	0,9%	0,7%	0,7%	1,0%	1,0%

5.6 Þóknun til rekstraraðila

Þóknun til rekstraraðila fyrir umsjón og starfrækslu sjóðsins á árinu 2018 nam 641,8 milljónum kr. og er hún í samræmi við rekstrarsamning þar um. Umsýsluþóknun nam 580,7 milljónum kr. eða 0,26% af meðalstöðu hreinnar eignar sjóðsins og vörsluþóknun 61,1 milljón kr. Umsýsluþóknunin er gjaldfærð á meðal fjárfestingargjalda 232,3 milljónir kr. og meðal rekstrarkostnaðar 348,4 milljónir kr. Vörsluþóknun er að fullu gjaldfærð á meðal fjárfestingargjalda. Laun starfsmanna rekstraraðila sem bera ábyrgð á daglegum rekstri og eignastýringu sjóðsins og þóknun vegna innri endurskoðunar eru innifalin í umsýsluþóknun sem er greidd til rekstraraðila samkvæmt samningi. Önnur fjárfestingargjöld eru 19,3 milljónir kr. og fjárfestingargjöld alls 312,7 milljónir kr. Annar rekstrarkostnaður sjóðsins er 84,2 milljónir kr. og rekstrarkostnaður alls 432,7 milljónir kr.

Samsvarandi þóknun vegna ársins 2017 nam 582,3 milljónum kr. Umsýsluþóknun nam 528,6 milljónum kr. eða 0,27% af meðalstöðu hreinnar eignar sjóðsins og vörsluþóknun 53,7 milljónum kr. Umsýsluþóknunin var gjaldfærð á meðal fjárfestingargjalda 211,4 milljónir kr. og meðal rekstrarkostnaðar 317,1 milljón kr. Vörsluþóknunin er að fullu gjaldfærð á meðal fjárfestingargjalda. Önnur fjárfestingargjöld eru 12,8 milljónir kr. og fjárfestingargjöld alls 278,0 milljónir kr. Annar rekstrarkostnaður sjóðsins var 63,6 milljónir kr. og rekstrarkostnaður alls 380,7 milljónir kr.

5.7 Áætlaður kostnaður vegna sjóða sem fjárfest hefur verið í

Við mat á áætluðum kostnaði sjóða sem fjárfest hefur verið í á árinu 2018 er tekið tillit til umsýslukostnaðar hjá annars vegar verðbréfa- og fjárfestingarsjóðum og hins vegar hjá fagfjárfestasjóðum sem eru á lista hjá Fjármálaeftirlitinu dags. 25. janúar 2019. Áætlaður kostnaður sjóðanna er umsýsluþóknun þeirra að teknu tilliti til afsláttar. Umsýslukostnaður sjóðanna er innifalinn í hreinum tekjum (gjöldum) af eignarhlutum í félögum og sjóðum meðal hreinna fjárfestingartekna og afslátturinn sem lífeyrissjóðurinn fær er tekjufærður undir sama lið. Einnig er ávöxtun sem fyrr birt að frádregnum þessum kostnaði. Við mat á hlutfelli lífeyrissjóðsins í kostnaði er miðað við meðalstöðu ársins í viðkomandi sjóði. Meðalstaðan er reiknuð miðað við eign lífeyrissjóðsins í lok hvers ársfjórðungs.

Skýringar

6. Rekstrarkostnaður

6.1 Skrifstofu- og stjórnunarkostnaður greinist þannig:

	2018	2017
Umsýslubókun (60%)	348.449	317.148
Laun og launatengd gjöld	21.797	20.912
Áhættustjóri	4.536	0
Endurskoðun	7.850	6.326
Aðkeypt þjónusta	22.782	10.037
Eftirlitsgjöld	17.333	16.068
Annar rekstrarkostnaður	9.930	10.218
	<u>432.677</u>	<u>380.709</u>

	Frjálsi 1	Frjálsi 2	Frjálsi 3	Frjálsi Áhætta	Trygginga- deild	Samtals 2018
Umsýslubókun (60%)	175.633	21.536	43.618	694	106.968	348.449
Laun og launatengd gjöld	11.007	1.344	2.721	42	6.683	21.797
Áhættustjóri	2.288	277	569	9	1.393	4.536
Endurskoðun	3.957	484	982	15	2.412	7.850
Aðkeypt þjónusta	9.083	1.010	1.565	24	11.100	22.782
Eftirlitsgjöld	8.772	1.062	2.165	32	5.302	17.333
Annar rekstrarkostnaður	5.028	605	1.236	19	3.042	9.930
	<u>215.768</u>	<u>26.318</u>	<u>52.856</u>	<u>835</u>	<u>136.900</u>	<u>432.677</u>

6.2 Laun stjórnar og endurskoðunarnefndar greinast þannig:

	2018	2017
Ásdís Eva Hannesdóttir, formaður stjórnar	3.392	2.508
Magnús Pálmi Skúlason, varaformaður stjórnar	1.962	1.881
Anna Sigríður Halldórsdóttir, stjórnarmaður og í endurskoðunarnefnd	2.635	2.508
Elías Jónatansson, stjórnarmaður	1.962	1.881
Elín Þórðardóttir, stjórnarmaður og formaður endurskoðunarnefndar	3.219	3.136
Halldór Friðrik Þorsteinsson, stjórnarmaður	1.145	0
Jón Guðni Kristjánsson, stjórnarmaður og í endurskoðunarnefnd	2.304	1.881
Hrafn Árnason, varamaður í stjórn	123	0
Rebekka Jóelsdóttir, varamaður í stjórn	123	0
Sigrún Ósk Þorgeirsdóttir, varamaður í stjórn	245	235
Ásgeir Thoroddsen, fyrrverandi stjórnarformaður	1.635	3.762
Guðmundur Örn Óskarsson, fyrrverandi varamaður í stjórn	123	235
Selma Svavarsdóttir, fyrrverandi varamaður í stjórn	123	235
Tryggvi Þór Herbertsson, fyrrverandi varamaður í stjórn	123	235
	<u>19.114</u>	<u>18.497</u>

Einstaklingar í stjórn og endurskoðunarnefnd hafa ekki verið tilnefndir til setu í nefndum og stjórnunum af hálfu Frjálsa lífeyrissjóðsins.

6.3 Þóknar til endurskoðenda greinast þannig (með vsk.):

	2018	2017
Endurskoðun ársreiknings	4.650	3.426
Könnun árs hlutareikninga	3.200	2.900
Önnur þjónusta og útlagður kostnaður	1.643	0
	<u>9.493</u>	<u>6.326</u>

6.4 Þóknar til tryggingastærðfræðings greinast þannig (með vsk.):

	2018	2017
Útreikningar á tryggingafræðilegri stöðu	1.512	1.389
Önnur þjónusta	10.160	10.638
	<u>11.672</u>	<u>12.027</u>

Skýringar

7. Fjárfestingar

7.1 Eignarhlutir í félögum og sjóðum greinast þannig:

	31.12.2018			31.12.2017		
	Gangvirði	Eignar- hlutur	Kostnaðar- verð	Gangvirði	Eignar- hlutur	Kostnaðar- verð
Skráð innlend hlutabréf						
Arion banki hf.	127.158	0,09%	135.606	0	0,00%	0
Arion banki hf. - SDR	264.101	0,15%	362.440	0	0,00%	0
Eimskipafélag Íslands hf	404.011	0,95%	518.884	443.880	0,89%	518.884
Hagar hf.	1.878.843	3,32%	1.794.237	1.375.250	3,28%	1.717.923
HB Grandi hf.	0	0,00%	0	209.263	0,33%	197.905
Iceland Seafood International hf.	774.754	3,83%	608.577	321.543	3,81%	275.335
Icelandair Group hf	1.461.480	3,05%	2.713.804	2.589.050	3,52%	3.178.011
Kvika banki hf.	225.472	1,43%	210.969	0	0,00%	0
Marel hf.	4.837.487	1,92%	4.137.416	3.371.901	1,42%	3.180.261
Festi hf.	464.079	1,22%	506.268	64.171	0,23%	67.552
Reginn hf.	1.045.064	2,71%	1.288.530	767.858	1,92%	821.655
Reitir fasteignafélag hf	2.012.048	3,88%	1.700.858	2.169.425	3,50%	1.527.755
Síminn hf.	1.126.000	3,25%	1.048.347	1.278.006	3,28%	1.066.430
Sjóvá-Almennar tryggingar hf	1.858.350	9,42%	1.779.372	2.213.581	9,03%	1.776.811
Skeljungur hf.	1.006.356	6,52%	949.451	913.431	6,47%	940.519
Sýn hf.	0	0,00%	0	8.334	0,04%	7.364
Tryggingamiðstöðin hf.	315.491	1,79%	354.297	643.736	2,87%	562.242
Vátryggingafélag Íslands	1.108.823	5,61%	1.121.778	1.416.416	5,46%	1.095.267
Össur hf. (dk)	332.199	0,14%	289.211	938.498	0,48%	1.014.533
	19.241.716		19.520.045	18.724.343		17.948.447
Óskráð innlend hlutabréf						
ALDA Credit Fund II slhf	126.720	8,18%	120.000	120.000	8,18%	120.000
ALDA Credit Fund slhf	120.700	6,60%	102.280	114.110	6,60%	102.280
Bakkastakkur slhf	262.991	9,84%	262.991	253.504	9,49%	253.504
Edda slhf.	200.505	8,60%	170.846	258.321	8,60%	220.109
Eignarh.fél Lsj. um verðbréfaþing ehf ...	37	0,49%	37	37	0,49%	37
FAST-1 slhf.	62	0,00%	39	90.661	0,96%	64.298
Gamli BYR ehf	7	0,00%	7	7	0,17%	7
Glitnir HoldCo ehf. A-hlutir	508	0,00%	527	477	0,01%	527
Horn II slhf.	465.545	3,72%	176.805	512.207	5,03%	239.070
Horn III slhf.	706.427	11,25%	909.290	641.938	9,96%	775.007
HSV eignarhaldsfélag slhf.	277.041	10,76%	335.357	297.471	11,55%	338.654
Innviðir fjárfestingar slhf	37.311	15,49%	39.550	39.550	15,49%	39.550
Jarðvarmi GP ehf.	533	10,25%	533	533	10,25%	533
Jarðvarmi slhf.	1.548.244	9,23%	763.719	1.313.111	9,23%	763.719
Kaupþing ehf	50	0,00%	4.634	50	0,04%	4.634
Kjölfesta slhf	197.140	9,25%	218.519	217.566	9,25%	213.892
Landsbréf - Veðskuldabréfasjóður slhf.	412.205	6,89%	345.559	335.098	5,72%	271.251
LBI ehf	170	0,00%	160	159	0,01%	160
Loðnuvinnslan hf	643	0,01%	113	277	0,01%	113
Sameinað Silikon hf.	0	0,00%	591.391	0	15,95%	591.391
SF V slhf.	80.396	5,05%	460.000	1.179.061	5,05%	460.000
SF VI slhf	559.011	12,72%	794.026	652.565	12,72%	794.026
SÍA II GP hf.	300	7,50%	300	300	7,50%	300
SÍA II slhf.	309.108	7,50%	488.704	561.926	7,50%	488.704
SÍA III GP hf.	280	7,60%	304	0	0,00%	0
SÍA III slhf.	435.290	7,60%	480.778	143.802	7,60%	170.908
Skinney - Þinganes hf	5.850	0,05%	2.506	5.850	0,05%	2.506
SRE II GP hf.	0	0,00%	0	549	15,24%	603
SRE II slhf	0	0,00%	0	92.289	15,24%	536.964
Stoðir hf	21.059	0,13%	15.316	20.523	0,13%	15.316
TFII slhf.	258.400	18,46%	258.400	138.700	18,01%	138.700
Veðskuld II slhf	301	7,12%	641.076	301	7,12%	641.076
	6.026.834		7.183.767	6.990.943		7.247.839
Skráð erlend hlutabréf						
BankNordik P/F	541.993	2,81%	43.405	500.202	2,82%	685.558
Hlutabréf samtals	25.810.543		26.747.217	26.215.488		25.881.844

Skýringar

7.1 Eignarhlutir í félögum og sjóðum greinast þannig, frh.:

	31.12.2018			31.12.2017		
	Gangvirði	Eignar- hlutur	Kostnaðar- verð	Gangvirði	Eignar- hlutur	Kostnaðar- verð
Innlend hlutdeildarskírteini						
Akta HL1-Hlutdeildarskírteini	249.450	18,52%	300.600	0	0,00%	0
Alþjóða Fasteignasjóðurinn	43.093	11,03%	72.740	132.639	11,03%	207.165
GAMMA: Iceland Fixed Income Fund ...	643.596	6,46%	599.000	0	0,00%	0
International Private Equity Fund II LP .	87.870	11,16%	575.329	159.025	11,16%	575.329
Júpiter - Fagfjárfestasjóðurinn IHF	364.982	12,75%	410.681	0	0,00%	0
Landsbréf LEQ UCITS ETF	340.754	13,89%	380.735	330.508	15,28%	356.361
Landsbréf, Veltubréf	0	0,00%	0	112.847	0,24%	100.000
ST1	634.250	19,10%	555.986	593.958	19,10%	555.986
Stefnir - ÍS 15	3.425.310	19,34%	2.729.935	5.031.557	19,39%	3.719.892
Stefnir - ÍS 5	1.768.663	17,73%	1.286.966	1.642.231	16,42%	917.244
Stefnir - Íslenski Athafnasjóðurinn I	37.238	10,77%	9.539	21.627	10,77%	9.539
Stefnir - Lausafjársgjöldur	1.481.740	6,44%	1.468.498	1.224.559	3,67%	1.220.889
Stefnir - Ríkisverðbréfasj. langur	1.917.444	16,17%	718.794	2.671.102	21,11%	1.106.119
Stefnir - Ríkisverðbréfasj. millilangur ...	2.635.924	18,62%	1.336.525	3.751.062	23,58%	2.037.492
Stefnir - Scandinavian Fund	239.613	16,79%	252.061	247.660	15,67%	252.061
Stefnir - Skuldabréfaval	15.501	0,38%	15.000	0	0,00%	0
Stefnir - Sparifjársgjöldur	1.148.965	14,29%	1.132.205	0	0,00%	0
	<u>15.034.393</u>		<u>11.844.594</u>	<u>15.918.775</u>		<u>11.058.076</u>
Erlend hlutdeildarskírteini						
Artemis MASTER SPV - USD Shares	0	0,00%	0	1.129	5,58%	45.013
Capital Group New Perspective Fund - LUX (USD)	2.902.278	0,70%	2.993.247	817.127	0,34%	818.185
Fidelity Funds -European - European Dynamic Growth Fund	1.153.483	0,51%	819.786	1.139.287	0,60%	819.786
Fidelity Funds - - Inst Emerging Markets Eq USD	984.396	1,44%	963.561	901.637	1,05%	764.913
JPMorgan Funds - Global Bond Opportunities Fund	561.882	0,10%	523.906	0	0,00%	0
JPMorgan Liquidity Funds	2.733.659	0,25%	2.512.831	2.895.466	0,03%	3.050.482
Katla Fund Global Value	4.957.380	21,04%	3.833.678	5.220.760	20,47%	3.815.654
Montanaro European Smaller Companies Fund	1.214.252	2,06%	1.280.987	1.414.554	1,79%	1.330.399
Pimco GIS Income Fund (USD)	622.129	0,01%	545.026	0	0,00%	0
SSgA Europe Enhanced Equity Fund	186.938	0,21%	200.631	373.365	0,38%	377.397
SSgA North America Enhanced Equity Fund	5.209.669	4,86%	3.063.785	6.335.418	5,65%	3.506.791
SSgA Pacific Enhanced Equity Fund	1.045.658	18,74%	581.722	1.395.188	16,41%	783.196
SSgA World IDX EQ-I -EUR	6.121.168	1,15%	5.666.960	5.191.119	1,25%	4.713.339
SSgA World IDX EQ-I -USD	3.831.241	0,83%	3.544.960	3.727.940	0,90%	3.455.705
Stryx World Growth USD	1.895.975	2,66%	1.579.860	1.713.063	4,90%	1.600.530
Wellington Global Research Equity	4.499.573	11,48%	4.069.697	4.392.717	9,92%	3.995.128
Wellington Global Quality Growth fund (USD)	1.026.817	0,28%	997.163	0	0,00%	0
	<u>38.946.498</u>		<u>33.177.800</u>	<u>35.518.770</u>		<u>29.076.519</u>
Samtals hlutdeildarskírteini	<u>53.980.891</u>		<u>45.022.394</u>	<u>51.437.545</u>		<u>40.134.595</u>
Eignarhlutir og sjóðir, samtals	<u>79.791.434</u>		<u>71.769.611</u>	<u>77.653.033</u>		<u>66.016.439</u>

Skýringar

7.2 Skuldabréf greinast þannig eftir matsaðferðum:

Skuldabréf haldið til gjalddaga og útlán greinast þannig:

	31.12.2018	31.12.2017
Skuldabréf með ríkisábyrgð	14.711.592	14.634.608
Veðlán	26.075.315	24.556.088
	<u>40.786.907</u>	<u>39.190.696</u>

	Frjálsi 1	Frjálsi 2	Frjálsi 3	Frjálsi Áhætta	Trygginga- deild	Samtals 31.12.2018
Skuldabréf með ríkisábyrgð	0	0	0	0	14.711.592	14.711.592
Veðlán	13.316.600	1.038.847	1.623.664	0	10.096.204	26.075.315
	<u>13.316.600</u>	<u>1.038.847</u>	<u>1.623.664</u>	<u>0</u>	<u>24.807.796</u>	<u>40.786.907</u>

Skuldabréf á gangvirði greinast þannig:

	31.12.2018	31.12.2017
Skuldabréf með ríkisábyrgð	43.244.864	44.240.732
Skuldabréf með ábyrgð fjármálastofnana	35.424.707	23.749.250
Skuldabréf með ábyrgð sveitarfélaga	3.023.989	669.703
Önnur skuldabréf	23.360.853	16.695.780
	<u>105.054.413</u>	<u>85.355.465</u>

	Frjálsi 1	Frjálsi 2	Frjálsi 3	Frjálsi Áhætta	Trygginga- deild	Samtals 31.12.2018
Skuldabréf með ríkisábyrgð	20.456.513	4.741.906	11.603.787	161.959	6.280.699	43.244.864
Skuldabréf með ábyrgð fjármálast.	13.193.000	3.564.692	9.913.684	1.897	8.751.434	35.424.707
Skuldabréf með ábyrgð sveitarfélaga ...	860.986	264.439	1.254.619	5.443	638.502	3.023.989
Önnur skuldabréf	10.580.367	1.523.061	3.599.649	19.346	7.638.430	23.360.853
	<u>45.090.866</u>	<u>10.094.098</u>	<u>26.371.739</u>	<u>188.645</u>	<u>23.309.065</u>	<u>105.054.413</u>

7.3 Veitt lán gegn veði í fasteignum greinast þannig:

	31.12.2018	31.12.2017
Sjóðfélagar	26.211.641	24.690.121
Aðrir aðilar	7.929	10.222
Varúðarniðurfærsla	(144.255)	(144.255)
	<u>26.075.315</u>	<u>24.556.088</u>

	Frjálsi 1	Frjálsi 2	Frjálsi 3	Frjálsi áhætta	Trygginga- deild	Samtals 31.12.2018
Sjóðfélagar	13.382.422	1.039.461	1.627.153	0	10.162.605	26.211.641
Aðrir aðilar	7.929	0	0	0	0	7.929
Varúðarniðurfærsla	(73.751)	(614)	(3.489)	0	(66.401)	(144.255)
	<u>13.316.600</u>	<u>1.038.847</u>	<u>1.623.664</u>	<u>0</u>	<u>10.096.204</u>	<u>26.075.315</u>

Skýringar

7.4 Fjárfestingar greinast þannig eftir matsaðferðum:

Fjárfestingar 31.12.2018:	Gangvirði	Útlán	Haldið til gjalddaga	Samtals 31.12.2018	Gangvirði 31.12.2018
Eignarhlutir í félögum og sjóðum	79.791.434	0	0	79.791.434	79.791.434
Skuldabréf	105.054.413	26.075.315	14.711.592	145.841.320	150.067.505
Bundnar bankainnstæður	1.017.023	0	0	1.017.023	1.017.023
	<u>185.862.870</u>	<u>26.075.315</u>	<u>14.711.592</u>	<u>226.649.777</u>	<u>230.875.962</u>

Fjárfestingar 31.12.2017:	Gangvirði	Útlán	Haldið til gjalddaga	Samtals 31.12.2017	Gangvirði 31.12.2017
Eignarhlutir í félögum og sjóðum	77.653.033	0	0	77.653.033	77.653.033
Skuldabréf	85.355.465	24.556.088	14.634.608	124.546.161	128.220.243
Bundnar bankainnstæður	1.011.873	0	0	1.011.873	1.011.873
	<u>164.020.371</u>	<u>24.556.088</u>	<u>14.634.608</u>	<u>203.211.067</u>	<u>206.885.149</u>

Gangvirði skuldabréfa sem haldið er til gjalddaga í tryggingadeild, var 18.937,8 milljónir kr. í lok ársins, samanborð við 14.711,6 milljónir kr. sé miðað við upphaflega kaupkröfu eða 4.226,2 milljónum kr. hærra. Í ársbyrjun var gangvirði skuldabréfa sem haldið er til gjalddaga í tryggingadeild 3,674 milljónum kr. hærra en ef miðað er við upphaflega kaupkröfu.

7.5 Þrepaskipting gangvirðis

Frjálsi lífeyrissjóðurinn notar eftirfarandi þrepaskiptingu til að ákvarða og greina frá gangvirði fjárfestinga eftir matsaðferð:

1. þrep: Skráð verð á virkum markaði á sambærilegum eignum eða skuldum.
2. þrep: Virðismatsaðferð beitt þar sem allar mikilvægar breytur byggja á markaðsupplýsingum, ýmist beint eða óbeint. Hér flokkast skuldabréf sem metin eru út frá vaxtaferlum á markaði, hlutdeildarskírteini sem metin eru á innlausnarvirði og verðbréf sem metin eru út frá stopulum viðskiptum á milli ótengdra aðila.
3. þrep: Virðismatsaðferð beitt sem felur í sér mikilvægar breytur sem byggja ekki á markaðsupplýsingum. Hér flokkast hlutir og hlutdeildarskírteini í framtakssjóðum sem metnir eru út frá endurskoðuðum ársreikningum og kröfur sem metnar eru út frá væntum innheimtum.

Hálfsárslega er flokkunin yfirfarin til að meta hvort eignir sem reglulega eru metnar til gangvirðis hafi færst milli þrepa. Er þá byggt á uppruna þeirra breyta sem hafa mikil áhrif á gangvirðismat eignanna.

Eignir sem færðar eru á gangvirði greinast þannig eftir þrepum:

	1. þrep	2. þrep	3. þrep	Samtals 31.12.2018
Eignarhlutir í félögum og sjóðum	20.124.463	53.499.551	6.167.420	79.791.434
Skuldabréf	89.116.465	12.421.901	3.516.047	105.054.413
Bundnar bankainnstæður	0	0	0	1.017.023
	<u>109.240.928</u>	<u>65.921.452</u>	<u>9.683.467</u>	<u>185.862.870</u>

	1. þrep	2. þrep	3. þrep	Samtals 31.12.2017
Eignarhlutir í félögum og sjóðum	19.555.054	50.909.930	7.188.049	77.653.033
Skuldabréf	67.109.123	13.468.070	4.778.272	85.355.465
Bundnar bankainnstæður	1.011.873	0	0	1.011.873
	<u>87.676.050</u>	<u>64.378.000</u>	<u>11.966.321</u>	<u>164.020.371</u>

Skýringar

7.5 Þrepaskipting gangvirðis, frh.

Breytingar á eignum í 3. þrepi, færðar á gangvirði, greinast þannig:

	2018
Staða í ársbyrjun	11.966.321
Keypt á tímabilinu	1.022.209
Selt á tímabilinu, afborganir og arðgreiðslur	(3.012.658)
Flutt í/úr þrepi 3	(874.617)
Hrein gangvirðisbreyting	692.739
Arður	(110.527)
Staða í lok tímabils	<u>9.683.467</u>

7.6 Skipting fjárfestinga eftir gjaldmiðlum greinast þannig:

	31.12.2018	31.12.2017
ISK	180.688.605	161.558.807
USD	29.716.324	24.845.898
EUR	14.009.748	13.884.053
JPY	1.045.658	1.395.188
Aðrar myntir	1.189.442	1.527.121
	<u>226.649.777</u>	<u>203.211.067</u>

	Frjálsi 1	Frjálsi 2	Frjálsi 3	Frjálsi áhætta	Trygginga- deild	Samtals 31.12.2018
ISK	79.545.154	12.788.604	30.123.269	285.026	57.946.552	180.688.605
USD	21.505.445	1.178.269	126.971	94.735	6.810.904	29.716.324
EUR	9.787.134	490.634	776	54.378	3.676.826	14.009.748
JPY	1.045.658	0	0	0	0	1.045.658
Aðrar myntir	786.715	34.276	0	0	368.451	1.189.442
	<u>112.670.106</u>	<u>14.491.783</u>	<u>30.251.016</u>	<u>434.139</u>	<u>68.802.733</u>	<u>226.649.777</u>

8. Kröfur

8.1 Kröfur greinast þannig:

	31.12.2018	31.12.2017
Áætluð óinnheimt iðgjöld	1.192.624	1.099.026
Áfallnir vextir	8.906	9.085
Ógreidd viðskipti	5.770	0
Útlagður kostnaður og fyrirfram innheimtar tekjur	6.850	3.080
Afborganir skuldabréfa	32.638	25.004
Endurgreidd umsýsluþóknun	37.052	43.580
	<u>1.283.840</u>	<u>1.179.775</u>

Skýringar

8.1 Kröfur greinast þannig, frh.:

	Frjálsi 1	Frjálsi 2	Frjálsi 3	Frjálsi áhætta	Trygginga- deild	Samtals 31.12.2018
Áætluð óinnheimt iðgjöld	0	0	0	0	1.192.624	1.192.624
Áfallnir vextir	3.893	591	1.550	46	2.826	8.906
Ógreidd viðskipti	5.770	0	0	0	0	5.770
Útlagður kostnaður og fyrirfram innheimtar tekjur	6.850	0	0	0	0	6.850
Afborganir skuldabréfa	28.021	286	694	0	3.637	32.638
Endurgreidd umsýsluþóknun	26.002	1.448	923	61	8.618	37.052
	70.536	2.325	3.167	107	1.207.705	1.283.840

9. Viðskiptaskuldir

9.1 Viðskiptaskuldir greinast þannig:

	31.12.2018	31.12.2017
Ógreidd iðgjöld til ráðstöfunar inn á höfuðstól lána	30.197	30.106
Óbókuð iðgjöld	475.404	618.782
Ógreiddir reikningar	5.190	3.896
Ógreiddur staðgreiðsluskattur	81.041	72.523
Ógr. launatengd gjöld	851	799
Ógreiddur umsýslukostnaður	100.618	91.596
Ógreitt til endurhæfingarsjóðs	31.340	29.846
Ógreidd viðskipti	0	7.556
Aðrar skammtímaskuldir	7.829	6.757
	732.470	861.861

	Frjálsi 1	Frjálsi 2	Frjálsi 3	Frjálsi áhætta	Trygginga- deild	Samtals 31.12.2018
Ógreidd iðgjöld til ráðstöfunar inn á höfuðstól lána.....	19.464	5.587	4.846	300	0	30.197
Ógreiddir reikningar.....	1.851	31	63	1	3.244	5.190
Ógr. launatengd gjöld.....	427	54	106	2	262	851
Ógreiddur umsýslukostnaður.....	50.203	6.366	12.787	210	31.052	100.618
Ógreitt til endurhæfingarsjóðs.....	0	0	0	0	19.525	19.525
Ógreidd viðskipti.....	0	0	0	0	0	0
Aðrar skammtímaskuldir.....	1.689	520	1.077	17	2.585	5.888

Sameiginleg deild :

Óbókuð greidd iðgjöld						475.404
Starfsendurhæfingarsjóðs						11.815
Ógreiddur staðgreiðsluskattur						81.041
Annað						1.941
	73.634	12.558	18.879	530	56.668	732.470

Skýringar

10. Önnur mál

10.1 Þátttaka í framtaks- og fasteignasjóðum

Lífeyrissjóðurinn hefur skuldbundið sig til þátttöku í framtaks- og fasteignasjóðum fyrir fjárhæð sem getur numið 7.677 milljónum kr.. Sjóðurinn hefur þegar fjárfest fyrir um 61 % af skuldbindingunum. Eftirstöðvarnar, um 2.968 milljónir kr., koma til greiðslu á næstu þremur til fjórum árum í samræmi við fjárfestingarumfang sjóðanna. Á móti koma endurgreiðslur frá sjóðunum þegar fjárfestingar eru seldar aftur. Um er að ræða sjóði í íslenskum krónum.

10.2 Tryggingafræðileg úttekt

Samkvæmt tryggingafræðilegum útreikningi nam lífeyrisskuldbinding tryggingadeildar Frjálsa lífeyrissjóðsins 167.777 milljónum kr. í árslok 2018 miðað við 3,5% ársvexti og að teknu tilliti til áætlaðs kostnaðar við rekstur sjóðsins. Endurmetin hrein eign deildarinnar í árslok 2017 var 171.139 milljónir kr. eða 3.362 milljónum hærri eða sem nemur 2,0%. Breyting á tryggingafræðilegri stöðu greinist þannig:

Yfirlit um breytingu á tryggingafræðilegri stöðu samtryggingardeildar

Eignir	31.12.2018	31.12.2017
Endurmetin eign til tryggingafræðilegs uppgjors í árslok	171.255.818	152.415.652
Endurmetin eign til tryggingafræðilegs uppgjors í ársbyrjun	152.415.652	134.564.271
Hækkun endurmetinnar eignar á tímabilinu	18.840.166	17.851.381

Skuldbindingar	31.12.2018	31.12.2017
Skuldbindingar í árslok	167.776.650	149.633.679
Skuldbindingar í ársbyrjun	149.633.679	132.057.755
Hækkun skuldbindinga á tímabilinu	18.142.971	17.575.924
Breyting á tryggingafræðilegri stöðu á tímabilinu	697.195	275.457

Yfirlit um breytingar á áföllnum lífeyrisskuldbindingum samtryggingardeildar

	2018	2017
Áfallnar lífeyrisskuldbindingar í ársbyrjun 2017	59.197.888	52.151.906
Hækkun lífeyrisskuldbindinga vegna vaxta og verðbóta	4.303.586	2.906.946
Hækkun áunninna réttinda vegna iðgjalda ársins	6.639.760	5.923.652
Lækkun vegna greidds lífeyris á tímabilinu	(671.472)	(615.800)
Hækkun/lækkun vegna nýrra forsendna um lífs- og örorkulíkur	(539.503)	0
Hækkun/lækkun vegna annarra breytinga	(1.272.370)	(1.168.816)
	67.657.889	59.197.888

Af hálfu Félags Íslenskra tryggingastærðfræðinga hafa verið kynntar hugmyndir um að áætlun um lífslíkur fólks í framtíðinni verði grundvöllur við mat á lífeyrisskuldbindingum lífeyrissjóða en ekki lífslíkur út frá reynslu í fortíðinni eins og hefur verið. Breyttar forsendur myndu hækka áfallnar skuldbindingar tryggingadeildar. Sem mótvægi við hækkun skuldbindinga hafa Landssamtök lífeyrissjóða kynnt hugmyndir um að ellilífeyristökualdur verði hækkaður um 2 mánuði á ári næstu 12 árin og 1 mánuði á ári næstu 12 ár þar á eftir. Þannig yrði ellilífeyristökualdur hækkaður í litlum skrefum um þrjú ár næstu 24 árin. Markmið þessara mótvægisáðgerða væri fyrst og fremst að draga úr hækkun skuldbindinga vegna hækkingar meðalævi. Talið er eðlilegt að samfara hækkun á meðalævi hækki ellilífeyristökualdur þannig að greiðslutími ellilífeyris verði svipaður að lengd hjá öllum árgöngum.

Skýringar

11. Áhættupættir í starfsemi og áhættustýring

11.1 Áhættustýring

Áhætta í starfsemi lífeyrissjóðsins er skilgreind, sem hætta á fjárhagslegu tapi sem leiðir af atburði og fellur undir einn eða fleiri af þeim áhættupáttum sem lífeyrissjóður skilgreinir. Áhætta nær til atvika sem lúta að eignum, skuldbindingum og daglegum rekstri sjóðsins. Hlutverk stjórnar lífeyrissjóðsins er meðal annars að móta eftirlitskerfi sem gerir sjóðnum kleift að greina, vakta, meta og stýra áhættu í starfsemi sjóðsins. Í samræmi við lög nr. 219/1997 um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða og reglugerð nr. 590/2017 um eftirlitskerfi með áhættu lífeyrissjóða hefur stjórn sjóðsins sett fram stefnu um áhættu í starfsemi lífeyrissjóðsins sem hún er reiðubúin að taka í samræmi við markmið og framtíðarsýn sjóðsins. Sjóðurinn hefur jafnframt sett sér áhættustýringarstefnu þar sem fram kemur hvernig lífeyrissjóðurinn ætlar sér að stýra áhættupáttum í daglegum rekstri sjóðsins.

Hér verður greint frá helstu áhættupáttum sem felast í starfsemi sjóðsins.

11.2 Lífeyrstryggingaáhætta

Lífeyrstryggingaáhætta er hætta á að lífeyrissjóður vanmeti lífeyrisskuldbindingar sínar vegna vanmats eða óvissu tengdum lýðfræðilegum þáttum, svo sem forsendum um dánar- og örorkutiðni auk forsendna um vexti og verðbólgu. Árlega skal stjórn sjóðsins láta fara fram athugun á tryggingafræðilegri stöðu sjóðsins í samræmi við 39. gr. laga nr. 129/1997. Tryggingafræðileg athugun felur í sér samanburð á hreinni eign til greiðslu lífeyris ásamt núvirði framtíðar iðgjalda og núvirði væntanlegs lífeyris vegna þegar greiddra iðgjalda og framtíðariðgjalda. Leiði tryggingafræðileg athugun í ljós að meiri en 10% munur er á milli eignarliða og lífeyrisskuldbindinga er sjóðnum skylt að gera nauðsynlegar breytingar á samþykktum sjóðsins. Hið sama gildir ef munur helst meiri en 5% samfelt í fimm ár. Áhættan er mæld með álagsprófi þar sem metin eru áhrif ýmissa sviðsmynda á tryggingafræðilega stöðu sjóðsins. Sjóðurinn stýrir lífeyrstryggingaráhættu með fjárfestingar- og áhættustýringarstefnu sem settar eru með það markmið að sjóðurinn nái markmiði sínu að geta staðið við lífeyrisskuldbindingar sínar. Áhættustýring hefur eftirlit með hlitingu við fjárfestingarstefnu og greinir stjórn reglulega frá mælingum á helstu áhættupáttum sem geta haft áhrif á getu sjóðsins til að standa við skuldbindingar sínar með skýrslugjöf.

	31.12.2018	31.12.2017
Núvirðisvextir í tryggingafræðilegri úttekt lækkaðir um 0,5%	-10,30%	-10,56%
Líftöflur hliðrast um 2 ár	-8,72%	-8,58%
Örorkulíkur auknar um 10%	-1,22%	-1,97%
VNV hækkun ársins aukin um 0,5%	-0,10%	-0,09%
GVT lækkar um 10%	-0,83%	-0,65%
Fasteignaveðtryggð skuldabréf lækka um 10%	-0,57%	-0,58%
Innlend/erlend markaðsskuldabréf lækka um 10%	-2,33%	-2,32%
Erlend hlutabréf lækka um 10%	-0,43%	-0,38%
Innlend hlutabréf lækka um 10%	-0,62%	-0,74%

11.3 Áhætta tengd eigna- og skuldbindingajöfnuði

Hætta á að eignir mæti ekki skuldbindingum til lengri tíma, sem má til að mynda rekja til óhagstæðra markaðsbreytinga sem hafa önnur áhrif á eignir en skuldbindingar. Slíkt misvægi getur myndast þar sem lífeyrisskuldbindingar sjóðsins eru að fullu verðtryggðar en eignir einungis að hluta. Verðbólguáhætta sjóðsins er mæld með álagsprófi sem segir til um áhrif fyrirfram skilgreindrar verðbólgu á heildareignir sjóðsins. Sjóðurinn stýrir verðbólguáhættu með því að breyta vægi verðtryggðra eigna af heildareignum. Stjórn sjóðsins hefur sett fjárfestingarstefnu þar sem fram kemur viðmið um verðtryggingarhlutfall skuldabréfasafns sjóðsins. Áhættustýring greinir stjórn reglulega frá mælingum á verðbólguáhætta með skýrslugjöf.

31.12.2018	Frjálsi 1	Frjálsi 2	Frjálsi 3	Frjálsi	Trygginga-
				áhætta	deild
10% hækkun vísitölu neysluverðs.....	4,73%	6,73%	8,37%	3,22%	6,38%
31.12.2017	Frjálsi 1	Frjálsi 2	Frjálsi 3	Frjálsi	Trygginga-
				áhætta	deild
10% hækkun vísitölu neysluverðs.....	4,38%	6,72%	8,40%	4,22%	6,47%

Skýringar

11.4 Markaðsáhætta

Fjárhagsleg áhætta er hættan á fjárhagslegu tapi eða óhagstæðum breytingum á fjárhagslegri stöðu sem stafa beint eða óbeint af sveiflum á virði eigna. Fjárhagsleg áhætta er sundurgreind í vaxta- og endurfjármögnunaráhættu, hlutabréfaáhættu, uppgreiðsluáhættu og gjaldmiðlaáhættu.

a) Vaxta og endurfjármögnunaráhætta

Vaxtaáhætta er hættan á að breytingar á vöxtum og lögun vaxtaferilsins leiði til lækkunar á virði skuldabréfa og að ekki verði hægt að fjárfesta í skuldabréfum á jafn hárrí ávöxtunarkröfu í framhaldinu. Áhættan er mæld með álagsprófi sem segir til um áhrif fyrirfram skilgreindrar hækkunar ávöxtunarkröfu á heildareignir sjóðsins. Sjóðurinn stýrir vaxtaáhættu með því að breyta meðallíftíma skuldabréfasafns sjóðsins – en meðallíftími er mælikvarði á næmni skuldabréfa fyrir breytingum á ávöxtunarkröfu – og með því að breyta vægi skuldabréfasafnsins af heildareignum sjóðsins. Stjórn sjóðsins hefur sett fjárfestingarstefnu þar sem fram kemur viðmið um meðallíftíma skuldabréfasafns og takmarkanir á vægi eignaflokka, þar með talið skuldabréfa. Áhættustýring hefur eftirlit með hlítingu við fjárfestingarstefnu og greinir stjórn reglulega frá mælingum á vaxtaáhættu og árangri við hlítingu við fjárfestingarstefnu með skýrslugjöf.

	Frjálsi 1	Frjálsi 2	Frjálsi 3	Frjálsi áhætta	Trygginga-deild
31.12.2018					
100 pt. hækkun verðtryggðra vaxta.....	-3,35%	-4,81%	-3,77%	-2,49%	-5,15%
200 pt. hækkun óverðtryggðra vaxta.....	-0,15%	-0,44%	-0,57%	-0,42%	-0,16%
31.12.2017					
100 pt. hækkun verðtryggðra vaxta.....	-3,06%	-4,33%	-3,23%	-3,08%	-5,17%
200 pt. hækkun óverðtryggðra vaxta.....	-0,16%	-0,31%	-0,43%	-0,17%	-0,10%

b) Hlutabréfaáhætta

Markaðsáhætta er hættan á fjárhagslegu tapi vegna lækkunar á hlutabréfum, þar með talið hlutabréfaeign í gegnum sjóði um sameiginlega fjárfestingu. Áhættan er mæld með álagsprófum sem segja til um áhrif fyrirfram skilgreindrar lækkunar hlutabréfa á heildareignir sjóðsins. Sjóðurinn stýrir markaðsáhættu með því að breyta vægi hlutabréfa af heildareignum sjóðsins. Stjórn sjóðsins hefur sett fjárfestingarstefnu þar sem takmarkanir eru settar á vægi eignaflokka, þar með talið hlutabréfa og sjóða um sameiginlega fjárfestingu. Áhættustýring hefur eftirlit með hlítingu við fjárfestingarstefnu og greinir stjórn reglulega frá mælingum á markaðsáhættu og árangri við hlítingu við fjárfestingarstefnu með skýrslugjöf.

	Frjálsi 1	Frjálsi 2	Frjálsi 3	Frjálsi áhætta	Trygginga-deild
31.12.2018					
30% lækkun innlendra hlutabréfa.....	-4,87%	-2,44%	-	-5,15%	-4,00%
20% lækkun erlendra hlutabréfa.....	-4,73%	-1,38%	-	-4,73%	-1,96%
31.12.2017					
30% lækkun innlendra hlutabréfa.....	-5,44%	-3,04%	-	-6,97%	-4,82%
20% lækkun erlendra hlutabréfa.....	-5,12%	-1,08%	-	-2,23%	-1,81%

Skýringar

c) Gjaldmiðlaáhætta

Gjaldmiðlaáhætta er hættan á að breytingar á gengi gjaldmiðla (styrking ISK gagnvart erlendum gjaldmiðlum) rýri verðmæti erlendra eigna sjóðsins mælt í íslenskum krónum. Styrking krónunnar gæti því skapað misvægi á milli eigna og skuldbindinga sjóðsins þar sem lífeyrisskuldbindingar hans eru í íslenskum krónum. Gjaldeyrissáhætta sjóðsins er mæld með eins mánaðar fé í húfi miðað við 99,5% öryggisbil. Mælikvarðinn segir til um hversu mikið getur tapast á einum mánuði vegna gjaldmiðlahreyfinga, þannig að einungis 0,5% líkur eru á að tapið verð meira. Sjóðurinn stýrir áhættunni með því að breyta hlutfalli erlendra eigna af heildareignum. Stjórn sjóðsins hefur sett fjárfestingarstefnu þar sem fram koma takmarkanir á vægi eigna í erlendum gjaldmiðlum. Áhættustýring hefur eftirlit með hlítingu við fjárfestingarstefnu og greinir stjórn reglulega frá mælingum á gjaldmiðlaáhattu og árangri við hlítingu við fjárfestingarstefnu með skýrslugjöf.

31.12.2018	Frjálsi 1	Frjálsi 2	Frjálsi 3	Frjálsi áhætta	Trygginga-deild
1 mán. fé í húfi m.v. við 99,5% öryggisbil.....	-2,85%	-1,34%	-	-3,54%	-1,61%
31.12.2017	Frjálsi 1	Frjálsi 2	Frjálsi 3	Frjálsi áhætta	Trygginga-deild
1 mán. fé í húfi m.v. við 99,5% öryggisbil.....	-1,65%	-0,56%	-	-1,03%	-0,74%

11.5 Mótaðilaáhætta

Mótaðilaáhætta er hættan á fjárhagslegu tapi sökum þess að mótaðili uppfyllir ekki skuldbindingar sínar. Áhættan ræðst bæði af líkum á greiðslufalli og áætluðum endurheimtum ef til greiðslufalls kemur. Mótaðilaáhætta er mæld með því að sundurgreina skuldabréfasafn sjóðsins eftir tegund útgefenda. Sjóðurinn stýrir útlánaáhattu með takmörkunum á vægi skuldabréfa eftir tegund útgefenda ásamt takmörkunum á vægi stakra útgefenda og tengdra aðila af heildareignum sjóðsins, sem tilgreind eru í fjárfestingarstefnu sjóðsins. Áhættustýring hefur eftirlit með hlítingu við fjárfestingarstefnu og greinir stjórn reglulega frá mælingum á mótaðilaáhattu og árangri við hlítingu við fjárfestingarstefnu með skýrslugjöf.

31.12.2018	Frjálsi 1	Frjálsi 2	Frjálsi 3	Frjálsi áhætta	Trygginga-deild
Ríki	35,0%	42,6%	41,4%	85,9%	43,6%
Fjármálafyrirtæki	22,6%	32,0%	35,4%	1,0%	18,2%
þar af sértryggð skuldabréf	20,0%	29,5%	32,9%	1,0%	15,6%
Sveitarfélög	1,5%	2,4%	4,5%	2,9%	1,3%
Fyrirtæki	18,1%	13,7%	12,9%	10,3%	15,9%
Sjóðfélagalán	22,9%	9,3%	5,8%	0,0%	21,1%
31.12.2017	Frjálsi 1	Frjálsi 2	Frjálsi 3	Frjálsi áhætta	Trygginga-deild
Ríki	41,0%	46,9%	53,4%	87,8%	51,2%
Fjármálafyrirtæki	16,7%	26,3%	28,5%	1,1%	14,9%
þar af sértryggð skuldabréf	12,9%	23,7%	26,3%	1,1%	12,9%
Sveitarfélög	0,4%	0,4%	0,8%	1,2%	0,5%
Fyrirtæki	16,8%	11,7%	8,6%	9,9%	12,7%
Sjóðfélagalán	25,1%	14,7%	8,7%	0,0%	20,6%

Skýringar

11.6 Samþjöppunaráhætta

Samþjöppunaráhætta er hættan á auknu fjárhagslegu tapi vegna of mikillar samþjöppunar eigna. Sjóðurinn gætir þess að eignir hans séu nægilega fjölbreyttar til að komið sé í veg fyrir samþjöppun og uppsöfnun áhættu í eignasafninu, m.a. með því að gæta að fylgni áhættu einstakra eigna og eignaflokka.

Tafla 1 inniheldur 10 stærstu mótaðila Frjálsa lífeyrissjóðsins 31. desember 2018 og til samanburðar sýnir Tafla 2 stöðuna í lok árs 2017. Aðilar, sem teljast til sömu samstæðu eða tilheyra hópi tengdra viðskiptavina skv. lögum um lífeyrissjóði, teljast einn aðili.

31.12.2018 - Mótaðili	Frjálsi 1	Frjálsi 2	Frjálsi 3	Frjálsi Áhætta	Tr. deild	Samtals
Íbúðalánasjóður	15,5%	24,0%	22,5%	21,9%	29,6%	21,4%
Arion banki hf.	10,1%	13,5%	16,9%	13,3%	9,4%	10,9%
Sjóðfélagar	11,4%	6,9%	5,3%		13,3%	10,9%
State Street Global Advisors Fr.[1]	10,1%	3,8%		12,4%	5,1%	6,8%
Íslandsbanki hf.	3,2%	7,9%	8,2%	0,7%	4,8%	4,6%
Landsbankinn hf.	3,6%	6,2%	10,8%	0,8%	2,4%	4,3%
Seðlabanki Íslands	3,1%	8,2%	13,7%	10,4%	1,5%	4,2%
Marel hf.	3,4%	1,7%		5,1%	2,8%	2,7%
Landsvirkjun	2,5%	2,5%	3,5%		2,4%	2,6%
Wellington Luxembourg SA [1]	3,8%	0,9%		3,7%	1,2%	2,3%

Tafla 1 10 stærstu mótaðilar Frjálsa lífeyrissjóðsins 31. desember 2018, horft í gegnum helstu innlenda verðbréfa- og fjárfestingasjóði

31.12.2017 - Mótaðili	Frjálsi 1	Frjálsi 2	Frjálsi 3	Frjálsi Áhætta	Tr. deild	Samtals
Íbúðalánasjóður	17,9%	28,8%	32,2%	29,7%	34,1%	25,3%
Sjóðfélagar	11,7%	10,6%	7,9%		13,1%	11,6%
Arion banki hf.	8,1%	12,2%	14,4%	14,6%	7,4%	8,9%
State Street Global Advisors Fr.[1]	12,4%	2,7%		6,1%	4,8%	8,0%
Seðlabanki Íslands	3,8%	7,8%	15,6%	11,7%	2,7%	5,2%
Íslandsbanki hf.	2,9%	8,8%	8,0%	1,8%	4,1%	4,3%
Landsbankinn hf.	2,6%	3,7%	8,2%	0,4%	2,4%	3,3%
Landsvirkjun	2,5%	2,8%	4,0%		2,7%	2,8%
Reitir fasteignafélag hf.	3,0%	2,5%	1,2%	3,8%	2,5%	2,6%

Tafla 2 10 stærstu mótaðilar Frjálsa lífeyrissjóðsins í lok árs 2017, horft í gegnum helstu innlenda verðbréfa- og fjárfestingasjóði.

[1] Erlend sjóðastýringarfyrtæki, sem starfrækja sjóði, sem Frjálsi lífeyrissjóðurinn fjárfestir í. Í hverjum sjóði eru ótal undirliggjandi eignir.

Stærsti hluti af mótaðilaáhættu Íslandsbanka og Landsbanka eru í gegnum sértryggð skuldabréf, en sjóðurinn á einnig hluti í fagfjárfestingasjóðum, sem tengjast Landsbankanum. 31. desember 2018.

Mótaðilaáhætta tengd Arion banka, þegar horft er í gegnum verðbréfa- og fjárfestingasjóði, er fyrst og fremst í gegnum innlán, sértryggð skuldabréf og hlutdeildarskírteini annarra sjóða um sameiginlega fjárfestingu, en þar er um að ræða framtakssjóði sem tengjast Arion banka.

Skýringar

11.6 Samþjöppunaráhætta, frh.

Eignaflokkur	Frjálsi 1	Frjálsi 2	Frjálsi 3	Frjálsi Áhætta	Tr. deild	Samtals
Innlán	3,5%	7,8%	11,1%	1,1%	2,7%	4,5%
Sértryggð skuldabréf	4,2%	4,0%	4,5%	11,4%	4,6%	4,4%
Hlutdeildarskírteini og hlutir annarra sjóða um sameiginlega fjárfestingu	0,9%	0,9%	1,0%	0,4%	1,0%	1,0%
Skuldabréf og víxlar lánastofnana, að undanskildum víkjandi skuldabréfum ...	1,2%	0,6%	0,3%	0,3%	0,8%	0,9%
Aðrir fjármálagerningar, þó ekki afleiður	0,2%	0,1%		0,1%	0,2%	0,2%
Hlutabréf félaga	0,0%	0,0%			0,0%	0,0%
Samtals:	10,1%	13,5%	16,9%	13,3%	9,4%	10,9%

Tafla 3 Skipting mótaðilaáhættu Arion banka miðað við 31. desember 2018

Eignaflokkur	Frjálsi 1	Frjálsi 2	Frjálsi 3	Frjálsi Áhætta	Tr. deild	Samtals
Innlán	3,2%	4,8%	5,9%	13,2%	2,8%	3,5%
Sértryggð skuldabréf	1,2%	5,2%	7,0%		1,7%	2,3%
Hlutdeildarskírteini og hlutir annarra sjóða um sameiginlega fjárfestingu	2,3%	1,3%	0,4%	0,7%	1,5%	1,8%
Skuldabréf og víxlar lánastofnana, að undanskildum víkjandi skuldabréfum ...	1,4%	1,1%	1,2%	0,7%	1,4%	1,3%
Aðrir fjármálagerningar, þó ekki afleiður	0,1%	0,0%			0,0%	0,0%
Hlutabréf félaga	0,0%	0,0%		0,0%	0,0%	0,0%
Samtals:	8,2%	12,2%	14,4%	14,6%	7,4%	8,9%

Tafla 4 Skipting mótaðilaáhættu Arion banka miðað við árslok 2017

11.7 Lausafjárahætta

Lausafjárahætta er hættan á að sjóðurinn hafi ekki yfir nægu lausu fé að ráða til að standa undir skuldbindingum sínum eða þurfi að selja eignir á óviðunandi verði þegar þær gjaldfalla, t.d. lífeyrisgreiðslur, uppgjör verðbréfavíðskipta, greiðslur vegna reksturs á sjóðnum og flutningar á séreignarsparnaði. Áhættan er mæld með því að flokka eignir sjóðsins eftir seljanleika. Greint er á milli þriggja flokka seljanleika: 1) eignir með viðskiptavakt eða regluleg viðskipti og sjóðir með innlausnarskyldu, 2) aðrar skráðar eignir og 3) óskráðar eignir og sjóðir án innlausnarskyldu. Sjóðurinn stýrir lausafjárahættu með því að greina vænt greiðsluflæði og gæta þess að varðveita nægjanlegt fjármagn í auðseljanlegum eignum svo sjóðurinn geti staðið við skuldbindingar sínar. Áhættustýring greinir stjórn reglulega frá mælingum á lausafjárahættu með skýrslugjöf.

	Frjálsi 1	Frjálsi 2	Frjálsi 3	Frjálsi áhætta	Trygginga-deild
31.12.2018					
Flokkur 1.....	71,0%	74,0%	72,0%	92,1%	68,7%
Flokkur 2.....	10,7%	13,2%	16,0%	4,0%	11,4%
Flokkur 3.....	18,4%	12,8%	12,0%	3,9%	19,9%
31.12.2017					
Flokkur 1.....	69,2%	69,8%	71,8%	90,6%	70,0%
Flokkur 2.....	9,9%	11,7%	11,4%	3,7%	9,6%
Flokkur 3.....	20,2%	18,5%	16,8%	4,9%	20,2%

11.8 Rekstraráhætta

Rekstraráhætta er hættan á fjárhagslegu tapi vegna ófullnægjandi innri kerfa, stefnu eða verkferla, háttsemi starfsmanna eða ytri þátta. Sjóðurinn stýrir rekstraráhættu með virku innra eftirliti sem er hluti af daglegri starfsemi sjóðsins. Innra eftirlit samanstendur meðal annars af skjalfestum verkferlum, aðskilnaði starfa, ábyrgðum og heimildum starfsmanna ásamt öðrum innri reglum. Sjóðurinn framkvæmir árlega mat þar sem áhættuþættir sem snúa að rekstri sjóðsins eru kortlagðir á skipulegan hátt, möguleg áhrif þeirra greind og virkni stýringa metin. Í framhaldinu er ákveðið hvort grípa eigi til aðgerða til þess að bæta stýringar áhættuþátta. Meðal þeirra rekstraráhættuþátta sem litið er til eru eftirfarandi:

- **Starfsmannaáhætta:** Hætta á að uppsagnir eða veikindi starfsmanna leiði til rekstrarerfiðleika og/eða fjárhagslegs taps.
- **Hætta á sviksemi:** Hætta á að sviksemi starfsmanna rekstraraðila eða utanaðkomandi aðila leiði til fjárhagslegs taps.
- **Orðsporsáhætta:** Hætta á að hnekkir á orðspori sjóðsins leiði til fjárhagslegs taps.
- **Upplýsingatækniáhætta og öryggismál:** Áhætta sem getur falist í röngum og/eða ófullnægjandi upplýsingum, tiltækileika upplýsinganna, rangri úrvinnslu þeirra, aðgangsheimildum og öðrum öryggismálum.
- **Lög og reglur:** Hætta á að sjóðurinn starfi ekki í samræmi við lög og reglur, og/eða að lagabreytingar eða túlkun laga leiði til fjárhagslegs taps eða verði sjóðnum íþyngjandi á annan hátt.
- **Áhætta vegna útvistunar:** Áhætta sem felst í útvistunarsamningi, þ.m.t. hagsmunaárekstrar sem skapast getur milli sjóðsins og útvistunaraðilans.
- **Upplýsingaáhætta:** Hætta á að upplýsingar sem sjóðurinn lætur frá sér gefi villandi mynd eða leiði til ákvarðanatöku sjóðfélaga á röngum forsendum.
- **Verkferlar og framkvæmd:** Hætta á að mistök starfsmanna, ófullnægjandi verkferlar eða því að verkferlum sé ekki fylgt leiði til fjárhagslegs taps fyrir sjóðinn.

Deildaskipt yfirlit - Yfirlit um breytingu á hreinni eign til greiðslu lífeyris árið 2018

	Skýr.	Frjálsi 1	Frjálsi 2	Frjálsi 3	Frjálsi Áhætta	Trygginga- deild	Sameiginleg deild	Samtals 2018	Samtals 2017
Iðgjöld	2.4;3								
Iðgjöld sjóðfélaga		2.874.102	491.188	781.235	48.986	2.031.217	0	6.226.728	5.613.237
Iðgjöld launagreiðenda		5.882.301	888.013	1.691.463	89.078	4.725.663	0	13.276.518	10.894.929
Réttindaflutningur og endurgreiðslur		(1.748.130)	443.508	1.229.234	(20.957)	2.928	0	(93.417)	(35.551)
		<u>7.008.273</u>	<u>1.822.709</u>	<u>3.701.932</u>	<u>117.107</u>	<u>6.759.808</u>	<u>0</u>	<u>19.409.829</u>	<u>16.472.615</u>
Sérstök aukaframlög		0	0	0	0	198.676	0	198.676	159.693
		<u>7.008.273</u>	<u>1.822.709</u>	<u>3.701.932</u>	<u>117.107</u>	<u>6.958.484</u>	<u>0</u>	<u>19.608.505</u>	<u>16.632.308</u>
Lífeyrir	2.5;4								
Heildarfjárhæð lífeyris	4.1	(1.242.646)	(237.181)	(933.385)	0	(671.472)	0	(3.084.684)	(2.933.251)
Framlag til starfsendurhæfingarsjóðs	4.2	0	0	0	0	(114.019)	0	(114.019)	(105.554)
Beinn kostnaður vegna örorkulífeyris	4.3	0	0	0	0	(10.435)	0	(10.435)	(6.080)
Viðbótariðgjöldum ráðstafað inn á höfuðstól lána til öflunar íbúðarhúsnæðis	4.4	(528.784)	(110.221)	(121.036)	(12.446)	0	0	(772.487)	(732.093)
		<u>(1.771.430)</u>	<u>(347.402)</u>	<u>(1.054.421)</u>	<u>(12.446)</u>	<u>(795.926)</u>	<u>0</u>	<u>(3.981.625)</u>	<u>(3.776.978)</u>
Hreinar fjárfestingartekjur	2.6;5								
Hreinar tekjur (gjöld) af eignarhl. í félögum og sjóðum	5.1-2	362.401	41.859	64.532	(721)	(8.606)	0	459.465	4.469.411
Hreinar tekjur af skuldabréfum	5.3-4	4.308.032	800.071	1.897.666	13.517	3.343.747	0	10.363.033	8.054.273
Vaxtatekjur af bundnum bankainnstæðum		0	0	49.672	0	793	0	50.465	41.163
Aðrar fjárfestingartekjur:									
Vaxtatekjur af handbæru fé		339.102	69.010	22.093	5.441	283.084	0	718.730	148.955
Vaxtatekjur af iðgjöldum og öðrum kröfum		0	0	0	0	26.271	0	26.271	27.985
Ýmsar fjárfestingartekjur		3.233	(1)	(1)	150	4.986	0	8.367	9.151
Fjárfestingargjöld	5.5-6	(153.729)	(19.897)	(40.113)	(788)	(98.159)	0	(312.686)	(277.960)
		<u>4.859.039</u>	<u>891.042</u>	<u>1.993.849</u>	<u>17.599</u>	<u>3.552.116</u>	<u>0</u>	<u>11.313.645</u>	<u>12.472.978</u>
Rekstrarkostnaður	2.7;6								
Skrifstofu- og stjórnunarkostnaður		(215.768)	(26.318)	(52.856)	(835)	(136.900)	0	(432.677)	(380.709)
Hækkun á hreinni eign á árinu		9.880.114	2.340.031	4.588.504	121.425	9.577.774	0	26.507.848	24.947.599
Hrein eign frá fyrra ári		<u>107.547.789</u>	<u>12.740.309</u>	<u>25.972.588</u>	<u>369.572</u>	<u>63.862.730</u>	<u>0</u>	<u>210.492.988</u>	<u>185.545.388</u>
Hrein eign til greiðslu lífeyris		<u>117.427.903</u>	<u>15.080.340</u>	<u>30.561.092</u>	<u>490.997</u>	<u>73.440.504</u>	<u>0</u>	<u>237.000.836</u>	<u>210.492.987</u>

Deildaskipt yfirlit - Efnahagsreikningur 31. desember 2018

	Skýr.	Frjálsi 1	Frjálsi 2	Frjálsi 3	Frjálsi Áhætta	Trygginga- deild	Sameiginleg deild	Samtals 31.12.2018	Samtals 31.12.2017
Eignir									
Fjárfestingar	2.8;7								
Eignarhlutar í félögum og sjóðum	7.1	54.262.640	3.358.838	1.262.401	245.494	20.662.061	0	79.791.434	77.653.033
Skuldabréf	7.2-3	58.407.466	11.132.945	27.995.403	188.645	48.116.861	0	145.841.320	124.546.161
Bundnar bankainnstæður	2.8 e)	0	0	993.212	0	23.811	0	1.017.023	1.011.873
		<u>112.670.106</u>	<u>14.491.783</u>	<u>30.251.016</u>	<u>434.139</u>	<u>68.802.733</u>	<u>0</u>	<u>226.649.777</u>	<u>203.211.067</u>
Kröfur	2.9;8								
Kröfur á launagreiðendur		0	0	0	0	1.192.624	0	1.192.624	1.099.026
Fyrirframgreiddur kostnaður og áunnar tekjur		36.745	2.039	2.473	107	11.444	0	52.808	47.422
Aðrar kröfur		33.791	286	694	0	3.637	0	38.408	33.327
	8.1	<u>70.536</u>	<u>2.325</u>	<u>3.167</u>	<u>107</u>	<u>1.207.705</u>	<u>0</u>	<u>1.283.840</u>	<u>1.179.775</u>
Handbært fé									
Handbært fé	2.10	4.760.895	598.790	325.788	57.281	3.486.734	570.201	9.799.689	6.964.006
Eignir samtals		<u>117.501.537</u>	<u>15.092.898</u>	<u>30.579.971</u>	<u>491.527</u>	<u>73.497.172</u>	<u>570.201</u>	<u>237.733.306</u>	<u>211.354.848</u>
Skuldir									
Viðskiptaskuldir	2.11;9								
Áfallinn kostn. og fyrirframinnheimtar tekjur		(71.945)	(12.038)	(17.799)	(513)	(54.083)	(568.291)	(724.669)	(847.548)
Aðrar skuldir		(1.689)	(520)	(1.080)	(17)	(2.585)	(1.910)	(7.801)	(14.313)
	9.1	<u>(73.634)</u>	<u>(12.558)</u>	<u>(18.879)</u>	<u>(530)</u>	<u>(56.668)</u>	<u>(570.201)</u>	<u>(732.470)</u>	<u>(861.861)</u>
Skuldir samtals		<u>(73.634)</u>	<u>(12.558)</u>	<u>(18.879)</u>	<u>(530)</u>	<u>(56.668)</u>	<u>(570.201)</u>	<u>(732.470)</u>	<u>(861.861)</u>
Hrein eign til greiðslu lífeyris		<u>117.427.903</u>	<u>15.080.340</u>	<u>30.561.092</u>	<u>490.997</u>	<u>73.440.504</u>	<u>0</u>	<u>237.000.836</u>	<u>210.492.987</u>

Deildaskipt yfirlit - Yfirlit um sjóðstreymi árið 2018

	Skýr.	Frjálsi 1	Frjálsi 2	Frjálsi 3	Frjálsi Áhætta	Trygginga- deild	Sameiginleg deild	Samtals 2018	Samtals 2017
Inngreiðslur									
Iðgjöld	3	7.006.939	1.824.107	3.702.387	117.016	6.865.458	(143.215)	19.372.692	16.542.112
Innb. vaxtatekjur af handbæru fé og kröfum		49.066	12.027	19.033	918	29.953	0	110.997	146.204
Aðrar inngreiðslur		9.136	(381)	51.684	146	36.119	0	96.704	91.665
		<u>7.065.141</u>	<u>1.835.753</u>	<u>3.773.104</u>	<u>118.080</u>	<u>6.931.530</u>	<u>(143.215)</u>	<u>19.580.393</u>	<u>16.779.981</u>
Útgreiðslur									
Lífeyrir	4	1.771.429	347.403	1.054.421	12.447	794.771	(8.857)	3.971.614	3.822.369
Rekstrarkostnaður	6	213.988	24.570	51.047	760	129.699	(211)	419.853	362.955
Aðrar útgreiðslur		216.237	37.418	89.450	988	126.812	0	470.905	405.305
		<u>2.201.654</u>	<u>409.391</u>	<u>1.194.918</u>	<u>14.195</u>	<u>1.051.282</u>	<u>(9.068)</u>	<u>4.862.372</u>	<u>4.590.629</u>
Nýtt ráðstöfunarfé til fjárfestinga		4.863.487	1.426.362	2.578.186	103.885	5.880.248	(134.147)	14.718.021	12.189.352
Fjárfestingarhreyfingar									
Innb. tekjur af eignarhlutum í félögum og sjóðum		447.379	29.911	3.643	2.009	214.685	0	697.627	547.189
Keyptir eignarhlutir í félögum og sjóðum		(10.268.125)	(1.651.467)	(2.414.923)	(169.661)	(7.863.898)	0	(22.368.074)	(37.212.107)
Seldir eignarhlutir í félögum og sjóðum		10.423.382	1.340.176	2.163.126	67.199	5.990.072	0	19.983.955	37.925.438
Afborganir höfuðstóls og vaxta skuldabréfa		6.065.063	998.918	2.728.048	15.445	4.345.986	0	14.153.460	10.948.659
Keypt skuldabréf		(15.723.479)	(3.488.969)	(9.286.638)	(52.560)	(11.730.453)	0	(40.282.099)	(37.321.075)
Seld skuldabréf		5.392.568	1.314.708	3.993.613	36.055	4.593.232	0	15.330.176	15.798.708
Ný bundin innlán		0	0	(22.285)	0	17.135	0	(5.150)	329.923
		<u>(3.663.212)</u>	<u>(1.456.723)</u>	<u>(2.835.416)</u>	<u>(101.513)</u>	<u>(4.433.241)</u>	<u>0</u>	<u>(12.490.105)</u>	<u>(8.983.265)</u>
(Lækkun)/hækkun á handbæru fé		1.200.275	(30.361)	(257.230)	2.372	1.447.007	(134.147)	2.227.916	3.206.087
Gengismunur af handbæru fé		290.047	56.991	3.060	4.530	253.139	0	607.767	2.797
Handbært fé í ársbyrjun		3.270.573	572.160	579.958	50.379	1.786.588	704.348	6.964.006	3.755.122
		<u>4.760.895</u>	<u>598.790</u>	<u>325.788</u>	<u>57.281</u>	<u>3.486.734</u>	<u>570.201</u>	<u>9.799.689</u>	<u>6.964.006</u>

Kennitölur Frjálsa Lífeyrissjóðsins

	2018	2017	2016	2015	2014
Fjöldi					
Meðalfjöldi greiðandi sjóðfélaga	19.082	18.307	16.633	15.922	14.936
Fjöldi sjóðfélaga í árslok / lok tímabils.....	58.629	56.590	53.949	51.334	48.368
Fjöldi lífeyrisþega	3.536	3.479	3.225	2.798	2.359
Fjöldi lífeyrisþega - fyrirframgreiðsla séreignarsparnaðar.....	0	0	4	107	903
Meðalfjöldi lífeyrisþega	2.731	2.479	2.171	1.920	1.627

Hlutfallsleg skipting lífeyris

Ellilífeyrir.....	78,6%	73,6%	76,0%	78,2%	81,1%
Barnalífeyrir.....	0,7%	0,8%	0,7%	0,9%	0,8%
Makalífeyrir.....	1,8%	1,5%	1,1%	1,6%	1,4%
Örorkulífeyrir.....	11,4%	11,3%	10,6%	12,2%	11,3%
Annar lífeyrir.....	7,5%	12,8%	11,6%	7,1%	5,4%
	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>

Fjárhæðir á föstu verðlagi

Iðgjöld alls.....	19.609	16.632	14.254	13.877	10.651
Lífeyrir alls.....	3.982	3.777	3.725	3.413	3.580
Hreinar fjárfestingartekjur.....	11.314	12.473	1.368	18.863	8.330
Skrifstofu og stjórnunarkostnaður.....	433	381	374	329	299
Hækkun/lækkun á hreinni eign	<u>26.508</u>	<u>24.948</u>	<u>11.522</u>	<u>28.998</u>	<u>15.103</u>

Aðrar kennitölur

Lífeyrisbyrði.....	20,3%	22,7%	26,1%	24,6%	33,6%
Skrifstofu- og stjórnunarkostnaður (alls) í % af iðgjöldum.....	2,2%	2,3%	2,6%	2,4%	2,8%
Hreinar fjárfestingartekjur í % af meðalstöðu eigna.....	5,1%	6,3%	0,7%	11,3%	5,6%
Skrifstofu- og stjórnunarkostnaður í % af meðalstöðu eigna.....	0,2%	0,2%	0,2%	0,2%	0,2%

Kennitölur Frjálsa 1

	2018	2017	2016	2015	2014
Ávöxtun					
Nafnávöxtun.....	4,4%	6,9%	(1,3%)	13,2%	6,8%
Meðaltal nafnávöxtunar síðustu 5 ára.....	5,9%	6,5%	8,0%	10,2%	9,2%
Meðaltal nafnávöxtunar síðustu 10 ára.....	8,4%	7,4%	6,9%	8,8%	9,0%
Hrein raunávöxtun.....	1,1%	5,0%	(3,3%)	11,0%	5,7%
Meðaltal hreinnar raunávöxtunar síðustu 5 ára.....	3,8%	4,4%	5,2%	6,7%	5,6%
Meðaltal hreinnar raunávöxtunar síðustu 10 ára.....	4,7%	2,5%	1,7%	3,0%	3,0%
Hlutfallsleg skipting fjárfestinga					
Eignarhlutir í félögum og sjóðum, skráð.....	36,2%	38,3%	46,0%	48,7%	44,4%
Skuldabréf, skráð.....	38,1%	33,6%	31,8%	36,3%	39,1%
Eignarhlutir í félögum og sjóðum, óskráð.....	11,9%	13,9%	8,2%	9,2%	11,7%
Skuldabréf, óskráð.....	13,8%	14,2%	14,0%	5,8%	4,7%
Fjárfestingar í íbúðarhúsnæði.....	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,1%
	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>
Hlutfallsleg skipting fjárfestinga eftir gjaldmiðlum					
Eignir í íslenskum krónum.....	70,6%	69,3%	70,3%	70,5%	69,5%
Eignir í erlendum gjaldmiðlum.....	29,4%	30,7%	29,7%	29,5%	30,5%
	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>
Fjöldi					
Meðalfjöldi greiðandi sjóðfélaga	13.159	12.480	11.203	10.604	9.526
Fjöldi sjóðfélaga í árslok / lok tímabils.....	47.370	45.914	43.947	41.978	39.659
Fjöldi lífeyrisþega	1.103	1.184	1.204	1.048	781
Fjöldi lífeyrisþega - fyrirframgreiðsla séreignarsparnaðar.....	0	0	4	90	703
Meðalfjöldi lífeyrisþega	638	596	534	468	411
Hlutfallsleg skipting lífeyris					
Ellilífeyrir.....	86,1%	81,0%	83,4%	87,6%	88,5%
Barnalífeyrir.....	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Makalífeyrir.....	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Örorkulífeyrir.....	0,3%	0,5%	0,3%	1,4%	1,1%
Annar lífeyrir.....	13,6%	18,5%	16,3%	11,0%	10,4%
	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>
Fjárhæðir á föstu verðlagi					
Iðgjöld alls.....	7.008	5.771	4.795	5.675	4.373
Lífeyrir alls.....	1.771	1.803	2.013	1.766	1.830
Hreinar fjárfestingartekjur.....	4.859	7.410	(1.077)	11.902	5.600
Skrifstofu og stjórnunarkostnaður.....	216	200	203	183	165
Hækkun/lækkun á hreinni eign	<u>9.880</u>	<u>11.179</u>	<u>1.502</u>	<u>15.628</u>	<u>7.977</u>
Aðrar kennitölur					
Lífeyrisbyrði.....	25,3%	31,2%	42,0%	31,1%	41,9%
Skrifstofu- og stjórnunarkostnaður (alls) í % af iðgjöldum.....	3,1%	3,5%	4,2%	3,2%	3,8%
Hreinar fjárfestingartekjur í % af meðalstöðu eigna.....	4,3%	7,0%	(1,1%)	12,5%	6,6%
Skrifstofu- og stjórnunarkostnaður í % af meðalstöðu eigna.....	0,2%	0,2%	0,2%	0,2%	0,2%

Kennitölur Frjálsa 2

	2018	2017	2016	2015	2014
Ávöxtun					
Nafnávöxtun.....	6,4%	6,5%	2,2%	11,8%	4,0%
Meðaltal nafnávöxtunar síðustu 5 ára.....	6,1%	6,0%	6,5%	8,5%	8,1%
Meðaltal nafnávöxtunar síðustu 10 ára.....	7,6%	8,2%	8,1%	9,0%	8,6%
Hrein raunávöxtun.....	3,1%	4,7%	0,1%	9,6%	2,9%
Meðaltal hreinnar raunávöxtunar síðustu 5 ára.....	4,0%	3,8%	3,7%	5,1%	4,5%
Meðaltal hreinnar raunávöxtunar síðustu 10 ára.....	4,0%	3,4%	2,8%	3,2%	2,6%
Hlutfallsleg skipting fjárfestinga					
Eignarhlutir í félögum og sjóðum, skráð.....	15,4%	14,2%	24,8%	25,3%	25,5%
Skuldabréf, skráð.....	67,8%	61,4%	61,9%	63,0%	61,1%
Eignarhlutir í félögum og sjóðum, óskráð.....	7,7%	10,7%	6,3%	7,4%	10,5%
Skuldabréf, óskráð.....	9,1%	13,7%	7,0%	4,3%	2,9%
	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>
Hlutfallsleg skipting fjárfestinga eftir gjaldmiðlum					
Eignir í íslenskum krónum.....	88,2%	90,8%	89,7%	90,3%	89,5%
Eignir í erlendum gjaldmiðlum.....	11,8%	9,2%	10,3%	9,7%	10,5%
	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>
Fjöldi					
Meðalfjöldi greiðandi sjóðfélaga	2.087	1.901	1.650	1.432	1.207
Fjöldi sjóðfélaga í árslok / lok tímabils.....	5.490	5.029	4.523	4.014	3.334
Fjöldi lífeyrisþega	226	271	259	174	158
Fjöldi lífeyrisþega - fyrirframgreiðsla séreignarsparnaðar.....	0	0	0	4	44
Meðalfjöldi lífeyrisþega	106	111	101	83	67
Hlutfallsleg skipting lífeyris					
Ellilífeyrir.....	87,9%	55,8%	67,9%	73,6%	93,9%
Barnalífeyrir.....	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Makalífeyrir.....	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Örorkulífeyrir.....	0,0%	0,0%	0,3%	0,3%	0,8%
Annar lífeyrir.....	12,1%	44,2%	31,8%	26,1%	5,3%
	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>
Fjárhæðir á föstu verðlagi					
Iðgjöld alls.....	1.823	1.664	1.772	1.721	433
Lífeyrir alls.....	347	370	347	245	201
Hreinar fjárfestingartekjur.....	891	787	256	937	302
Skrifstofu og stjórnunarkostnaður.....	26	23	21	17	15
Hækkun/lækkun á hreinni eign	<u>2.340</u>	<u>2.057</u>	<u>1.660</u>	<u>2.397</u>	<u>520</u>
Aðrar kennitölur					
Lífeyrisbyrði.....	19,1%	22,2%	19,6%	14,2%	46,3%
Skrifstofu- og stjórnunarkostnaður (alls) í % af iðgjöldum.....	1,4%	1,4%	1,2%	1,0%	3,4%
Hreinar fjárfestingartekjur í % af meðalstöðu eigna.....	6,4%	6,5%	2,4%	10,8%	4,1%
Skrifstofu- og stjórnunarkostnaður í % af meðalstöðu eigna.....	0,2%	0,2%	0,2%	0,2%	0,2%

Kennitölur Frjálsa 3

	2018	2017	2016	2015	2014
Ávöxtun					
Nafnávöxtun.....	7,1%	6,7%	4,3%	6,8%	1,7%
Meðaltal nafnávöxtunar síðustu 5 ára.....	5,3%	4,7%	4,5%	6,5%	6,9%
Meðaltal nafnávöxtunar síðustu 10 ára.....	7,0%	8,5%	9,0%	9,4%	9,6%
Hrein raunávöxtun.....	3,7%	4,9%	2,2%	4,7%	0,6%
Meðaltal hreinnar raunávöxtunar síðustu 5 ára.....	3,2%	2,6%	1,8%	3,1%	3,4%
Meðaltal hreinnar raunávöxtunar síðustu 10 ára.....	3,4%	3,6%	3,7%	3,6%	3,6%
Hlutfallsleg skipting fjárfestinga					
Eignarhlutir í félögum og sjóðum, skráð.....	0,1%	0,0%	4,5%	4,9%	6,6%
Skuldabréf, skráð.....	85,5%	82,5%	79,8%	74,1%	72,8%
Eignarhlutir í félögum og sjóðum, óskráð.....	4,1%	3,7%	4,5%	1,7%	1,8%
Skuldabréf, óskráð.....	7,0%	10,0%	5,3%	1,8%	0,7%
Bundnar bankainnstæður.....	3,3%	3,8%	5,9%	17,5%	18,1%
	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>
Hlutfallsleg skipting fjárfestinga eftir gjaldmiðlum					
Eignir í íslenskum krónum.....	99,6%	99,5%	99,4%	99,2%	99,2%
Eignir í erlendum gjaldmiðlum.....	0,4%	0,5%	0,6%	0,8%	0,8%
	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>
Fjöldi					
Meðalfjöldi greiðandi sjóðfélaga	3.652	3.543	3.328	3.520	3.520
Fjöldi sjóðfélaga í árslok / lok tímabils.....	8.912	8.644	8.147	7.939	7.606
Fjöldi lífeyrisþega	777	738	638	585	568
Fjöldi lífeyrisþega - fyrirframgreiðsla séreignarsparnaðar.....	0	0	0	20	201
Meðalfjöldi lífeyrisþega	508	454	382	345	328
Hlutfallsleg skipting lífeyris					
Ellilífeyrir.....	94,3%	94,9%	94,1%	96,1%	96,0%
Barnalífeyrir.....	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Makalífeyrir.....	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Örorkulífeyrir.....	2,0%	1,0%	1,2%	0,9%	0,9%
Annar lífeyrir.....	3,7%	4,1%	4,7%	3,0%	3,1%
	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>
Fjárhæðir á föstu verðlagi					
Iðgjöld alls.....	3.702	3.088	2.248	1.817	1.679
Lífeyrir alls.....	1.054	964	805	863	1.099
Hreinar fjárfestingartekjur.....	1.994	1.680	1.033	1.303	355
Skrifstofu- og stjórnunarkostnaður.....	53	47	45	40	39
Hækkun/lækkun á hreinni eign	<u>4.589</u>	<u>3.756</u>	<u>2.431</u>	<u>2.218</u>	<u>896</u>
Aðrar kennitölur					
Lífeyrisbyrði.....	28,5%	31,2%	35,8%	47,5%	65,5%
Skrifstofu- og stjórnunarkostnaður (alls) í % af iðgjöldum.....	1,4%	1,5%	2,0%	2,2%	2,3%
Hreinar fjárfestingartekjur í % af meðalstöðu eigna.....	7,0%	6,7%	4,6%	6,4%	1,8%
Skrifstofu- og stjórnunarkostnaður í % af meðalstöðu eigna.....	0,2%	0,2%	0,2%	0,2%	0,2%

Kennitölur Frjálsa áhættu

	2018	2017	2016	2015	2014
Ávöxtun					
Nafnávöxtun.....	4,3%	5,8%	(2,0%)	20,4%	4,2%
Meðaltal nafnávöxtunar síðustu 5 ára.....	6,3%	7,9%	8,7%	11,9%	10,0%
Meðaltal nafnávöxtunar síðustu 10 ára.....	9,3%	8,0%	-	-	-
Hrein raunávöxtun.....	1,0%	4,0%	(4,0%)	18,0%	3,1%
Meðaltal hreinnar raunávöxtunar síðustu 5 ára.....	4,2%	5,7%	5,9%	8,4%	6,4%
Meðaltal hreinnar raunávöxtunar síðustu 10 ára.....	5,6%	3,2%	-	-	-
Hlutfallsleg skipting fjárfestinga					
Eignarhlutir í félögum og sjóðum, skráð.....	49,1%	36,4%	36,7%	48,0%	35,9%
Skuldabréf, skráð.....	43,4%	53,1%	52,8%	47,9%	58,5%
Eignarhlutir í félögum og sjóðum, óskráð.....	7,5%	10,5%	7,7%	2,7%	3,7%
Skuldabréf, óskráð.....	0,0%	0,0%	2,8%	1,4%	1,9%
	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>
Hlutfallsleg skipting fjárfestinga eftir gjaldmiðlum					
Eignir í íslenskum krónum.....	65,7%	86,0%	95,1%	97,1%	98,1%
Eignir í erlendum gjaldmiðlum.....	34,3%	14,0%	4,9%	2,9%	1,9%
	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>
Fjöldi					
Meðalfjöldi greiðandi sjóðfélaga	150	132	100	73	36
Fjöldi sjóðfélaga í árslok / lok tímabils.....	227	192	154	120	81
Fjöldi lífeyrisþega	7	20	14	9	7
Fjöldi lífeyrisþega - fyrirframgreiðsla séreignarsparnaðar.....	0	0	0	1	2
Meðalfjöldi lífeyrisþega	1	2	1	1	1
Hlutfallsleg skipting lífeyris					
Ellilífeyrir.....	0,0%	100,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Barnalífeyrir.....	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Makalífeyrir.....	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Örorkulífeyrir.....	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Annar lífeyrir.....	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
	<u>0,0%</u>	<u>100,0%</u>	<u>0,0%</u>	<u>0,0%</u>	<u>100,0%</u>
Fjárhæðir á föstu verðlagi					
Iðgjöld alls.....	117	107	81	70	91
Lífeyrir alls.....	12	12	11	11	7
Hreinar fjárfestingartekjur.....	18	18	(4)	31	6
Skrifstofu og stjórnunarkostnaður.....	1	1	1	0	0
Hækkun/lækkun á hreinni eign	<u>121</u>	<u>113</u>	<u>64</u>	<u>89</u>	<u>90</u>
Aðrar kennitölur					
Lífeyrisbyrði.....	10,6%	10,9%	14,2%	15,7%	7,2%
Skrifstofu- og stjórnunarkostnaður (alls) í % af iðgjöldum.....	0,7%	0,6%	0,6%	0,5%	0,2%
Hreinar fjárfestingartekjur í % af meðalstöðu eigna.....	4,0%	5,5%	(1,8%)	18,1%	7,2%
Skrifstofu- og stjórnunarkostnaður í % af meðalstöðu eigna.....	0,2%	0,2%	0,2%	0,2%	0,2%

Kennitölur tryggingadeildar

	2018	2017	2016	2015	2014
Ávöxtun					
Nafnávöxtun skv. bókfærðu virði.....	5,1%	4,8%	2,0%	11,4%	5,4%
Nafnávöxtun skv. markaðsvirði.....	5,6%	6,9%	1,9%	13,2%	4,3%
Meðaltal nafnávöxtunar skv. bókfærðu virði síðustu 5 ára.....	5,7%	6,4%	7,5%	9,1%	8,3%
Meðaltal nafnávöxtunar skv. markaðsvirði síðustu 5 ára.....	6,3%	6,3%	6,9%	9,3%	9,1%
Meðaltal nafnávöxtunar skv. bókfærðu virði síðustu 10 ára.....	7,4%	6,2%	5,9%	7,6%	8,0%
Meðaltal nafnávöxtunar skv. markaðsvirði síðustu 10 ára.....	8,5%	7,5%	6,9%	8,5%	8,8%
Raunávöxtun skv. bókfærðu virði.....	1,8%	3,0%	(0,1%)	9,2%	4,3%
Raunávöxtun skv. markaðsvirði.....	2,3%	5,0%	(0,1%)	11,0%	3,2%
Meðaltal raunávöxtunar skv. bókfærðu virði síðustu 5 ára.....	3,6%	4,2%	4,8%	5,6%	4,8%
Meðaltal raunávöxtunar skv. markaðsvirði síðustu 5 ára.....	4,2%	4,1%	4,1%	5,9%	5,5%
Meðaltal raunávöxtunar skv. bókfærðu virði síðustu 10 ára.....	3,8%	1,5%	0,8%	1,9%	2,1%
Meðaltal raunávöxtunar skv. markaðsvirði síðustu 10 ára.....	4,9%	2,6%	1,7%	2,7%	2,8%
Fjárhagsstaða skv. tryggingafræðilegri úttekt					
Hrein eign umfram heildar skuldbindingar.....	2,1%	1,9%	1,9%	5,1%	1,7%
Hrein eign umfram áfallnar skuldbindingar.....	5,5%	5,1%	4,9%	10,4%	2,1%
Hlutfallsleg skipting fjárfestinga					
Eignarhlutir í félögum og sjóðum, skráð.....	23,1%	22,1%	25,1%	23,5%	19,6%
Skuldabréf, skráð.....	53,1%	52,3%	52,6%	60,5%	64,4%
Eignarhlutir í félögum og sjóðum, óskráð.....	7,0%	9,0%	7,2%	7,4%	9,7%
Skuldabréf, óskráð.....	16,8%	16,5%	15,0%	8,6%	6,3%
Bundnar bankainnstæður.....	0,0%	0,1%	0,1%	0,0%	0,0%
	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>
Hlutfallsleg skipting fjárfestinga eftir gjaldmiðlum					
Eignir í íslenskum krónum.....	84,2%	86,3%	88,6%	90,3%	90,4%
Eignir í erlendum gjaldmiðlum.....	15,8%	13,7%	11,4%	9,7%	9,6%
	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>
Fjöldi					
Meðalfjöldi greiðandi sjóðfélaga	15.432	14.897	13.371	12.900	12.191
Fjöldi sjóðfélaga í árslok / lok tímabils.....	46.033	44.436	42.236	39.976	37.823
Fjöldi lífeyrisþega	1.720	1.559	1.402	1.238	1.070
Meðalfjöldi lífeyrisþega	1.492	1.331	1.167	1.040	880
Hlutfallsleg skipting lífeyris					
Ellilífeyrir.....	39,3%	37,6%	37,3%	36,5%	35,3%
Barnalífeyrir.....	3,2%	3,6%	3,5%	4,0%	4,2%
Makalífeyrir.....	8,4%	7,1%	5,9%	7,3%	7,2%
Örorkulífeyrir.....	49,1%	51,7%	53,3%	52,2%	53,3%
	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>
Fjárhæðir á föstu verðlagi					
Iðgjöld alls.....	6.958	6.544	5.821	5.045	4.422
Lífeyrir alls.....	796	751	670	639	560
Hreinar fjárfestingartekjur.....	3.552	2.984	1.204	5.304	2.339
Skrifstofu og stjórnunarkostnaður.....	137	123	117	100	90
Hækkun/lækkun á hreinni eign	<u>9.578</u>	<u>8.654</u>	<u>6.239</u>	<u>9.610</u>	<u>6.111</u>
Aðrar kennitölur					
Lífeyrisbyrði.....	11,4%	11,5%	11,5%	12,7%	12,7%
Skrifstofu- og stjórnunarkostnaður (alls) í % af iðgjöldum.....	2,0%	1,9%	2,0%	2,0%	2,0%
Hreinar fjárfestingartekjur í % af meðalstöðu eigna.....	5,2%	4,8%	2,2%	11,0%	5,7%
Skrifstofu- og stjórnunarkostnaður í % af meðalstöðu eigna.....	0,2%	0,2%	0,2%	0,2%	0,2%

Sundurliðanir á verðbréfum

	Frjálsi 1	Frjálsi 2	Frjálsi 3	Frjálsi Áhætta	Trygginga- deild	Samtals 31.12.2018
Eignarhlutir í félögum og sjóðum						
Skráð innlend hlutabréf						
Arion banki hf.	74.978	5.018	0	547	46.615	127.158
Arion banki hf - SDR	156.316	10.461	0	0	97.324	264.101
Eimskipafélag Íslands hf.....	242.747	17.489	0	1.456	142.319	404.011
Hagar hf.....	1.121.809	78.966	0	5.808	672.260	1.878.843
Iceland Seafood International hf.....	466.861	30.059	27.840	2.454	247.540	774.754
Icelandair Group hf.....	920.197	64.340	0	4.915	472.028	1.461.480
Kvika banki hf	134.431	9.174	0	766	81.101	225.472
Marel hf.....	2.936.392	217.509	0	21.227	1.662.359	4.837.487
Festi hf.....	317.592	20.177	0	202	126.108	464.079
Reginn hf.....	621.683	39.975	0	2.954	380.452	1.045.064
Reitir fasteignafélag hf.....	1.180.027	95.868	0	6.745	729.408	2.012.048
Sjóvá-Almennar tryggingar hf.....	1.213.878	86.454	0	7.191	550.827	1.858.350
Skeljungur hf.....	594.862	44.000	0	3.566	363.928	1.006.356
Síminn hf.....	704.786	48.263	0	4.240	368.711	1.126.000
Tryggingamiðstöðin hf.....	185.012	16.075	0	1.413	112.991	315.491
Vátryggingafélag Íslands.....	664.103	45.413	0	4.054	395.253	1.108.823
Össur hf.....	201.795	0	0	0	130.404	332.199
	11.737.469	829.241	27.840	67.538	6.579.628	19.241.716
Óskráð innlend hlutabréf						
Alda Credit Fund II slhf.....	54.912	8.448	23.232	0	40.128	126.720
ALDA Credit Fund slhf.....	51.901	7.242	19.312	0	42.245	120.700
Bakkastakkur slhf.....	168.556	13.452	0	0	80.983	262.991
Edda slhf.....	128.200	11.655	0	47	60.603	200.505
Eignarh.fél Lífeyrissj.. um verðbréfabing ehf.....	15	0	0	0	22	37
FAST-1 slhf.....	40	3	0	0	19	62
Gamli BYR ehf.....	6	1	0	0	0	7
Glitnir HoldCo ehf. A-hlutir.....	387	46	0	0	75	508
Horn II slhf.....	297.663	27.060	0	108	140.714	465.545
Horn III slhf.....	460.313	30.688	0	614	214.812	706.427
HSV eignarhaldsfélag slhf.....	176.431	15.349	0	77	85.184	277.041
Innviðir fjárfestingar slhf.....	23.585	1.887	0	47	11.792	37.311
Jarðvarmi GP ehf.....	533	0	0	0	0	533
Jarðvarmi slhf.....	1.067.876	42.685	0	440	437.243	1.548.244
Kaupþing ehf.....	46	0	0	0	4	50
Kjölfesta slhf kt. 670612-0310.....	126.983	10.639	0	63	59.455	197.140
Landsbréf - Veðskuldabréfasjóður slhf.....	177.248	24.732	65.953	0	144.272	412.205
LBI ehf.....	126	0	44	0	0	170
Loðnuvinnslan hf.....	471	0	0	0	172	643
SF V slhf.....	55.019	3.496	0	35	21.846	80.396
SF VI slhf.....	421.620	15.772	0	701	120.918	559.011
SÍA II GP hf.....	205	14	0	0	81	300
SÍA II slhf.....	211.112	14.844	0	137	83.015	309.108
SÍA III GP hf.	182	13	0	0	85	280
SÍA III slhf.....	283.206	20.070	0	446	131.568	435.290
Skinney - Þinganes hf.....	5.308	0	0	0	542	5.850
Stoðir hf.....	21.059	0	0	0	0	21.059
TFII slhf.	158.771	11.908	0	397	87.324	258.400
Veðskuld II slhf.....	139	18	49	0	95	301
	3.891.913	260.022	108.590	3.112	1.763.197	6.026.834
Skráð erlend hlutabréf						
BankNordik P/F.....	380.550	23.798	0	0	137.645	541.993
Hlutabréf samtals.....	16.009.932	1.113.061	136.430	70.650	8.480.470	25.810.543

Sundurliðanir á verðbréfum

	Frjálsi 1	Frjálsi 2	Frjálsi 3	Frjálsi Áhætta	Trygginga- deild	Samtals 31.12.2018
Innlend hlutdeildarskírteini						
Akta HL1-Hlutdeildarskírteini.....	149.372	8.298	0	498	91.282	249.450
Alþjóða Fasteignasjóðurinn	33.000	2.411	0	0	7.682	43.093
GAMMA: Iceland Fixed Income Fund	257.869	47.275	120.338	0	218.114	643.596
International Private Equity Fund II	72.807	2.511	0	0	12.552	87.870
Júpiter - Fagfjárfestastjóðurinn IHF.....	218.655	13.454	0	972	131.901	364.982
Landsbréf - LEQ verðbréfasjóður.....	44.782	12.764	0	491	282.717	340.754
ST1.....	269.339	34.753	104.260	0	225.898	634.250
Stefnir - ÍS 15.....	2.491.923	56.009	0	0	877.378	3.425.310
Stefnir ÍS 5.....	962.381	59.592	0	11.319	735.371	1.768.663
Stefnir - Lausafjársgjöldur.....	623.335	90.844	350.545	0	417.016	1.481.740
Stefnir - Ríkisverðbréfasjóður millilangur....	2.060.382	169.648	405.894	0	0	2.635.924
Stefnir - Ríkisverðbréfasjóður langur.....	1.610.361	307.083	0	0	0	1.917.444
Stefnir - Scandinavian Fund	239.613	0	0	0	0	239.613
Stefnir - Skuldabréfaval	0	0	0	15.501	0	15.501
Stefnir - Sparifjársgjöldur	569.295	71.154	142.133	1.024	365.359	1.148.965
Stefnir Íslenski Athafnasjóðurinn I.....	30.824	1.063	0	36	5.315	37.238
	9.633.938	876.859	1.123.170	29.841	3.370.585	15.034.393
Erlend hlutdeildarskírteini						
Capital Group New Perspective Fund - LUX (USD)	2.163.002	90.297	0	10.383	638.596	2.902.278
Fidelity Funds - European Dynamic Growth Fund	1.153.483	0	0	0	0	1.153.483
Fidelity Funds - Inst Emerging Markets Eq USD	755.114	28.014	0	3.840	197.428	984.396
JPMorgan Funds - Global Bond Opportunities Fund	381.956	29.211	0	1.804	148.911	561.882
JPMorgan Liquidity Funds	1.039.450	299.053	2.801	25.561	1.366.794	2.733.659
Katla Fund Global Value	3.882.411	114.561	0	13.748	946.660	4.957.380
Montanaro European Smaller Smaller Companies Fund	1.030.281	19.801	0	2.756	161.414	1.214.252
Pimco GIS Income Fund (USD)	419.378	32.984	0	2.065	167.702	622.129
SSgA Europe Enhanced Equity Fund	186.938	0	0	0	0	186.938
SSgA North America Enhanced Equity Fund	5.209.669	0	0	0	0	5.209.669
SSgA Pacific Enhanced Equity Fund	1.045.658	0	0	0	0	1.045.658
SSgA World IDX EQ-I -EUR	3.184.037	350.847	0	37.874	2.548.410	6.121.168
SSgA World IDX EQ-I -USD	2.231.896	216.362	0	22.762	1.360.221	3.831.241
Stryx World Growth USD I	1.474.953	48.487	0	6.271	366.264	1.895.975
Wellington Global Equity Research A	3.644.525	112.782	0	13.881	728.385	4.499.573
Wellington Global Quality Growth fund (USD)	816.019	26.519	0	4.058	180.221	1.026.817
	28.618.770	1.368.918	2.801	145.003	8.811.006	38.946.498
Hlutdeildarskírteini samtals	38.252.708	2.245.777	1.125.971	174.844	12.181.591	53.980.891
Eignarhlutir í félögum og sjóðum, samtals	54.262.640	3.358.838	1.262.401	245.494	20.662.061	79.791.434

Sundurliðanir á verðbréfum

	Frjálsi 1	Frjálsi 2	Frjálsi 3	Frjálsi Áhætta	Trygginga- deild	Samtals 31.12.2018
Skuldabréf						
Skuldabréf með ríkisábyrgð:						
Íbúðabréf	16.419.642	3.387.607	6.711.950	106.940	18.376.267	45.002.406
Önnur verðbréf - útgáfa af íbúðalánasjóði ...	102.259	2.546	7.985	0	9.243	122.033
Skuldabréf fjármálastofnana	11.462	0	0	0	6.877	18.339
Skuldabréf fjárfestingalánasjóða	201.308	45.356	121.411	193	141.543	509.811
Óverðtryggð ríkisbréf	494.305	432.846	1.285.114	26.693	366.007	2.604.965
Verðtryggð ríkisbréf	1.457.627	593.059	2.708.289	24.026	707.211	5.490.212
Önnur bréf með ríkisábyrgð	1.769.911	280.493	769.039	4.108	1.385.144	4.208.695
	<u>20.456.513</u>	<u>4.741.906</u>	<u>11.603.787</u>	<u>161.959</u>	<u>20.992.291</u>	<u>57.956.456</u>
Skuldabréf fjármálafyrirtækja	13.193.000	3.564.692	9.913.684	1.897	8.751.434	35.424.707
Skuldabréf sveitarfélaga	860.986	264.439	1.254.619	5.443	638.502	3.023.989
Veðlán	13.316.600	1.038.847	1.623.664	0	10.096.204	26.075.315
Önnur skuldabréf	10.580.367	1.523.061	3.599.649	19.346	7.638.430	23.360.853
	<u>58.407.466</u>	<u>11.132.945</u>	<u>27.995.403</u>	<u>188.645</u>	<u>48.116.861</u>	<u>145.841.320</u>
Íbúðabréf						
Íbúðabréf 04/1 3.75% 15.02.2024	847.266	775.929	5.813.534	26.640	0	7.463.369
Íbúðabréf 04/2 3.75% 15.04.2034	3.199.115	628.080	575.138	32.085	3.316.000	7.750.418
Íbúðabréf 04/3 3.75% 15.06.2044	12.373.261	1.983.598	323.278	48.215	15.060.267	29.788.619
	<u>16.419.642</u>	<u>3.387.607</u>	<u>6.711.950</u>	<u>106.940</u>	<u>18.376.267</u>	<u>45.002.406</u>

Sundurliðanir á verðbréfum

	Frjálsi 1	Frjálsi 2	Frjálsi 3	Frjálsi Áhætta	Trygginga- deild	Samtals 31.12.2018
Önnur skuldabréf						
Alda Credit Fund 3,75% 2.09.2045	176.503	24.628	65.675	0	143.665	410.471
Alda Credit Fund II 14.03.2048	126.548	19.469	53.540	0	92.477	292.034
ALF 18 A breytilegir 5.7.2021	52.654	9.292	24.778	0	41.297	128.021
Bakkastakkur slhf	584.569	46.803	0	0	280.506	911.878
Eik fasteignafélag hf.3,5% 16.10.2047 VEÐ .	868.829	165.491	475.787	0	641.278	2.151.385
Eik fasteignafélag hf.3,6% 10.3.2046 VEÐ ...	270.988	41.690	41.690	0	312.678	667.046
Fasteignafélagið Höfn						
4,20% 06.10.2049VEÐ	57.641	8.090	22.248	0	48.540	136.519
Félagsbústaðir hf. 2,5% 10.3.2066	228.135	42.715	106.786	2.912	194.157	574.705
Gamli Byr ehf 0% 2026	1.791	439	0	0	0	2.230
Glitnir Holdco ehf 0% 2030	165	20	0	0	32	217
Heimavellir 3,65% 07.12.2048	181.911	40.425	40.425	0	161.699	424.460
Heimavellir 3,20% 07.12.2025	0	0	80.455	0	0	80.455
HS veitur hf 2,98% 31.01.2038	191.924	21.325	63.975	0	127.949	405.173
HS veitur hf 3,75% 15.06.2033	183.680	13.606	54.424	0	95.242	346.952
Hótel Borg:						
4,1% 15.05.2045 VEÐ	19.131	1.566	0	8	8.655	29.360
4,1% 15.05.2045 VEÐ, (útg sept 2015)	3.449	282	0	1	1.561	5.293
4,1% 15.11.2044 VEÐ	20.833	1.705	0	9	9.425	31.972
4,1% 15.5.2044 VEÐ	137.780	11.277	0	56	62.335	211.448
KAUPTHING EHF ZCP 18.1.2031	36.720	16	0	0	3.079	39.815
Klakki Composition Debt						
Agreement 31.12.2020	148	0	663	0	296	1.107
KLS fagfjárfestasjóður 4,2% 20.02.2043	309.191	37.389	104.039	163	201.576	652.358
Landsbréf - BÚS I	248.999	41.500	124.499	0	228.249	643.247
Landsnet hf. 5% 15.04.2034	455.193	49.210	135.328	0	307.563	947.294
Landsvirkjun 4,45% 15.08.2023	1.046.575	88.693	124.170	0	496.680	1.756.118
LBI ehf 0% 2035	0	0	732	0	0	732
LBI ehf 0% 2035 F1	2.094	0	0	0	0	2.094
Naustavör ehf. 3,95% 05.10.2045 VEÐ	102.167	10.217	30.650	0	81.733	224.767
Ofanleiti 1 ehf. 3,45% 5.12.2041	235.419	39.236	0	0	186.373	461.028
Orkuveita Reykjavíkur hf.3,1% 9.5.2024	280.891	1.019	389.438	0	30.409	701.757
Orkuveita Reykjavíkur hf.3,1% 9.5.2046	1.120.374	242.535	295.247	8.295	1.071.663	2.738.114
Orkuveita Reykjavíkur hf.5,75% 01.12.2022	12.095	3.767	9.518	397	17.449	43.226
RARIK ohf. 3,07%15.4.2033	33.489	0	33.489	0	0	66.978
REG 1 fagfjárfestasj. 3,7% 18.10.2022 VEÐ .	723.122	87.845	245.699	399	469.570	1.526.635
REG 2 Smáralind, fagfjárfsj,						
3,86% 14.12.2020	0	32.334	81.399	1.015	29.927	144.675
REG 2 Smáralind, fagfjárfsj,						
3,86% 14.12.2042	0	0	0	0	69.710	69.710
Reginn hf 3,5% 29.05.2047	380.783	60.124	100.206	0	400.824	941.937
Reginn hf 3,6% 25.09.2048	307.275	61.455	163.880	0	286.790	819.400
Reitir fasteignafélag 3,75% 15.11.2024	0	25.331	277.005	3.897	0	306.233
Reitir fasteignafélag 5,75% 15.11.2022	0	40.765	125.278	0	57.668	223.711
Reitir fasteignafélag hf.	1.455.791	149.301	83.655	2.023	785.518	2.476.288
SRE fjármögnun 1, fagfjárfsj,						
4,2% 15.11.2037	122.402	10.019	0	50	55.378	187.849
Tryggingamiðstöðinn hf 15.05.2045	116.904	23.381	116.904	0	140.285	397.474
Vátryggingafélag Íslands hf. 01.03.2046	141.201	23.534	0	0	258.869	423.604
Veðskuld III, 3,5% 15.9.2060	93.122	14.326	39.398	0	68.051	214.897
Veðskuld sífh 3,5 15.09.2047	249.881	32.241	88.669	121	169.274	540.186
	10.580.367	1.523.061	3.599.649	19.346	7.638.430	23.360.853

Sundurliðanir á verðbréfum

	Frjálsi 1	Frjálsi 2	Frjálsi 3	Frjálsi Áhætta	Trygginga- deild	Samtals 31.12.2018
Skuldabréf fjármálastofnana						
Arion Banki Covered Bonds:						
Covered Bonds 2,5% 12.07.2019	0	45.695	114.238	0	0	159.933
Covered Bonds 3,50% 16.12.2021 (2024) ..	137.948	160.940	206.922	0	0	505.810
Covered Bonds 3,50% 16.12.2029 (2032) ..	423.982	99.760	224.461	0	573.623	1.321.826
Covered Bonds 3,75% 10.07.2048	1.007.981	131.852	283.531	1.897	721.062	2.146.323
Covered Bonds 6,50% 2.9.2022 (2025)	789.405	270.059	664.762	0	415.476	2.139.702
Covered Bonds 5,50% 16.12.2019	20.095	20.095	20.095	0	0	60.285
Covered Bonds 3,0% 11.04.2025	1.306.416	354.282	1.616.413	0	487.138	3.764.249
Covered Bonds 2,50% 17.01.2048	1.455.495	222.367	525.595	0	606.456	2.809.913
Íslandsbanki:						
2,98% 04.09.2022	298.539	137.787	482.256	0	275.575	1.194.157
3,372% 7.5.2026 (>2029)	779.299	377.842	306.997	0	826.529	2.290.667
3,45% 7.3.2024 (>2027)	549.976	115.111	537.186	0	601.137	1.803.410
3,4699% 23.6.2020 (>2023)	45.209	113.022	293.856	0	0	452.087
6,4% 26.10.2023(26.10.2026)	329.731	123.649	206.082	0	515.205	1.174.667
3, % 30.5.2030 (>2033)	1.350.023	274.581	526.280	0	1.189.851	3.340.735
Landsbanki Íslands:						
3% 17.9.2022(>2025)	209.230	116.239	581.195	0	255.726	1.162.390
3% 4.10.2028(>2031)	1.303.851	251.620	205.871	0	548.990	2.310.332
6,8% 17.9.2019 (>2022)	453.502	123.682	989.458	0	144.296	1.710.938
3% 15.11.2024 (2031)	1.142.974	329.704	1.362.776	0	263.763	3.099.217
5,0% 23.11.2023 (2026)	96.196	19.239	57.718	0	76.957	250.110
Lykill Fjármögnun hf.						
Breytilegir vextir 15.11.2020	304.331	50.722	143.712	0	253.609	752.374
Breytilegir vextir 16.10.2023	0	0	35.917	0	43.100	79.017
3,95% 15.5.2024	1.188.817	226.444	528.363	0	952.941	2.896.565
	13.193.000	3.564.692	9.913.684	1.897	8.751.434	35.424.707
Skuldabréf fyrirtækja og fjármálastofnana samtals						
	23.773.367	5.087.753	13.513.333	21.243	16.389.864	58.785.560

Ófjárhagslegar upplýsingar

Starfsemi

Hlutverk Frjálsa lífeyrissjóðsins er að ávaxta iðgjöld sjóðfélaga og tryggja sjóðfélögum, eftirlifandi mökum þeirra og börnum lífeyri. Starfsemi sjóðsins felst þannig einkum í varðveislu og ávöxtun lífeyrissparnaðar sjóðfélaga með það að markmiði að hámarka lífeyrisgreiðslur þeirra að lokinni starfsævi. Sjóðurinn starfar samkvæmt lögum um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða nr. 129/1997.

Rekstur Frjálsa lífeyrissjóðsins er í höndum Arion banka skv. sérstökum rekstrarsamningi sem stjórn sjóðsins hefur gert við bankann og sinna því starfsmenn hans rekstri og eignastýringu sjóðsins.

Umhverfi og samfélag

Samfélagsábyrgð skiptir Frjálsa lífeyrissjóðsins miklu máli og telur sjóðurinn mikilvægt að fyrirtæki og stofnanir viðhaldi jafnvægi á milli fjárhags-, umhverfis og samfélagsþátta og hugi að öllum þessum þáttum við stefnumótun og ákvörðunartöku. Við mat á samfélagsþáttum er mikilvægt að skilgreina hvað í starfsemi fyrirtækis eða stofnunar er veigamest með tilliti til samfélagsþátta og sjálfbærni.

Ein höfuðskylda Frjálsa lífeyrissjóðsins þegar kemur að samfélagsábyrgð lítur að skilgreindu hlutverki hans um að varðveita og ávaxta iðgjöld sjóðfélaga og tryggja sjóðfélögum og eftirlifandi mökum þeirra og börnum lífeyri. Þetta gerir sjóðurinn með því að sýna ábyrgð í fjárfestingum sínum, leggja áherslu á góða stjórnarhætti, fræðslu til sjóðfélaga um lífeyrismál og góðum árangri í starfsemi sjóðsins.

Ábyrgar fjárfestingar og góðir stjórnarhættir

Á árinu samþykkti Frjálsi lífeyrissjóðurinn hluthafastefnu og stefnu um ábyrgar fjárfestingar. Stefnurnar eru aðgengilegar á vef sjóðsins. Markmið stefnanna er að skilgreina þær kröfur sem Frjálsi lífeyrissjóðurinn gerir að jafnaði til þeirra félaga sem hann fjárfestir í með tilliti til umhverfis-, félags- og stjórnarháttanna. Í stefnunum er að finna skýringar á því hvernig sjóðurinn beitir hluthafarétti sínum til að hafa áhrif á stjórnun og stefnu félaga þar sem hann er hluthafi. Með þeim hætti stuðlar sjóðurinn að auknu gagnsæi og trúverðugri aðkomu sinni að þeim félögum þar sem hann er hluthafi. Þannig gefur sjóðurinn til kynna hvers sjóðurinn væntir af félögum og hvers þau megi vænta af sjóðnum sem hluthafa.

Í samræmi við stefnu Frjálsa lífeyrissjóðsins um ábyrgar fjárfestingar hófst vinna rekstraraðila sjóðsins við greiningu á ófjárhagslegum upplýsingum fyrirtækja á árinu. Greiningin er hluti af verklagi um ábyrgar fjárfestingar og mælir frammistöðu fyrirtækja á aðallista íslensku kauphallarinnar á sviði sjálfbærni og samfélagsábyrgðar. Hluti af greiningarvinnunni fólst í samskiptum við fulltrúa fyrirtækjanna um ófjárhagslega upplýsingagjöf og samfélagsábyrgð fyrirtækja sem er mikilvægur liður í hvatningu til fyrirtækjanna í vegferð þeirra að aukinni sjálfbærni og samfélagsábyrgð.

Aukið gagnsæi með bættri upplýsingagjöf

Stjórn Frjálsa lífeyrissjóðsins tók ákvörðun á árinu að birta í heild sinni á vef sjóðsins samning Frjálsa lífeyrissjóðsins við Arion banka um rekstur og eignastýringu. Þetta er liður í vegferð sjóðsins til að auka enn frekar á gagnsæi gagnvart sjóðfélögum sjóðsins og bætist við aðra upplýsingagjöf vegna rekstrarfyrirkomulagsins sem fram kemur til að mynda í ársreikningi sjóðsins og snúa meðal annars að umsýsluþóknun sjóðsins til Arion banka. Þá var Frjálsi lífeyrissjóðurinn fyrsti lífeyrissjóðurinn sem birtir sundurliðun á öllum eignum sjóðsins frá árinu 2009 sem uppfærðar verða ársfjórðungslega.

Fræðsla til sjóðfélaga

Frjálsi lífeyrissjóðurinn telur mikilvægt að sjóðurinn sinni fræðslu til sjóðfélaga um lífeyrismál. Í því sambandi hefur hann á árinu í samtarfi við rekstraraðila sjóðsins staðið reglulega fyrir vel sóttum opnum fræðslufundum um útgreiðslur, sérstöðu Frjálsa lífeyrissjóðsins og mikilvægi séreignarsparnaðar.

Árangur í starfsemi

Lögð er áhersla á það í starfsemi Frjálsa lífeyrissjóðsins að veita sjóðfélögum og launagreiðendum þeirra framúrskarandi þjónustu, til að auka ánægju þeirra og um leið viðhalda tryggð þeirra við sjóðinn. Á árinu hlotnaðist Frjálsa lífeyrissjóðnum að vera valinn besti lífeyrissjóður lítilla Evrópubjódna af hinu virta fagtímariti Investment & Pension Europe (IPE). Undanfarin ár hefur sjóðurinn hlotið tólf alþjóðleg verðlaun en það er mesti fjöldi verðlauna sem íslenskum lífeyrissjóði hefur hlotnast. Þessi vinna endurspeglar þann metnað sem sjóðurinn leggur í starfsemi og þjónustu við sjóðfélaga sína.

Ánægja og upplifun sjóðfélaga er mikilvægur mælikvarði í starfsemi sjóðsins. Árlega er gerð könnun á viðhorfi sjóðfélaga til lífeyrissjóða sem þeir greiða í. Spurt hefur verið m.a. um viðhorf til þjónustu, upplýsingagjafar, ávöxtunar og trausts á stjórn og stjórnendum. Frjálsi lífeyrissjóðurinn hefur fengið framúrskarandi niðurstöður í öllum lykिलþáttum könnunarinnar á undanföllum árum.

Ófjárhagslegar upplýsingar

Góðgerðarmál

Samkvæmt lögum um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða er Frjálsa lífeyrissjóðnum ekki heimilt að inna af hendi fjárframlög til góðgerðarmála.

Starfsfólk

Rekstur Frjálsa lífeyrissjóðsins er í höndum Arion banka skv. rekstrarsamningi sem stjórn sjóðsins hefur gert við bankann. Samkvæmt honum sinna starfsmenn Arion banka rekstri og eignastýringu sjóðsins. Sjóðurinn hefur því enga starfsmenn og því vísað til stefnu og reglna Arion banka, t.d. mannauðs-, jafnlauna- og jafnréttisstefnu, almennra starfsreglna, starfs- og siðareglna fyrir starfsfólk, reglur bankans um gjafir og skemmtanir og reglur um verðbréfavíðskipti starfsmanna.

Mannauðsstefnan hefur að leiðarljósi að efla mannauð með því að tryggja jöfn tækifæri og kjör starfsfólks af báðum kynjum og að vera eftirsóknarverður vinnustaður. Hvers kyns mismunur á grundvelli kynferðis er í andstöðu við jafnréttisstefnu og jafnréttislög. Jafnframt hefur Arion banki hlotið Jafnlaunavottun VR sem staðfestir að búið er að kerfisbinda launaákvæðanir og innleiða jafnlaunakerfi samkvæmt kröfum ÍST 85:2012.

Ánægja starfsfólks sem sinnir rekstri sjóðsins er mæld reglulega og stjórnendur nýta sér mælingar í aðgerðaráætlanir til umbóta og framþróun starfsfólks.

Mannréttindi og spilling

Frjálsi lífeyrissjóðinn fylgir lögum og reglum sem um starfsemi hans gilda og styður við og virðir mannréttindi í allri sinni starfsemi. Sjóðurinn styður við félagafrelsi og viðurkennir rétt starfsmanna til kjarasamninga. Sjóðurinn gerir ríkar kröfur um að samstarfsaðilar sínir virði mannréttindi, rétt til félagafrelsis, réttindi á vinnumarkaði og bjóði upp á góðan og öruggan aðbúnað á vinnustað.

Til að vinna gegn spillingu hefur stjórn sjóðsins t.a.m. sett sér starfsreglur, samskipta- og siðareglur, verklagsreglur um viðskipti stjórnarmanna lífeyrissjóðsins með fjármálagerninga, aðgerðir gegn peningaþvætti, fjármögnun hryðjuverka o.fl. Samsvarandi reglur eru í gildi fyrir starfsmenn sem þjónusta sjóðinn að jafnaði. Þessar reglur má finna í reglum og skilmálum stjórnarháttá hjá Arion banka. Þar má m.a. finna verklagsreglur vegna hagsmunaaárekstra, reglur um viðskipti starfsmanna, aðgerðir gegn peningabætti og fjármögnun hryðjuverka, siðareglur o.fl.

Fjárfestingarstefna Frjálsa lífeyrissjóðsins 2019 (útdráttur)

Forsendur fjárfestingarstefnu

Í 36. gr. laga nr. 129/1997 um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða kemur fram að stjórn skuli móta og kunngerá fjárfestingarstefnu fyrir sjóðinn og einstakar deildir hans og ávaxta fé sjóðsins og einstakra deilda hans innan þeirra marka sem löggin setja.

Fjárfestingarstefnan er sett til langs tíma en endurskoðuð a.m.k. árlega. Lífeyrissjóðir skulu senda upplýsingar um fjárfestingarstefnu sína fyrir komandi ár til Fjármálaeftirlitsins eigi síðar en 1. desember ár hvert. Fjárfestingarstefnan er birt á heimasíðu sjóðsins. Eignir Frjálsa lífeyrissjóðsins skulu ávaxtaðar í samræmi við lög, einkum VII. kafla laga nr. 129/1997 um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða, samþykktir Frjálsa lífeyrissjóðsins og samkvæmt nánari reglugerð fjármála- og efnahagsráðuneytisins.

Séreignadeild og tryggingadeild

Lágmarksiðgjöld í Frjálsa lífeyrissjóðinn skiptast í séreignadeild og tryggingadeild með mismunandi hætti eftir því hvaða samtryggingarleið sjóðfélagar velja. Hinsvegar renna viðbótariðgjöld sjóðfélaga óskipt í séreignadeild sjóðsins. Varðandi þann hluta iðgjalda sem er ráðstafað í séreignadeild geta sjóðfélagar valið um nokkrar leiðir sem henta best aldri þeirra, viðhorfi til áhættu og áhættuþoli. Leiðirnar heita Frjálsi 1, Frjálsi 2, Frjálsi 3 og Frjálsi Áhætta sem hafa mismunandi fjárfestingarstefnur. Í tryggingadeildinni er aftur á móti ein fjárfestingarstefna.

Sjóðfélögum stendur einnig til boða svokölluð Ævilína þar sem inneign sjóðfélaga færís sjálfkrafa á milli fjárfestingarleiða og minnkar þannig áhætta lífeyrissparnaðarins eftir aldri. Velji sjóðfélagi enga fjárfestingarleið er iðgjöldum ráðstafað samkvæmt Ævilínu. Á mynd 1 má sjá skýringarmynd um Ævilínu Frjálsa lífeyrissjóðsins.

	Frjálsi 1	Frjálsi 2	Frjálsi 3	Frjálsi Áhætta
Ævilína	54 ára og yngri	55 ára og eldri	Lífeyrisþegar	

Mynd 1. Ævilína Frjálsa lífeyrissjóðsins - yfirlitsmynd.

Frjálsi lífeyrissjóðurinn er opinn öllum starfandi einstaklingum sem ekki eru bundnir skylduáðild að öðrum lífeyrissjóðum samkvæmt kjarasamningum.

Fjárfestingarstefna 2019

Fjárfestingar sjóðsins skulu vera í samræmi við heimildir í fjárfestingarstefnu og í samræmi við gildandi lög. Heimilt er að nýta vikmörk í fjárfestingarstefnu til að nýta tækifæri á mörkuðum og/eða til að draga úr áhættu. Eignaskipting getur farið tímabundið út fyrir tilgreind mörk, m.a. vegna skyndilegra breytinga á markaðsgengi verðbréfa. Skal þá leitast við að lagfæra hlutföll í eignasamsetningu eins fljótt og mögulegt er, þó að teknu tilliti til hagsmuna sjóðsins. Eignasamsetning er innan vikmarka fyrir alla eignaflokka og hefur því ekki takmarkandi áhrif á mögulega fjárfestingarstefnu umfram ákvæði laga nr. 129/1997.

Fjárfestingarstefna Frjálsa lífeyrissjóðsins 2019 (útdráttur)

Skipting verðbréfaeigna sjóðsins er í grófum dráttum miðuð við þau eignamörk sem tilgreind eru í töflu 1. Um nánari skiptingu hlutabréfa og annarra verðbréfa má sjá í töflum 2 og 3.

Flokkar verðbréfa	Frjálsi Áhætta		Frjálsi 1		Frjálsi 2		Frjálsi 3		Tryggingadeild	
	Stefna	Vikmörk	Stefna	Vikmörk	Stefna	Vikmörk	Stefna	Vikmörk	Stefna	Vikmörk
A a. Skuldabréf með ábyrgð ríkissjóðs	25%	20-100%	14%	10-100%	29%	20-100%	38%	25-100%	25%	15-100%
b. Fasteignaveðtryggð skuldabréf	0%	0-5%	10%	0-20%	10%	0-20%	10%	0-20%	15%	0-25%
B a. Skuldabréf bæjar- og sveitarfélaga	2%	0-10%	1%	0-10%	1%	0-10%	2%	0-10%	1%	0-10%
b. Innlán	4%	0-25%	4%	0-20%	4%	0-20%	3%	0-35%	4%	0-20%
c. Sértryggð skuldabréf	5%	0-15%	10%	0-20%	20%	0-35%	30%	0-40%	10%	0-20%
C a. Skuldabréf og víxlar lánastofnana og vatr. félaga	3%	0-10%	4%	0-10%	3%	0-10%	5%	0-10%	3%	0-10%
b. Hlutdeildarskirtineini og hlutir í UCITS	36%	0-60%	27%	0-60%	10%	0-50%	0%	0-25%	18%	0-50%
D a. Skuldabréf og peningmarkaðsskjöl félaga	5%	0-15%	10%	0-20%	10%	0-15%	10%	0-20%	10%	0-20%
b. Skuldabréf og peningmarkaðsskjöl	1%	0-15%	2%	0-15%	3%	0-15%	2%	0-15%	2%	0-15%
E a. Hlutabréf félaga	17%	0-50%	13%	0-40%	5%	0-25%	0%	0-5%	10%	0-40%
b. Hlutdeildarskirtineini og hlutir annarra sjóða	2%	0-40%	5%	0-30%	5%	0-30%	0%	0-30%	2%	0-30%
c. Fasteignir	0%	0-1%	0%	0-1%	0%	0-1%	0%	0-1%	0%	0-1%
F a. Afleiður	0%	0-10%	0%	0-10%	0%	0-10%	0%	0-10%	0%	0-10%
b. Aðrir fjármálagerningar, þó ekki afleiður	0%	0-10%	0%	0-10%	0%	0-10%	0%	0-10%	0%	0-10%
Samtals	100%		100%		100%		100%		100%	

Tafla 1. Flokkar verðbréfa.

Fjárfestingarstefna 2018, frh.

Eignaflokkar	Frjálsi Áhætta		Frjálsi 1		Frjálsi 2		Frjálsi 3		Tryggingadeild	
	Stefna	Vikmörk	Stefna	Vikmörk	Stefna	Vikmörk	Stefna	Vikmörk	Stefna	Vikmörk
Skráð innlend hlutabréf	17%	0-40%	13%	0-25%	6%	0-15%	0%	0-5%	10%	0-25%
Óskráð innlend hlutabréf	2%	0-10%	5%	0-15%	2%	0-10%	0%	0-5%	2%	0-10%
Erlend hlutabréf	36%	0-50%	27%	0-45%	12%	0-25%	0%	0-5%	18%	0-35%

Tafla 2. Nánari takmarkanir á hlutabréfaáhættu eftir eðli fjárfestinga

Eignaflokkar	Frjálsi Áhætta		Frjálsi 1		Frjálsi 2		Frjálsi 3		Tryggingadeild	
	Stefna	Vikmörk	Stefna	Vikmörk	Stefna	Vikmörk	Stefna	Vikmörk	Stefna	Vikmörk
Innlán og skuldabréf í erlendum gjaldmiðli	8%	0-30%	8%	0-40%	5%	0-20%	1%	0-5%	5%	0-20%
Skuldabréf og víxlar lánastofnana og vátryggingafélaga	8%	0-15%	15%	0-25%	24%	0-35%	36%	0-45%	14%	0-23%
Víkjandi skuldabréf lánastofnana og vátryggingafélaga	0%	0-2%	1%	0-2%	1%	0-3%	1%	0-3%	1%	0-3%
Erlendar eignir	44%	0-50%	35%	0-50%	17%	0-50%	1%	0-50%	23%	0-50%

Tafla 3. Aðrar takmarkanir eftir eðli fjárfestinga

Stjórnarháttayfirlýsing

Stjórnarhættir Frjálsa lífeyrissjóðsins 2018

Með stjórnarháttayfirlýsingu þessari eru uppfylltar þær kröfur sem koma fram í 51. gr. reglna um ársreikninga lífeyrissjóða 335/2015.

Frjálsi lífeyrissjóðurinn leggur áherslu á góða stjórnarhætti og hefur til hliðsjónar Leiðbeiningar um stjórnarhætti fyrirtækja sem eru gefnar út af Viðskiptaráði Íslands, Nasdaq Iceland og Samtökum atvinnulífsins. Sjóðurinn vísar þó að hluta til frá leiðbeiningunum, einkum þar sem efnistöð eiga ekki við um lífeyrissjóði. Má þar helst nefna atriði sem varða hluthafafundi og hluthafa, starfskjarastefnu, starfskjaranefnd og tilnefningarnefnd. Leiðbeiningar um stjórnarhætti fyrirtækja er hægt að nálgast á www.leidbeiningar.is.

Frjálsi lífeyrissjóðurinn starfar á grundvelli laga nr. 129/1997, um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða, og samþykktu sjóðsins. Lög og reglur sem varða starfsemi lífeyrissjóða er hægt að nálgast á heimasíðu Fjármálaeftirlitsins, www.fme.is.

Í samþykktum sjóðsins kemur fram að Arion banki hf. skal annast daglegan rekstur sjóðsins samkvæmt rekstrarsamningi sem stjórn sjóðsins og bankinn gera þar að lútandi. Til viðbótar kemur fram í starfsreglum stjórnar að rekstraraðili sjóðsins tilnefni einn af starfsmönnum sínum til að hafa með höndum starf framkvæmdastjóra sjóðsins. Tilnefning framkvæmdastjóra sjóðsins er háð samþykki stjórnar sjóðsins, sem skal setja honum starfsreglur. Í starfsreglum skulu, m.a. koma fram reglur um upplýsingagjöf framkvæmdastjóra til stjórnar um rekstur, iðgjöld, réttindaávinning og ráðstöfun eigna sjóðsins. Framkvæmdastjóri sjóðsins er Arnaldur Loftsson. Til staðar eru starfsreglur fyrir framkvæmdastjóra.

Stjórn sjóðsins hefur skilgreint skipulag innra eftirlits þar sem meginatriði innra eftirlits sjóðsins koma fram, sbr. 8. tl. 29. gr. laga nr. 129/1997. Innri endurskoðandi sjóðsins er Arion banki hf. og ytri endurskoðandi er Deloitte ehf.

Stjórn sjóðsins hefur sett sér fjárfestingarstefnu lögum samkvæmt sem m.a. skilgreinir stefnu og vikmörk í tilteknum eignaflokkum og hefur að markmiði að ná sem hæstri ávöxtun að teknu tilliti til áhættu sem fylgir fjárfestingum sjóðsins. Stjórnin hefur jafnframt sett sér áhættustefnu og áhættustýringarstefnu í samræmi við reglugerð nr. 590 frá 2017 um eftirlitskerfi með áhættu lífeyrissjóða. Í áhættustefnunni kemur fram viðhorf stjórnar til áhættu og áhættuþol sjóðsins. Í áhættustýringarstefnu kemur fram hvernig lífeyrissjóðurinn ætlar sér að stýra áhættuþáttum í daglegum rekstri sjóðsins. Arion banki tekur að sér heildar áhættustýringu sjóðsins með hliðsjón af ákvæðum laga um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða nr. 129/1997 og reglugerðar nr. 590/2017 um eftirlitskerfi með áhættu lífeyrissjóða og í samræmi við áhættustefnu og áhættustýringarstefnu stjórnar. Ábyrgðaraðili áhættustýringar sjóðsins er starfsmaður áhættustýringar Arion banka og ber hann ábyrgð á greiningu, mælingu og skýrslugjöf um áhættu. Stjórn sjóðsins ber ábyrgð á að eigið áhættumat sé framkvæmt a.m.k. árlega og hvenær sem verulegar breytingar verða á áhættusniði sjóðsins. Stjórnin ákveður ennfremur, að fengnum tillögum frá framkvæmdastjóra og ábyrgðarmanni áhættustýringar, helstu áhersluþætti í hvert sinn.

Stjórn sjóðsins hefur sett sér hluthafastefnu og stefnu um ábyrgar fjárfestingar. Markmið stefnanna er að skilgreina þær kröfur sem Frjálsi lífeyrissjóðurinn gerir að jafnaði til þeirra félaga sem hann fjárfestir í með tilliti til umhverfis-, félags- og stjórnarháttanna. Í stefnunum er að finna skýringar á því hvernig sjóðurinn hyggist beita rétti sínum sem hluthafi til að hafa áhrif á stjórnun og stefnu félaga þar sem hann er hluthafi. Með þeim hætti stuðlar sjóðurinn að auknu gagnsæi og trúverðugri aðkomu sinni að umræddum félögum. Þannig gefur sjóðurinn til kynna hvers sjóðurinn væntir af félögunum og hvers þau megi vænta af sjóðnum sem hluthafa. Í hluthafastefnunni er lögð áhersla á góða stjórnarhætti í félögum sem sjóðurinn á hlut í en í stefnu um ábyrgar fjárfestingar eru sett fram siðferðileg viðmið sjóðsins er varða umhverfis- og félagsleg málefni í sömu félögum.

Stjórn sjóðsins samanstendur af sjö stjórnarmönnum og fjórum varamönnum. Þrír stjórnarmenn eru skipaðir af stjórn Arion banka hf. og fjórir stjórnarmenn kosnir á ársfundi sjóðfélaga til tveggja ára í senn. Arion banki hf. skipar tvo varamenn og tveir varamenn eru kjörnir á ársfundi sjóðfélaga til eins árs í senn. Aðalmenn í stjórn sjóðsins eru Ásdís Eva Hannesdóttir, stjórnarformaður, Magnús Pálmi Skúlason, varaformaður, Anna Sigríður Halldórsdóttir, Elías Jónatansson, Elín Þórðardóttir, Halldór Friðrik Þorsteinnsson og Jón G. Kristjánsson. Stjórn hefur metið óháði stjórnarmanna í samræmi við Leiðbeiningar um stjórnarhætti fyrirtækja og er það niðurstaða stjórnar að allir stjórnarmenn teljast vera óháðir gagnvart bæði sjóðnum og Arion banka hf.. Stjórn skal sjá um að skipulag sjóðsins og starfsemi séu jafnan í góðu horfi og í samræmi við lög og reglur sem gilda um sjóðinn. Hlutverk stjórnar er skilgreint í samþykktum og starfsreglum stjórnar. Auk þess hefur stjórn sjóðsins lögð bundnu hlutverki að gegna. Starfsreglur stjórnar eru aðgengilegar á heimasíðu sjóðsins. Stjórn sjóðsins hélt 18 stjórnarfundi á árinu 2018. Stjórn hefur skipað endurskoðunarnefnd og eru nefndarmenn Elín Þórðardóttir, formaður, Anna Sigríður Halldórsdóttir og Jón G. Kristjánsson. Stjórn hefur sett nefndinni starfsreglur þar sem kemur m.a. fram markmið, heimildir, skipulag, fundarstörf, hlutverk og ábyrgð. Endurskoðunarnefnd hélt 10 fundi á árinu 2018. Starfsreglur endurskoðunarnefndar eru aðgengilegar á heimasíðu sjóðsins.

Stjórnarháttayfirlýsing

Samkvæmt starfsáætlun stjórnar er gert ráð fyrir að stjórn framkvæmi árangursmat vegna ársins 2018 fyrir ársfund sjóðsins 2019 þar sem m.a. verður lagt mat á störf og verkefni stjórnar, stjórnarformanns, framkvæmdastjóra, rekstraraðila og endurskoðunarnefndar.